

**KESENIAN BADUI WONTEN ING DHUSUN KLawisan, DESA
MARGOAGUNG, KECAMATAN SEYEGAN, KABUPATEN SLEMAN**

SKRIPSI

Kaaturaken dhumateng Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta
minangka Salah Satunggaling Sarat
kangge Pikantuk Gelar Sarjana Pendidikan

dening

Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM 09205241010

**PROGRAM STUDI PENDIDIKAN BAHASA JAWA
JURUSAN PENDIDIKAN BAHASA DAERAH
FAKULTAS BAHASA DAN SENI
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA
2014**

PASARUJUKAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman” menika sampun pikantuk palilah saking *Pembimbing* supados dipunandharaken wonten sangajengipun *Dewan Penguji*.

Yogyakarta, 24 Juli 2014

Pembimbing I,

Dr. Suwardi Endraswara, M.Hum.

NIP. 19640403 199001 1 004

Yogyakarta, 05 Agustus 2014

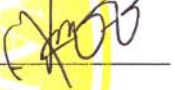

Pembimbing II,

Sri Harti Widayastuti, M. Hum.

NIP. 19621008 198803 2 001

PANGESAHAN

Skripsi kanthi irah-irahan “Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman” menika sampun kaandharaken ing pendadaran wonten sangajenging *Dewan Penguji* tanggal 12 Agustus 2014 saha dipuntetepaken lulus.

DEWAN PENGUJI			
Asma	Jabatan	Tapak Asma	Tanggal
Drs. Hardiyanto, M.Hum.	Ketua Penguji		21 Agustus 2014
Dra. Sri Harti Widyastuti, M.Hum.	Sekretaris Penguji		21 Agustus 2014
Drs. Afendy Widayat, M.Phil.	Penguji I		20 Agustus 2014
Dr. Suwardi Endraswara, M.Hum.	Penguji II		21 Agustus 2014

Yogyakarta, 22 Agustus 2014

Dekan Fakultas Bahasa dan Seni
Universitas Negeri Yogyakarta,

Prof. Dr. Zamzani, M. Pd.

NIP. 19550505 198011 1 001

WEDHARAN

Kula ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Program Studi : Pendidikan Bahasa Jawa

Fakultas : Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta

Irah-irahan Panaliten : Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa
Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman

Kula ngandharaken bilih skripsi menika saestu asil panaliten kula piyambak. Samangertos kula, *karya ilmiah* menika wosipun boten ngandhut *materi* ingkang dipunserat dening tiyang sanes, kajawi perangan-perangan tartamtu ingkang kula pendhet sarana kangge dhasar panyeratan kanthi nggatosaken tata cara saha paugeran panyeratan *karya ilmiah* adatipun.

Seratan ing wedharan menika kaserat kanthi saestu. Menawi kasunyatanipun kabukten bilih wedharan menika boten leres, bab menika dados tanggel jawab kula piyambak.

Yogyakarta, 6 Juli 2014

Panyerat,

Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM. 09205241010

SESANTI

Bisa karena terbiasa

PISUNGSUNG

Alhamdulillah kula aturaken dhumateng Gusti ingkang Maha Agung, skripsi menika kula pisungsungaken dhumateng tiyang sepuh kula, Bapak Ngabidun saha Ibu Sudinem ingkang sampun paring panyengkuyung saha pangestunipun.

PRAWACANA

Puji syukur konjuk dhumateng Allah SWT ingkang sampun paring rahmat saha hidayah dhateng panyerat, satemah panyerat saged mujudaken skripsi kanthi irah-irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Skripsi menika dipundamel kangge nggayuh gelar sarjana pendidikan.

Panyerat ngaturaken agunging panuwun dhumateng dosen pembimbing inggih menika Bapak Dr. Suwardi Endraswara, M.Hum. saha Ibu Sri Harti Widyastuti, M.Hum. ingkang paring bimbingan, panjurung, pamrayogi, saha panyaruwe sadangunipun kula nyerat skripsi, satemah skripsi menika saged paripurna kanthi sae. Kejawi menika, panyerat ugi ngaturaken agunging panuwun dhumateng:

1. Bapak Prof. Dr. Rochmat Wahab, M.Pd. MA. minangka rektor Universitas Negeri Yogyakarta,
2. Bapak Prof. Dr. Zamzani, M.Hum. minangka dekan Fakultas Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta,
3. Ibu Prof. Dr. Endang Nurhayati, M.Hum. minangka penasehat akademik ingkang sampun paring piwulang saha wejangan ing salaminipun panyerat ngangsu kawruh wonten Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah,
4. Bapak saha Ibu Dosen jurusan Pendidikan Bahasa Daerah ingkang sampun paring ngelmu, piwulang, miwah panjurung dhateng panyerat,
5. Sedaya *staf karyawan* Universitas Negeri Yogyakarta ingkang paring pambiyantu,
6. Tiyang sepuh kekalih, matur nuwun awit saking donga pangestu saha wejangan-wejanganipun, satemah panyerat saged mujudaken skripsi menika,
7. Bapak Boidi, Bapak Widarto, Bapak Supardi saha sedaya anggota paguyuban Kesenian Badui Alimababa ingkang sampun paring *informasi* babagan Kesenian Badui,

8. Kanca-kanca Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah angkatan 2009 mliginipun kanca-kanca kelas A,

9. Sedaya tiyang ingkang sampun paring panyengkuyung.

Panyerat ngrumaosi bilih skripsi menika taksih tebih saking sampurna. Pramila sedaya pamrayogi menapa dene panyaruwe ingkang tumuju ing jangkeping skripsi menika, tansah katampi kanthi bingahing manah. Panyerat ugi gadhah pengajeng-ajeng mugi-mugi skripsi menika miguni tumrap sinten kemawon ingkang maos. Mekaten kalawau atur sapala saking panyerat, mugi-mugi skripsi menika saged murakabi.

Yogyakarta, 6 Juli 2014

Panyerat

WOSING ISI

	Kaca
KACA IRAH-IRAHAN.....	i
PASARUJUKAN.....	ii
PANGESAHAN.....	iii
WEDHARAN	iv
SESANTI	v
PISUNGSUNG	vi
PRAWACANA.....	vii
WOSING ISI	ix
<i>DAFTAR TABEL</i>	xii
<i>DAFTAR GAMBAR</i>	xiii
<i>DAFTAR GAMBAR LAMPIRAN</i>	xv
<i>DAFTAR LAMPIRAN</i>	xvi
SARINING PANALITEN	xvii

BAB I PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten	1
B. Wosing Perkawis	4
C. Ancasing Panaliten.....	4
D. Paedahing Panaliten	5
E. Pangertosan	5

BAB II GEGARAN TEORI

A. AndharanTeori	6
1. Kabudayan.....	6
2. <i>Folklor</i>	8
3. Kesenian Tradhisional.....	13
4. Kesenian Badui	15

B. Panaliten ingkang <i>Relevan</i>	17
---	----

BAB III CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten	19
B. <i>Setting</i> Panaliten.....	19
C. <i>Data saha Sumber Data</i>	20
D. <i>Informan</i> Panaliten.....	20
E. Caranipun Ngempalaken <i>Data</i>	21
1. <i>Observasi berpartisipasi</i>	21
2. Wawancara Mendalam.....	21
3. <i>Dokumentasi</i>	22
F. Pirantining Panaliten	22
G. Caranipun Nganalisis <i>Data</i>	23
H. Caranipun Ngesahaken <i>Data</i>	24
1. <i>Triangulasi Sumber</i>	24
2. <i>Triangulasi Metode</i>	25

BAB IV ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGANIPUN

A. <i>Deskripsi Setting</i> Panaliten	26
1. Andharan Papan Panaliten	26
2. Data Monografi Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kec. Seyegan, Kabupaten Sleman.....	29
3. Paraga Kesenian Badui	32
a. Pejengklek.....	33
b. Penabuh.....	38
c. Pambawa	39
B. Mula Bukanipun Kesenian Badui	41
1. Cariyos Nabi Muhammad SAW	41
2. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.....	43

C. Lampahing Kesenian Badui	52
1. Cecawis	52
a. Latihan	52
b. Nata Piranti saha <i>Perlengkapan</i> Badui	60
2. <i>Pelaksanaan</i>	78
a. Atur Pambagyaharja.....	78
b. Pentas Kesenian Badui.....	78
D. Paedahipun Kesenian Badui	83
1. Paedah Religius	83
2. Paedah Nglesztunaken Tradhisi	85
3. Paedah Hiburan	86
4. Paedah Sosial	87
5. Paedah Ekonomi.....	88
6. Paedah Kesehatan.....	89
 BAB V PANUTUP	
A. Dudutan.....	95
B. Pamrayogi	96
C. <i>Implikasi</i>	97
 DAFTAR PUSTAKA	98
LAMPIRAN	100

DAFTAR TABEL

TABEL	Kaca
Tabel 1. Penduduk Dhusun Klawisan Miturut Yuswa.....	29
Tabel 2. Jinising Padamelan Warga Dhusun Klawisan	30
Tabel 3. Tingkat Pendidikan Warga Dhusun Klawisan.....	31

DAFTAR GAMBAR

GAMBAR	Kaca
Gambar 1. Peta Desa Margoagung	27
Gambar 2. <i>Denah</i> Papan Kesenian Badui	28
Gambar 3. Pejengklek	35
Gambar 4. Penabuh	39
Gambar 5. Pambawa	40
Gambar 6. Pejengklek nalika adegan perang-perangan	41
Gambar 7. Penabuh saha Pambawa nalika latihan.....	54
Gambar 8. Pejengklek Alit.....	55
Gambar 9. Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh	56
Gambar 10. Sumene	57
Gambar 11. Salah satunggaling anggota paring pengarah	58
Gambar 12. Pejengklek nalika latihan	59
Gambar 13. Sumene saha Musyawarah	59
Gambar 14. Masang tenda.....	60
Gambar 15. Nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa	61
Gambar 16. Masang spanduk.....	62
Gambar 17. Masang lampu	63
Gambar 18. <i>Check Sound</i>	63
Gambar 19. Sempritan	65
Gambar 20. Bedhug	66
Gambar 21. Genjring.....	67
Gambar 22. Tembang.....	71
Gambar 23. Kostum Pejengklek Ageng.....	74
Gambar 24. Kostum Pejengklek Alit	75
Gambar 25. Busana Penabuh saha Pambawa.....	77
Gambar 26. Pejengklek ingkang ngangge kostum.....	77
Gambar 27. Penabuh saha Pambawa nalika pentas	79

Gambar 28. Pejengklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat.....	80
Gambar 29. Pejengklek ingkang sumene	81
Gambar 30. Pejengklek nalika pentas	82
Gambar 31. Pejengklek medal saking arena kanthi gerakan kurmat	83

DAFTAR GAMBAR LAMPIRAN

GAMBAR	Kaca
Gambar 1. Peta Desa Margoagung	101
Gambar 2. <i>Denah</i> Papan Kesenian Badui	101
Gambar 3. Penabuh saha Pambawa nalika latihan.....	104
Gambar 4. Pejengklek Alit.....	105
Gambar 5. Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh	106
Gambar 6. Sumene	106
Gambar 7. Salah satunggaling anggota paring pengarahan	108
Gambar 8. Pejengklek nalika latihan	109
Gambar 9. Sumene saha Musyawarah	109
Gambar 10. Masang tenda.....	111
Gambar 11. Nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa	112
Gambar 12. Masang spanduk.....	112
Gambar 13. Masang lampu	114
Gambar 14. <i>Check Sound</i>	115
Gambar 15. Kostum Pejengklek Ageng.....	116
Gambar 16. Kostum Pejengklek Alit	117
Gambar 17. Busana Penabuh saha Pambawa.....	118
Gambar 18. Pejengklek ingkang ngangge kostum.....	119
Gambar 19. Penabuh saha Pambawa nalika pentas	120
Gambar 20. Pejengklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat.....	121
Gambar 21. Pejengklek ingkang sumene	122
Gambar 22. Pejengklek nalika pentas	122
Gambar 23. Pejengklek medal saking arena kanthi gerakan kurmat	123

DAFTAR LAMPIRAN

LAMPIRAN	Kaca
Lampiran 1. Chathetan Lapangan Observasi	100
Lampiran 2. Cathetetan Lapangan Wawancara	124
Lampiran 3. Surat Katrangan Andharan <i>Informan</i>	
Lampiran 4. Surat Perijinan Penelitian	

KESENIAN BADUI WONTEN ING DHUSUN KLAWISAN, DESA MARGOAGUNG, KECAMATAN SEYEGAN, KABUPATEN SLEMAN

**Dening Lisa Dewi Nurul Anisa
NIM 09205241010**

SARINING PANALITEN

Panaliten menika gadhah ancas kangge ngandharaken Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman, mliginipun mula bukanipun kesenian Badui, lampahing pentas kesenian Badui, sarta paedahipun kesenian Badui.

Panaliten menika ngginakaken *metode kualitatif naturalistik*. Sumber *data* ing panaliten inggih menika Kesenian Badui ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. *Informan* ing panaliten inggih menika *pendiri* paguyuban, pejangklek, pambawa, penabuh, saha anggota paguyuban kesenian Badui. *Data* dipunkempalaken mawi cara *observasi berpartisipasi*, *wawancara mendalam*, saha *dokumentasi*. Pirantining panaliten inggih menika panaliti piyambak ingkang kabiyantu mawi piranti *kamera digital*, *recorder*, lan piranti kangge nyerat. Caranipun nganalisis data menika mawi cara *induktif*. Caranipun ngesahaken data mawi cara *triangulasi* sumber lan *metode*.

Asiling panaliten nedahaken bilih: (1) mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipunrintis dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat amargi kangge ngawontenaken kagiyatan wonten ing masjid Baiturrohman ingkang *frekuensi* jamaahipun mandhap, (2) lampahing pentas kesenian Badui kaperang dados kalih rerangken, inggih menika (a) cecawis angliputi latihan kaliyan nata piranti saha *perlengkapan*, (b) *pelaksanaan* angliputi atur pambagyaharja saha pentasipun kesenian Badui, (3) paedahing kesenian Badui kangge masarakat inggih menika (a) paedah religius, (b) paedah nglestantunaken tradhisi, (c) paedah hiburan, (d) paedah sosial, (e) paedah ekonomi, saha (f) paedah kesehatan.

BAB I PURWAKA

A. Dhasaring Panaliten

Kabudayan wonten ing Jawa jinisipun wonten maneka warna. Miturut Koentjaraningrat (1990:180) kabudayan inggih menika *sistem* gagasan, tumindak, lan asil pakaryan manungsa ing pagesangan masarakat ingkang dipundadosaken kagunganipun manungsa kanthi sinau. Kabudayan saged awujud adat-istiadat, kesenian rakyat, upacara adat, cariyos rakyat, lan sanesipun. Koentjaraningrat (1994:2) ngandharaken bilih unsur kabudayan kaperang dados pitu, inggih menika kapitadosan (*sistem religi*) saha upacara keagamaan, *sistem* saha *organisasi sosial kemasarakatan*, ngelmu (*sistem pengetahuan*), basa, kesenian, padamelan (*sistem mata pencaharian hidup*), kaliyan *sistem teknologi* lan *peralatan*

Kesenian kalebet unsur kabudayan utawi *subsistem* kabudayan ingkang *universal*. Kesenian menika salah satunggaling bentuk saking *aktivitas* manungsa ingkang boten saged *berdiri sendiri*, wonten masarakat pendukungipun. Moertjipto (1997:26) ngandharaken bilih kesenian wonten ing pagesangan asring dipunngrembakakaken dening masarakat amargi ngandhut unsur-unsur hiburan, kaendahan, lan makna tartamtu.

Pangrembakan kesenian boten saged dipunpisahaken saking masarakat pendukungipun kadosta paedah saking kesenian. Paedahipun kesenian boten namung kangge hiburan ananging menawi jaman rumiyin kangge sarana dakwah lan nyebaraken agama Islam ingkang awujud kesenian sholawatan. Miturut Suharyoso (2000:71) sholawatan inggih menika kesenian rakyat ingkang gegayutan kaliyan

agama Islam ingkang ngginakaken alat musik rebana (terbang) lan sajinisipun. Salah satunggaling kesenian sholawatan ingkang wonten ing Daerah Istimewa Yogyakarta (DIY) inggih menika kesenian Badui.

Kesenian Badui kalebet kesenian sholawatan ingkang wonten gegayutanipun kaliyan agama Islam amargi jaman rumiyin kangge sarana dakwah ngajaraken agama Islam kadosta ajaran supados masarakat mlebet agama Islam. Dakwahipun saking *unsur* iringan musik saha tembangipun. Irian kesenian Badui ngginakaken setunggal bedhug, tigang genjring, lan setunggal sempritan. Tembangipun ngginakaken tembang sholawatan ingkang saking basa Arab saha basa Indonesia. Irian musik saha tembangipun kalebet *unsur* religius saking kesenian Badui. Kesenian menika boten wonten unsur magis utawi mistik amargi taksih *mempertahankan keaslian* kesenian Badui kangge dakwah Islam.

Kesenian Badui kalebet salah satunggaling kesenian ingkang taksih ngrembaka dumugi samenika wonten ing Yogyakarta, mliginipun wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman inggih menika Kesenian Badui “Alimababa”. Kesenian Badui ing Dhusun Klawisan nedahaken bentuk akulturasi antawisipun agama Islam lan budaya lokal.

Kesenian Badui menika unsur saking kabudayan ingkang wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Masarakat Dhusun Klawisan ngawontenaken kesenian Badui kangge sarana ngumpulaken warga supados wonten kagiyatan ingkang positif. Sanadyan samenika teknologi sampun modern saha pamikiran masarakat sampun maju ananging dumugi samenika

kesenian Badui taksih *eksis* lan ngrembaka boten kalah kaliyan teknologi modern jaman samenika.

Masarakat ngawontenaken kesenian Badui nalika wonten hajatan. Kesenian Badui sampun limrah dipuntindakaken masarakat ananging wonten pambedanipun saking unsur papan, wekdal lan prosesi utawi cacahipun babak. Pambedanipun gumantung tiyang ingkang nanggap. Kesenian Badui saged kangge acara pangaosan, supitan, manten, nazar saha acara sanesipun. Paraga saking kesenian Badui yuswanipun boten dipunwatesi, wonten ingkang tasi alit, kawula muda, saha tiyang ingkang sampun sepuh. Saratipun namung badanipun utawi fisikipun kedah kiyat amargi gerakanipun *energik* mbetahaken fisik ingkang sehat.

Sedaya yuswa saha kalangan sami nyengkuyung anggenipun ngawontenaken kesenian Badui. Jaman samenika kathah kawula mudha ingkang ngginakaken wekdal namung kangge dolan-dolan utawi kluyuran. Awit saking menika kesenian Badui dados wadah kangge kagiyatan ingkang ancasipun kangge aktivitas masarakat supados tumindak sae lan anggenipun bebrayan boten kangge hura-hura ananging ugi kangge kesehatan lan ngibadah.

Masarakat Dhusun Klawisan ngawontenaken kesenian Badui amargi gadhah ancas kangge ngempalaken masarakat supados ngawontenaken kagiyatan ingkang positif awujud *perkumpulan* kesenian Badui Alimababa. Ancas sanesipun supados kesenian Badui saged tetep lestantun lan boten ical amargi dampak globalisasi. Sinaosa samenika teknologi sampun modern ananging boten ngicalaken paedah saking kesenian Badui. Awit saking menika, panaliten babagan Kesenian Badui

wonten ing Dhusun Klawisan. Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman dipuntindakaken supados mangertos mula bukanipun kesenian, lampahing kesenian, saha paedah kesenian ingkang wonten ing kesenian Badui.

B. Wosing Perkawis

Adhedhasar saking dhasaring panaliten, pramila ingkang dados wosing perkawis inggih menika kados mekaten.

1. Kados pundi mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman?
2. Kados pundi lampahing pentas kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman?
3. Kados pundi paedah kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman?

C. Ancasing Panaliten

Adhedasar wosing perkawis, ancasipun panaliten tumrap kesenian Badui inggih menika kados mekaten.

1. Kangge mengertosi mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
2. Kangge mengertosi lampahing kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
3. Kangge mangertosi paedah kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

D. Paedahing Panaliten

Paedahing panaliten ingkang saged dipunpendhet saking panaliten *Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan. Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman* inggih menika mekaten.

1. Paedah Teoritis

Panaliten saged dipunginakaken kangge referensi babagan kabudayan mliginipun kesenian tradhisional inggih menika kesenian Badui.

2. Paedah Praktis

Ngaturi informasi kangge lembaga-lembaga wonten salebeting pembinaan kesenian supados hasil panaliten kesenian Badui saged dipunginakaken minangka sarana kangge nglestakunaken kesenian Badui. Minangka bahan informasi kangge masarakat ingkang mbetahaken lan gadhah minat kaliyan kesenian tradhisional, mliginipun kesenian Badui.

E. Pangertosan

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawatan ingkang kalebet jinising kesenian *kelompok berpasangan* ingkang gegayutan kaliyan ajaran agama Islam.
2. Dhusun Klawisan menika salah satunggaling Dhusun wonten ing Desa Margokaton, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

BAB II GEGARAN TEORI

A. Andharan Teori

1. Kabudayan

Tembung kabudayan asalipun saking tembung *budh* ing basa Sanskerta tegesipun akal, lajeng dados *budhi* (tunggal) utawi *buddayah* (majemuk). Kabudayan inggih menika asil pamikiran utawi akal manungsa (Widyosiswoyo, 2004:30). Miturut Endraswara (2006a:4) tembung kabudayan asalipun saking *terjemahan* tembung *kultur*, wonten ing basa Latin *cultura* tegesipun *memelihara, mengolah* lan *nindakaken*.

Miturut Endraswara (2006a:1) budaya inggih menika “sesuatu” ingkang gesang, ngrembaka, lan *bergerak* tumuju titik tartamtu. Rohidi (2000:6) ngandharaken bilih kabudayan inggih menika sedaya *pengetahuan*, kapitadosan, nilai-nilai manungsa ingkang dados makhluk sosial, ingkang wosipun inggih menika *perangkat-perangkat model pengetahuan* utawi sedaya *sistem-sistem* makna ing simbol-simbol ingkang dipun*transmisikaken* kanthi historis.

Miturut Ki Hajar Dewantara wonten ing Widyosiswoyo (2004:31) kabudayan inggih menika asil budi manungsa, asil perjuangan manungsa ing kalih pangaribawa kiyat, inggih menika alam lan jaman (kodrat lan masarakat) ingkang dados bukti *kejayaan* gesangipun manungsa kangge ngatasi rintangan lan alangan gesang lan pagesangan kangge nggayuh keslametan lan *kebahagiaan* lahir ingkang sipatipun tertib lan damai. Koentjaraningrat (1990:180) ngandharaken kabudayan inggih

menika *sistem* gagasan, tumindak, lan asil pakaryan manungsa ing pagesangan masarakat ingkang dipundadosaken kagunganipun manungsa kanthi sinau.

Haji Agus Salim wonten ing Gazalba (1968:35) ngandharaken kabudayan inggih menika *persatuan* antawisipun budi lan daya dados makna satunggal jiwa ingkang boten saged dipunperang utawi dipunpisah. Budi tegesipun *akal, pikiran, pangertosan, pemahaman, pamrayogi*. Daya tegesipun *tenaga, kekiyatan, kesanggupan*. Kabudayan saged dipuntegesi *himpunan* sedaya *usaha* lan daya upaya ingkang dipuntindakaken ngginakaken asil pamrayogi budi kangge *memperbaiki sesuatu* kanthi ancas *mencapai kesempurnaan*.

Adhedhasar saking pamanggih-pamanggih ing nginggil menika saged dipunpendhet dudutan bilih kabudayan inggih menika asil saking cipta, rasa, karsa manungsa ingkang ngandhut nilai-nilai utawi norma-norma budi pakerti kangge *memenuhi kebutuhan* pagesangan manungsa.

Wujudipun kabudayan miturut Koentjaraningrat (1994:5) wonten tiga, inggih menika:

- a. Wujud kabudayan ingkang dados *ide-ide, gagasan, nilai-nilai, norma-norma, peraturan-peraturan*, lan sapanunggalanipun.
- b. Wujud kabudayan ingkang dados *aktivitas* tumindak saking manungsa ing masarakat.
- c. Wujud kabudayan ingkang dados *benda-benda* utawi piranti-piranti saking asiling pakaryan manungsa.

Adhedhasar wujud kabudayan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih wujudipun kabudayan wonten tiga. Wujud ingkang sepisan sipatipun *abstrak*

namung wonten ing panalaranipun manungsa saha boten saged dipuntingali. Wujud ingkang kaping kalih menika kalebet sistem sosial ingkang dipuntindakaken dening manungsa saha saged dipuntingali. Wujud ingkang kaping tiga kalebet asiling karya manungsa ingkang awujud *benda-benda* ingkang saged dipuntingali saha sipatipun nyata utawi *konkret*.

Miturut Koentjaraningrat (1994:2), kabudayan wonten pitu *unsur*, inggih menika kados mekaten.

- a. Kapitadosan (*Sistem religi*) saha upacara keagamaan
- b. *Sistem saha organisasi sosial kemasarakatan*
- c. Ngelmu (*Sistem pengetahuan*)
- d. Basa (*Bahasa*)
- e. Kesenian
- f. Padamelan (*Sistem mata pencaharian hidup*)
- g. *Sistem teknologi saha peralatan*

Adhedhasar unsur kabudayan ing nginggil, salah satunggalipun inggih menika kesenian. Kesenian kalebet kabudayan ingkang dipunwarisaken kanthi turun-temurun dening masarakat. Salah satunggaling kesenian inggih menika kesenian tradhisional kadosta kesenian Badui.

2. Folklor

Tembung *folklor* asalipun saking basa Inggris *folklor*. Tembung *folklor* inggih menika tembung majemuk ingkang asalipun saking kalih tembung *folk* lan *lore*. Miturut Alan Dundes wonten ing Danandjaja (1994:1) *folk* inggih menika

sakelompok tiyang ingkang gadhah titikan *pengenal fisik, sosial*, lan kabudayan, satemah saged dipunbedakaken saking kelompok-kelompok sanesipun. *Folk* sinonim kaliyan *kolektif*, ingkang gadhah titikan *pengenal fisik* utawi kabudayan ingkang sami, lan gadhah *kesadaran* kapribaden kesatuan masarakat. *Lore* inggih menika tradisi *folk*, inggih menika saperangan kabudayan ingkang dipunwarisaken turun-temurun kanthi lesan utawi kanthi tuladha ingkang *disertai* kaliyan *gerak isyarat* utawi *alat pembantu pengingat*.

Andharan saking Alan Dundes ing nginggil laras kaliyan pamanggihipun Danandjaja (1994:2) bilih *folklor* inggih menika saperangan kabudayan kolektif ingkang kasebar lan dipunwarisaken turun-temurun ing antawisipun kolektif menapa kemawon, kanthi tradhisional ing versi ingkang beda, dene awujud lesan utawi tuladha ingkang *disertai gerak isyarat* utawi *alat pembantu pengingat (mnemonic device)*. Endraswara (2010:4-5) ngandharaken *folklor* Jawa inggih menika sedaya pakaryan tradhisi ingkang sampun dipunwarisaken lan wonten paedahipun kangge masarakat pendukungipun. Miturut Yadnya (Endraswara, 2009:28) *folklor* inggih menika perangan kabudayan ingkang sipatipun tradhisional, boten *resmi (unofficial)*, lan *nasional*.

Danandjaja (1994:3-5) ngandharaken titikananipun *pengenal utama folklor* inggih menika mekaten.

- a. Panyebaran lan pawarisan dipuntindakaken kanthi lesan, inggih menika dipunsebaraken kanthi lesan saking tiyang setunggal dhumateng tiyang sanesipun utawi kanthi tuladha ingkang wonten gerak isyaratipun, lan *alat*

pembantu pengingat saking satunggal generasi dhumateng generasi salajengipun.

- b. *Folklor* sipatipun tradhisional, inggih menika dipunsebaraken kanthi bentuk *relatif tetap* utawi bentukipun *standar*. Dipunsebaraken ing antawisipun *kolektif* tartamtu ing wekdal ingkang dangu (*minimal* kalih generasi).
- c. *Folklor* wonten *versi-versi*ipun lan *varian-varian* ingkang beda jalaran anggenipun nyebaraken kanthi lesan, boten ngginakaken cetakan utawi rekaman, satemah manungsa kesupen menawi *folklor* saged berubah. Pambedanipun namung saking jawinipun kemawon ananging menawi bentuk dasaripun tetep *bertahan*.
- d. *Folklor* sipatipun anonim, inggih menika asma pangripta sampun boten dipunmangertosi tiyang malih.
- e. *Folklor* bentukipun *berumus* utawi *berpola*.
- f. *Folklor* gadhah paedah kangge pagesangan ing bebrayan.
- g. *Folklor* sipatipun *pralogis*, inggih menika gadhah *logika* piyambak ingkang boten jumbuh kaliyan *logika* limrahipun.
- h. *Folklor* dados gadhahipun tiyang kathah (*collective*) saking *kolektif* tartamtu.
- i. *Folklor* limrahipun sipatipun polos lan lugu, mila asring ketingal kasar (*spontan*).

Adhedhasar saking pamanggih-pamanggih ing nginggil, saged dipunpendhet dudutan bilih *folklor* inggih menika kabudayan ingkang dipunwarisaken kanthi turun-tumurun ing sakelompok masarakat tertamtu kanthi lesan ingkang sipatipun tradhisional.

Miturut Jan Harold Brunvand wonten ing Danandjaja (1994:21-22) *folklor* kaperang dados tigang kelompok, inggih menika:

a. *Folklor* lesan

Folklor lesan inggih menika *folklor* ingkang wujudipun murni lesan. Ingkang kalebet *folklor* lesan kadosta, basa rakyat, unen-unen utawi *ungkapan* tradhisional, pitakenan tradhisional, pantun rakyat, cariyos rakyat lan tembang rakyat.

b. *Folklor* saperangan lesan

Folklor saperangan lesan inggih menika *folklor* ingkang wujudipun campuran antawisipun unsur lesan lan sanes lesan. Tuladhanipun inggih menika kapitadosanipun rakyat, dolanan rakyat, teater, tari rakyat, kesenian, adhat-istiadhat, saha upacara pesta rakyat.

c. *Folklor* sanes lesan

Folklor sanes lesan inggih menika *folklor* ingkang wujudipun sanes lesan, sanadyan dipunwulangaken kanthi cara lesan..

Kelompok menika kaperang dados kalih, inggih menika:

- 1) Material, kadosta arsitek rakyat, kerajinan tangan, rasukan, perhiasan, dhaharan, unjukan, obat tradhisional.
- 2) Sanes material, kadosta musik rakyat, gerak isarat tradhisional, bunyi isarat tradhisional, lan sanesipun.

Dundes (wonten ing Endraswara, 2010:8) ngandharaken bilih unsur *folklor* antawisipun inggih menika mite (*myths*), legendha (*legends*), dongeng (*folktales*), lelucon (*jokes*), paribasan (*proverbs*), teka-teki (*riddles*), nyanyian donga (*chants*), jimat utawi guna-guna (*charms*), donga kadosta donga saderengipun dhahar

(*blessings*), *hinaan* (*insults*), wangsulan kanthi tembung-tembung (*retorts*), *celaan/ejekan* (*taunts*), *godaan* (*teases*), ngunjuk kangge kaslametan (*toasts*), tembung utawi ukara ingkang sisah dipunngendikakaken (*tongue-twister*), salam (*greeting*), *ungkapan berpisah* (*leave-taking for mulas*), rasukan rakyat (*folk costume*), tarian rakyat (*folk dance*), drama rakyat (*folks drama*), kesenian rakyat (*folk art*), kapitadosan rakyat (*folk belief*), jampi-jampi rakyat (*folk medicine*), musik instrumen rakyat (*folk instrumental music*), nyanyian rakyat (*folk song*), saha *ungkapan rakyat* (*folk speech*).

Dudutan ingkang saged dipunpendhet saking andharan ing nginggil inggih menika wujudipun *folklor* wonten tiga, inggih menika *folklor* lesan, *folklor* saperangan lesan, saha *folklor* sanes lesan.

Paedahipun *folklor* miturut Willian R. Bascom wonten ing Danandjaja (1994:19) wonten 4, inggih menika mekaten.

- a. Minangka *sistem proyeksi* (*projective system*) inggih menika piranti kangge nggambaraken angen-angenipun bebrayan agung (*kolektif*).
- b. Minangka piranti kangge pranata-pranata lan *lembaga-lembaga* kabudayan.
- c. Minangka piranti piwulangan (*pendidikan*) tumrap lare (*pedagogical device*).
- d. Minangka piranti kangge meksa lan ngontrol supados *norma-norma* masarakat tansah dipunpatuhi anggota kelompokipun.

Paedahipun *folklor* inggih menika dados perangan saking masarakat pendukung minangka kangge pangrembakanipun pagesangan bebrayan. Manpangat *folklor* ingkang kados mekaten saged dipuntingali wonten ing kesenian Badui.

Kesenian badui dumugi samenika taksih ngrembaka lan gadhah paedah kangge masarakat pendukungipun.

3. Kesenian Tradhisional

Kayam (1981:15) ngandharaken kesenian inggih menika salah satunggaling *unsur* ingkang *menyangga* kabudayan. Kesenian boten saged dipunpisahaken kaliyan masarakat amargi kalebet salah satunggaling perangan saking kabudayan. Masarakat ingkang *menyangga* kabudayan, dados kesenian saged nyiptakaken, maringi *peluang* kangge *bergerak*, *memelihara*, nularaken, saha ngrembakakaken kangge nyiptakaken kabudayan ingkang enggal.

Kesenian kerakyatan asring dipunwastani kesenian tradhisional. Miturut Kayam (1981:60) kesenian tradhisional ngandhut sipat utawi titikan ingkang khas saking masarakat tani ingkang tradhisional, inggih menika:

(1) kesenian tersebut memiliki jangkauan yang terbatas pada satu kultur yang menunjangnya, (2) kesenian tersebut merupakan pencerminan dari satu kultur yang berkembang sangat perlahan karena dinamika dari masyarakat yang menunjang, (3) kesenian tersebut merupakan pencerminan dari satu kosmos kehidupan yang bulat tidak terbagi-bagi atas perkotakan spesialis, dan (4) kesenian tersebut bukan hasil kreativitas individu akan tetapi tercipta anonim bersama dengan sifat kolektivitas masyarakat yang menunjang.

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian tradhisional inggih menika kesenian ingkang *mencerminkan* satunggaling *kultur* ingkang kalebet asil saking ciptakan kolektif masarakat.

Miturut Sutiyono (2009:16) seni tradhisional inggih menika seni ingkang gesangipun sampun dangu, turun-temurun, saha ngrembaka wonten ing papan tartamtu. Sedyawati (1981:48) ngandharaken bilih kesenian tradhisional inggih

menika *segala sesuatu* ingkang *sesuai* kaliyan tradhisi, *kerangka pola-pola* bentukipun utawi *penerapan* ingkang *selalu berulang* saha dipunwarisaken kanthi turun temurun.

Miturut Koentjaraningrat (1984:213) wujud kesenian rakyat wonten 9, inggih menika mekaten.

(1) tarian drama memakai topeng; (2) pelawak-pelawak bertopeng yang menari dan menyanyi; (3) pertunjukan dengan penari yang berpakaian menyerupai raksasa; (4) tarian kuda kepang; (5) tarian yang ditarikan gadis-gadis remaja; (6) pertunjukan sulap; (7) pertunjukan wayang kulit; (8) pertunjukan ahli cerita, lan (9) pertunjukan sholawatan yang berorientasi Islam.

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendet dudutan bilih salah satunggaling wujud kesenian rakyat utawi kesenian tradhisional inggih menika sholawatan.

Sholawatan inggih menika jinising seni pertunjukan ingkang ngginakaken instrumen musik terbang ananging sedaya jinis kesenian kasebut ngrembaka ing daerah gadhah nami piyambak-piyambak (Soedarsono wonten ing Sutiyono, 2009:144). Miturut Suharyoso (wonten ing Heddy, 2000:71) sholawatan inggih menika kesenian rakyat ingkang gegayutan kaliyan agami Islam lan ngginakaken alat musik rebana (terbang) lan sajinisipun. Kesenian menika dipunwastani sholawatan amargi wonten ing pertunjukan ngucapaken utawi nembangaken sholawat (pujian kangge Nabi) utawi nampilaken unsur sholawatan wonten ing pertunjukan.

Miturut Soedarsono (1986:87) kesenian rakyat sholawatan gegayutan kaliyan Islam lan nyariosaken riwayat gesangipun Nabi Muhammad SAW lan kerabatipun ingkang wujudipun maneka warni. Tuladha kesenian ingkang kalebet sholawatan inggih menika, rodlat, angguk, dolalak, kuntulan, badui, kobrasiswa, lan sanesipun.

Kesenian lan hiburan menika kalebet kabutuhan pagesangan manungsa, saking *aspek individu* utawi kelompok masarakat amargi cara, jiwa, lan kapitadosan beda-beda. Dene corak, jinis lan ragamipun bentuk seni lan hiburan wonten maneka warna gumantung lingkungan masarakat (Kuntowijoyo, 1987:23). Paedahipun kesenian kangge nopang lan *mempertahankan kolektivitas sosial*. Kesenian menika kagungan masarakat, dene ing kasunyatan ingkang dados panyengkuyung kesenian menika *individu-individu* warga masarakat.

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian tradhisional inggih menika salah satunggaling wujud kesenian ingkang gadhah nilai-nilai kangge pagesangan manungsa ingkang sipatipun turun-temurun. Salah satunggaling wujud kesenian tradhisional inggih menika sholawatan ingkang awujud kesenian Badui.

4. Kesenian Badui

Miturut Suharyoso (wonten ing Heddy, 2000:81) kesenian Badui inggih menika jinising tarian rakyat sholawatan ingkang nggambaraken adegan peperangan utawi serombongan prajurit ingkang latihan perang. Manpangat kesenian Badui kangge sarana dakwah agami Islam lan minangka sarana hiburan kangge masarakat. Kuntawijoyo (1987:24) ngandharaken bilih kesenian Badui inggih menika kesenian ingkang nyariosaken tumindakipun tiyang-tiyang ingkang nentang Nabi Muhammad SAW boten sae ananging tiyang menika mbalik dados *takluk* lan nindakaken perintah Nabi mlebet agami Islam.

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian Badui kalebet kesenian sholawatan ingkang nyariosaken tiyang ingkang nentang Nabi Muhammad SAW lan dipunumpamakaken kanthi adegan perang.

Kesenian Badui kalebet kesenian tradhisional ingkang taksih ngrembaka wonten ing Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Masarakat ngawontenaken kesenian Badui amargi kangge nguri-uri supados boten ical amargi *pengaruh* jaman ingkang modern. Kesenian Badui wonten ing Desa Margoagung nggabungaken *unsur gerak*, lagu sholawatan, lan iringan musik.

Adhedhasar teori-teori ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kabudayan inggih menika asil saking cipta, rasa, karsa manungsa ingkang ngandhut nilai-nilai utawi norma-norma budi pakerti kangge *memenuhi kebutuhan* pagesangan manungsa. Unsur kabudayan kaperang dados pitung *unsur* ingkang salah satunggalipun inggih menika kesenian. Kesenian kalebet kabudayan ingkang dipunwarisaken kanthi turun-temurun.

Folklor inggih menika kabudayan ingkang dipunwarisaken kanthi turun-tumurun ing sakelompok masarakat tertamtu kanthi lesan ingkang sipatipun tradhisional. Wujudipun *folklor* wonten tiga inggih menika *folklor* lesan, *folklor* saperangan lesan, lan *folklor* sanes lesan. *Folklor* saperangan lesan inggih menika *folklor* ingkang wujudipun campuran antawisipun unsur lesan lan sanes lesan. Salah satunggaling tuladha *folklor* saperangan lesan inggih menika kesenian.

Kesenian boten saged dipunpisahaken kaliyan masarakat amargi kalebet salah satunggaling perangan saking kabudayan. Kesenian kerakyatan asring dipunwastani kesenian tradhisional. Kesenian tradhisional inggih menika kesenian ingkang

mencerminkan satunggaling *kultur* ingkang kalebet asil saking ciptakan kolektif masarakat. Salah satunggaling wujud kesenian tradhisional inggih menika sholawatan. Sholawatan inggih menika jinising kesenian ingkang gegayutan kaliyan agami Islam lan ngginakaken alat musik terbang lan sajinisipun. Tuladhanipun kesenian ingkang awujud sholawatan inggih menika kesenian Badui.

Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawatan ingkang nyariosaken adegan serombongan tiyang ingkang latihan perang. Manpangat kesenian Badui kangge sarana dakwah agami Islam. Salah satunggaling kesenian Badui ingkang taksih ngrembaka inggih menika kesenian Badui ingkang wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Masarakat ngawontenaken kesenian Badui amargi kangge nguri-uri supados supados boten ical amargi *pengaruh* jaman ingkang modern.

B. Panaliten ingkang *Relevan*

Panaliten menika *mengkaji* kesenian tradhisional. Awit saking menika panaliten ingkang *relevan* inggih menika *Kearifan Lokal dan Fungsi Kesenian Rodat di Desa Bateh, Kecamatan Candimulyo, Kabupaten Magelang, Jawa Tengah* dening Ari Pratiwi (2011). Panaliten menika ngandharaken kearifan lokal lan fungsi kesenian wonten ing kesenian Rodat.

Perkawis ingkang sami antawisipun panaliten ingkang dipunlampahi dening panaliti kaliyan Ari Pratiwi inggih menika sami-sami nindakaken panaliten ingkang gegayutan kaliyan kesenian tradhisional. Kesenian tradhisional saking aspek mula bukanipun kesenian, lampahing kesenian, saha paedahipun kesenian. Saking segi

lampahing panaliten, perkawis ingkang sami inggih menika wonten cecawis kaliyan nata piranti saha *perlengkapan* kesenian Badui, sarta *pelaksanaan*. Menawi saking segi paedah kesenian, perkawis ingkang sami inggih menika paedah spiritual/religius, paedah nglestantunaken tradhisi, paedah hiburan, paedah sosial, saha paedah ekonomi.

Perkawis ingkang bedakaken antawisipun panaliten ingkang dipunlampahi dening panaliti kaliyan Ari Pratiwi inggih menika sumber panaliten saha fokus panaliten. Panaliten dening panaliti menika sumberipun wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman saha ingkang dados fokus panaliten inggih menika kesenian Badui. Dene panaliten dening Ari Pratiwi sumberipun wonten ing Desa Bateh, Kecamatan Candimulyo, Kabupaten Magelang, Jawa Tengah saha fokusipun kesenian Rodat.

BAB III

CARA PANALITEN

A. Jinising Panaliten

Panaliten ngengingi Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman ngginakaken *metode kualitatif naturalistik*. Endraswara (2009:87) ngandharaken bilih panaliten *naturalistik* inggih menika panaliten ingkang dipuntindakaken kanthi menapa wontenipun saha tumindak tuwin tetembungan masarakat panyengkuyungipun ingkang dados dhasaring teges. Miturut Endraswara (2006a:15) panaliten budaya ngginakaken *metode kualitatif* amargi *data* saking lapangan limrahipun boten *terstruktur* lan *relatif* kathah, satemah *memungkinkan* panaliti kangge nata, *mengkritisi*, lan nggolongaken ingkang dipunginakaken kangge panaliten.

Metode panaliten *kualitatif* menika *metode* ingkang ngginakaken papan ingkang alami utawi boten dipunreka. Wonten ing panaliten menika, panaliti dados *human instrument* kangge ngempalaken *data* supados saged mangertosi *fenomena* ingkang dipunamati wonten ing lapangan.

B. Setting Panaliten

Setting panaliten inggih menika papan panaliten wonten ing lapangan ingkang sampun dipuntemtokaken kaliyan panaliti kangge *objek* panaliten. *Setting* panaliten kesenian Badui dipuntindakaken wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Panaliten dipuntindakaken wulan Maret-

Juni 2013. Pelaku wonten ing kesenian Badui inggih menika anggota kelompok kesenian lan masarakat pendukungipun.

C. Data lan Sumber Data

Data utama wonten ing panaliten *kualitatif* ngginakaken *data deskriptif* ingkang awujud tembung-tembung utawi ukara-ukara ingkang dipunandharaken saking *informan*. *Data* ingkang dipunkempalaken wonten ing panaliten menika awujud mula bukanipun kesenian, lampahing kesenian, lan paedah kesenian Badui. Sumber *data* asalipun saking *setting* ingkang dipunteliti inggih menika papan panaliten saha pelaku utawi anggota kesenian Badui ingkang wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

D. Informan Panaliten

Informan inggih menika tiyang ingkang dados narasumber wonten ing panaliten. Cara ingkang dipunginakaken kangge nemtokaken *informan* inggih menika kanthi *snowball*. Miturut Endraswara (2006a:57) cara *snowball* inggih menika *informan kunci* saking cacah tiyang sekedhik (setunggal tiyang), lajeng saking *rekomendasi* tiyang kasebut, *informan kunci* langkung kathah ngantos gunggung tartamtu. Informan langkung ngrembaka ngantos pikantuk data jenuh.

Informan ingkang dipuntemtokaken dados *informan kunci* utawi *key informan* inggih menika *pendiri* paguyuban (ingkang gadhah ide ngawontenaken kesenian) amargi ingkang mangertos informasi saking kesenian Badui. *Informan* sanesipun inggih menika pejangklek, pambawa, penabuh, saha anggota perkumpulan kesenian

Badui wonten ing Dhusun Margoagung, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

E. Caranipun Ngempalaken *Data*

Cara pangempalaning *data* ingkang dipunginakaken awujud *data kualitatif* inggih menika pangempalan *data* ingkang boten ngginakaken angka-angka, ananging adhedhasar kasunyatan ingkang saged dipuntingali saking *observasi berpartisipasi*, *wawancara mendalam* lan *dokumentasi*.

1. *Observasi berpartisipasi*

Endraswara (2006a:209) ngandharaken bilih wonten ing *observasi berparsitipasif* utawi *pengamatan berperanserta* panaliti nderek kagiyatan pasif utawi aktif wonten ing tindakan budaya. Panaliti peran sarta wonten ing aktivitas-aktivitas ingkang dados objek panaliten.

Observasi berpartisipasi dipuntindakaken kanthi pengamatan langsung dhumateng objek panaliten ingkang angliputi ningali lan ngamati pementasan kesenian Badui, nderek peran sarta ing *fenomena* budaya, nindakaken *pencatatan* ngengingi *data* utawi informasi ingkang gegayutan kaliyan panaliten. Ancasipun *observasi berpartisipasi* supados pikantuk *data primer* amargi *data* dipunpendhet langsung saking lokasi pementasan kesenian Badui.

2. Wawancara Mendalam

Wawancara mendalam dipuntindakaken langsung kanthi *terbuka* antawisipun *informan* lan pewawancara. Wawancara *terbuka* tegesipun wawancara dhumateng *informan* ingkang mangertos menawi *informan* nembe dipunwawancarai lan

mangertos menapa ancasipun saking wawancara panaliti. Endraswara (2006a:214) ngandharaken bilih wawancara mendalam dipuntindakaken kanthi *santai, informal*, saha sedaya pihak boten wonten beban *psikologis*. Satemah asiling pirembagan saged pikantuk sedaya data saha langkung wonten paedahipun.

Wawancara mendalam dipuntindakaken dhumateng *informan* ingkang mengertos informasi ngengingi kesenian Badui inggih menika *pendiri* paguyuban (ingkang gadhah ide), pambawa, pejengklek, penabuh, saha anggota perkumpulan. Wawancara dipuntindhakaken kanthi cara panaliti nyemak wicantenan, panaliti ndherek ing wicantenan, lan panaliti nyerat asiling wicantenan.

3. *Dokumentasi*

Data dokumentasi dipunginakaken kangge jangkepi data wonten ing panaliten supados langkung akurat. Data dokumentasi ingkang dipunginakaken awujud cathetan asiling wawancara, cathetan lapangan, foto-foto, lan rekaman wawancara ingkang gegayutan kaliyan kesenian Badui. Dokumentasi dipunginakaken kangge jumbuhaken *data* ingkang dipunserat lan *data* saking *informan*.

F. Pirantining Panaliten

Pangempalaning *data* ngginakaken piranti utawi *alat bantu* ingkang awujud buku catetan, *kamera digital*, lan *recorder*. Buku catetan dipunginakaken kangge nyerat informasi ingkang gegayutan kaliyan panaliten. *Kamera digital* dipunginakaken kangge maringi dokumen ingkang awujud foto-foto saking pementasan kesenian Badui. *Recorder* dipunginakaken kangge ngrekam informasi

saking *informan* lan nggampilaken menawi wonten seratan ingkang kesupen dipunserat.

Wonten ing panaliten menika panaliti dados *human instrument*. Panaliti dipunwastani *human instrument* amargi panaliti ingkang damel rencana, nindakaken panaliten, pangempalan *data*, nganalisis *data*, saha ngandharaken asiling panaliten. Endraswara (2006b:119) ngandharaken bilih titikanipun panaliti piyambak ingkang saged mendhet *data* inggih menika sipatipun *responsif* tegesipun saged tanggap tumrap kawontenan, saged adaptasi kaliyan empan papan pangempalan *data*, *menekankan keutuhan*, ngginakaken dhasar *pengetahuan*, saged nganalisis *data*, saged pados *data* saha ngandharaken tumrap *informan* bab ingkang awrat, saha ngginakaken wekdal kangge pados *respon* ingkang dereng kulina. Awit saking menika panaliti piyambak ingkang dados *instrument* ingkang wigati.

G. Caranipun Nganalisis Data

Analisis data ingkang dipunginakaken inggih menika *analisis data induktif*. *Analisis data induktif* utawi *induktif analitik* inggih menika *kemampuan* panaliti ndamel *kategorisasi* lan *abstraksi* saking *fenomena* budaya (Endraswara, 2006a:32). *Analisis induktif* dipunginakaken kangge nganalisis perkawis ingkang sampun dipunfokusaken ing panaliten kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, inggih menika mula bukanipun kesenian, lampahing kesenian, lan paedah kesenian.

Analisis data dipuntindakaken nalika ngempalaken *data* lan sasampunipun pangempalan *data* kanthi ngginakaken *kategorisasi*. *Data* ingkang sampun dipunkempalaken lajeng dipunwaos, dipunpelajari, lan dipuntelaah ingkang jumbuh

kaliyan ancasipun panaliten saking sumber ingkang wonten. Sumber menika angliputi saking *observasi berpartisipasi* utawi *pengamatan berperanserta*, *wawancara mendalam*, foto-foto lan cathetan lapangan. Langkah salajengipun ndamel *absraksi*.

Absraksi inggih menika usaha damel *rangkuman* ingkang *inti*, *proses*, lan *andharan-andharan* saking *informan*. Saderengipun dipundamel *abstraksi*, data dipunreduksi kangge ngicalaken *data* ingkang boten dipunbetahaken. Salajengipun *data* ingkang wonten ing *abstraksi* dipundamel *kategorisasi*. *Kategorisasi* dipuntindakaken nalika ngawontenaken tetandhingan ingkang dipunlajengaken kangge *kategorisasi* salajengipun. Tahap salajengipun *nafsiraken data* lan damel dudutan saking ancasipun panaliten.

H. Cara Ngesahaken *Data*

Cara ngesahaken *data* wonten ing panaliten menika ngginakaken cara *triangulasi*. *Triangulasi* inggih menika cara pemeriksaan keabsahan *data* ingkang ngginakaken sedaya perkawis saking njawi *data* saperlu kangge ngecek utawi nandingaken *data* ingkang sampun dipunkempalaken. *Triangulasi* ing panaliten menika ngginakaken *triangulasi sumber* lan *triangulasi metode*.

1. *Triangulasi Sumber*

Miturut Endraswara (2006b:110) *triangulasi sumber* inggih menika pados *data* saking pinten-pinten informan inggih menika tiyang ingkang gegayutan langsung kaliyan objek kajian utawi objek ingkang dipunteliti. *Triangulasi sumber* ing panaliten inggih menika nandhingaken asiling *data* wonten ing wawancara

(pirembagan) tiyang setunggal kaliyan tiyang sanesipun. *Informan* ingkang dipunsuwun katrangan wonten ing sedaya pitakenan langkung saking kalih tiyang. Data saged dipunsebat sah menawi *datanipun* sampun jenuh

2. *Triangulasi Metode*

Endraswara (2006b:110) ngandharaken bilih *triangulasi metode* inggih menika cara ngempalaken *data* ingkang dipuntindakaken ngginakaken maneka warna metode pangempalan *data* saged awujud observasi (pengamatan), wawancara, dokumentasi. *Triangulasi metode* dipunginakaken kangge nandhingaken menapa ingkang dipunandharaken dening *informan* kaliyan *data* asil pengamatan (*observasi*) lan *data-data* sanesipun.

BAB IV

ASILING PANALITEN SAHA PIREMBAGANIPUN

A. Deskripsi Setting Panaliten

1. Andharan Papan Panaliten

Panaliten Kesenian Badui dipuntindakaken wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman. Desa Margoagung kaperang dados kalih welas Dhusun, inggih menika Dhusun Watukarung, Dusun Dukuh, Dhusun Banyuurip, Dhusun Beteng, Dhusun Somorai, Dhusun Tegal Gentan, Dhusun Nganggrung, Dusun Gondang, Dhusun Krapyak, Dhusun Barepan, Dhusun Klawisan saha Dhusun Ngino. Dhusun Klawisan kalebet Dhusun ingkang wonten kesenian Badui. Dhusun menika kanthi administratif gadhah wates kaliyan Dhusun sanesipun. Watesan Dhusun Klawisan inggih menika kados mekaten.

- a. Sisih eleripun kanthi dipunwatesi kaliyan Dhusun Gondang Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
- b. Sisih wetanipun kanthi dipunwatesi kaliyan Dhusun Krapyak Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
- c. Sisih kidulipun kanthi dipunwatesi kaliyan Desa Margokaton, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
- d. Sisih kilenipun kanthi dipunwatesi kaliyan Dhusun Ngino Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Dhusun Klawisan wiyaripun inggih menika kirang langkung 349.149 ha ingkang kaperang dados pemukiman kaliyan sabin. Wiyaripun ingkang kangge pemukiman kirang langkung 138.606 ha saha kangge sabin wiyaripun 210.543.

Dhusun Klawisan kaperang dados 9 RT inggih menika RT 1, RT 2, RT 3, RT 4, RT 5, RT 6, RT 7, RT 8, saha RT 9. Sedaya RT ingkang wonten ing Dhusun Klawisan derek nyengkuyung kesenian Badui.

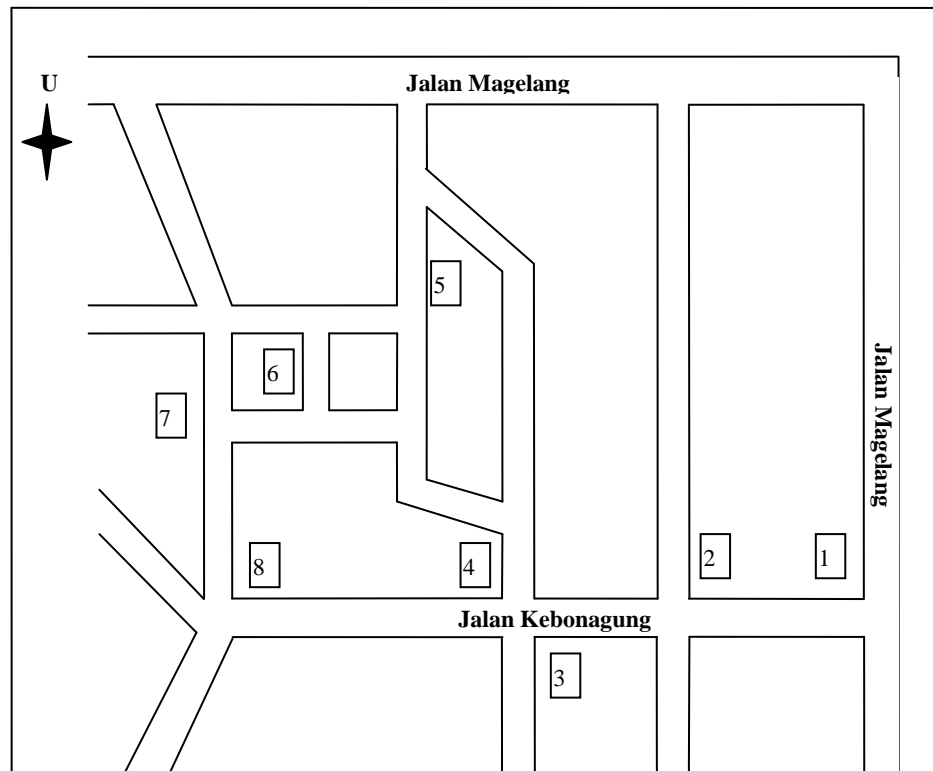
Supados langkung gampang anggenipun mangertosi papan panaliten kesenian Badui saged dipuntingali saking peta ing ngandhap menika.

Gambar 1. Peta Desa Margoagung

Jarakipun Dhusun Klawisan kirang langkung 2 km saking Desa Margoagung saha kirang langkung 4 km saking pusat pemerintah Kecamatan Seyegan. Kesenian Badui dipunwontenaken ing masjid Baiturroman wonten ing Dhusun Klawisan.

Denah papan kesenian badui wonten ing Dhusun Klawisan, saged dipuntingali wonten ing gambar *denah* ngandhap menika.

Gambar 2. Denah Papan Kesenian Badui (Dok. Lisa)

Katrangan:

1. Terminal Jombor
2. Pasar Cebongan
3. SMP N 1 Seyegan
4. Kecamatan Seyegan
5. Kelurahan Margoagung
6. Masjid Baiturrohman Klawisan
7. Pasar Ngino
8. Pasar Srikaton

2. *Data Monografi Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman*

a. Kependhudhukan

Cacahipun pendhudhuk Dhusun Klawisan miturut *data* monografi taun 2013 wonten 1070 tiyang ingkang kaperang 518 jaler saha 552 estri. KK utawi Kepala Kulawarga wonten ing Dhusun Klawisan inggih menika 337 KK. *Data* cacahipun masarakat wonten ing Dhusun Klawisan saged katingal saking *data* monografi tahun 2013 miturut kelompok yuswanipun ing ngandhap menika.

Tabel 1: Pendhuduk Dhusun Klawisan Miturut Yuswa

No	Kelompok Yuswa	Cacah Kakung	Cacah Estri	Cacah
1	0-9 taun	71	68	139
2.	10-19 taun	70	83	153
3.	20-29 taun	68	80	148
4.	30-39 taun	85	93	178
5	40-49 taun	100	88	188
6.	50-59 taun	74	65	139
7.	60 langkung	50	75	125
Jumlah		518	552	1070

Sumber: Monografi Dhusun Klawisan Taun 2013

Saking tabel ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih cacahipun pendhudhuk Dhusun Klawisan miturut kelompok yuswa cacahipun maneka warna saking kelompok yuswa 0-9 taun dumugi yuswa 60 langkung. Saking cacahipun tiyang kakung ingkang maneka warna ndadosaken paraga ingkang wonten ing

kesenian Badui *mencakup* sedaya yuswa. Wonten ingkang taksih alit, kawula mudha, saha tiyang sepuh.

b. Padamelan Warga

Padamelan warga wonten ing Dhusun Klawisan wonten 8 jinis inggih menika PNS, dagang, wiraswasta, TNI, POLRI, karyawan, buruh tani, saha guru. Masarakat *mayoritas* nyambut damel dados buruh tani. Padamelan warga saged dipuntingali wonten ing tabel ngandhap menika.

Tabel 2: Jinising Padamelan Warga Dhusun Klawisan

No	Padamelan Warga	Cacah
1.	Pegawai Negeri Sipil (PNS)	30
2.	Dagang	15
3.	Wiraswasta	74
4.	TNI	13
5.	POLRI	3
6.	Karyawan	107
7.	Buruh tani	399
8.	Guru	7

Sumber: Monografi Dhusun Klawisan Taun 2013

Saking tabel ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih padamelanipun masarakat Dhusun Klawisan wonten maneka warna ingkang ndadosaken penghasilan utawi ekonomi masarakat beda-beda. Sinaosa tingkat ekonominipun beda-beda

ananging kesenian Badui taksih dipuntindakaken ing pagesangan masarakat Dhusun Klawisan. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan boten beda-bedakaken paraga saking tingkat ekonomi masarakatipun.

c. Tingkat Pendidikan Penduduk

Tingkat pendidikan warga Dhusun Klawisan kaperang dados gangsal, inggih menika ingkang dereng utawi boten sekolah, lulus SD/ sederajat, lulus SMP/ sederajat, lulus SMA/ sederajat, saha lulus Perguruan Tinggi. Tingkat pendidikan warga Dhusun Klawisan saged katingal saking tabel ing ngandhap menika.

Tabel 3: Tingkat Pendidikan Warga Dhusun Klawisan

No	Tingkat Pendidikan	Cacah
1.	Dereng sekolah	176
2.	Lulus SD/ sederajat	336
3.	Lulus SMP/ sederajat	162
4.	Lulus SMA / sederajat	316
5.	Lulus Perguruan Tinggi	80

Sumber: Monografi Dhusun Klawisan Taun 2013

Pendidikan warga Dhusun Klawisan wonten maneka warna saking dereng sekolah dumugi lulus Perguruan Tinggi. Masyarakat mayoritas lulusan Sekolah Dasar utawi sederajat. Satemah saking tingkat pendidikan saged katingal pola pikir masarakat taksih tradisional satemah masarakat taksih katah ingkang nindakaken kesenian Badui..

d. Sistem Religi

Sistem religi ingkang dipunanut masarakat Dhusun Klawisan *mayoritas* ngarus agami Islam. Cacahipun warga ingkang ngrasuk agami Islam 1043, agami Katolik 26, saha agami Kristen 1. Warga masarakat taksih *menjunjung tinggi* agaminipun. Buktinipun warga taksih nindakaken aturan agama Islam kadosta shalat. Upami saking bukti fisik saged katingal saking papan ibadahipun. Wonten 1 masjid (masjid Baiturrohman) saha 3 mushola (Al Mudakir, Al Falah, Ar Rohman).

Dudutan ingkang saged dipunpendhet saking andharan ing nginggil inggih menika masarakat kathah ingkang ngrasuk agami Islam. Kesenian Badui paedahipun kangge dakwah agami Islam. Kesenian menika dipuntindakaken wonten ing masjid Baiturrohman Klawisan ingkang ancasipun kangge ngempalaken masarakat.

3. Paraga Kesenian Badui

Kesenian Badui wonten ing Desa Margoagung wonten kalih grup inggih menika kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan saha Dhusun Dhukuh. Kalih grup kesenian menika asring ngawontenaken *kerjasama* saking *unsur* paraga kesenian. Nalika pentas menawi salah satunggaling grup ngawontenaken pentas lan kekirangan paraga lajeng ngawontenaken subsidi silang antawisipun grup ingkang saking Dhusun Klawisan kaliyan Dhusun Dhukuh. Ingkang asring pentas inggih menika saking grup kesenian Badui Alimababa saking Dhusun Klawisan. Awit saking menika panaliten dipunfokusaken ing kesenian Badui ingkang wonten ing Dhusun Klawisan.

Paraga saking kesenian Badui kaperang dados tiga inggih menika pejengklek ingkang cacahipun 42 tiyang, penabuh ingkang cacahipun 4 tiyang, saha pambawa ingkang cacahipun 2 tiyang. Sedaya paraga kesenian Badui tiyang jaler. Pejengklek menika tiyang ingkang nari, penabuh menika tiyang ingkang nabuh piranti musik, saha pambawa menika tiyang ingkang nembang. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 08.

“Sing nembang disebut pambawa, sing nggamel disebut penabuh, sing nari disebut pejengklek.” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

“Nek pejengklek ki sing joget utawa nari kuwi, pambawa ki ya sing nembangke syaire, nek penabuh sing nabuh alat musike kuwi.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika paraga utawi anggota saking kesenian Badui dipunperang dados tiga inggih menika pejengklek, penabuh, saha pambawa. Pejengklek inggih menika tiyang ingkang nari utawi jengklek. Menawi penabuh inggih menika tiyang ingkang nabuh piranti musik. Alat musikipun inggih menika bedhug saha genjring. Pambawa inggih menika tiyang ingkang nembangaken syair.

a. Pejengklek

Pejengklek utawi *penari* kesenian Badui inggih menika tiyang ingkang tugasipun jengklek utawi nari. Cacahipun pejengklek wonten 42 tiyang ingkang sedaya jaler. Sedaya jaler amargi gerakanipun saking jengklekipun kesenian Badui energik. Anggenipun main dipunkelompokaken perbabak. Cacahipun pejengklek kesenian badui perbabak biasanipun 16 tiyang ingkang dados 8 pasang. Cacahipun 16 tiyang menika boten pakem ananging saged ugi 12 tiyang, 14 tiyang. Ananging

ingkang asring dipunangge 12 tiyang. Inggang wigati cacahipun pejengklek menika kedah genep. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Biasane 16 wong, 8 pasang”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Biasane 16 wong ninga ya kadang 12 wong, tergantung ana sing melu ora. Biasane nek wis main pisan wis kesel dadi ra melu meneh, ninga nek iseh kuat ya melu meneh”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Kurang luwih 1 jam, 16 wong per babak, dadi 16 x 3 nek medal ping 3”. (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 04.

“Biasane 16 wong, ana 3 babak dadi 16 x 3.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“Kurang luwih ya 50an, per babak nika 16.” (CLW 06)

“Nggih boten, niku sing penting ki genep, kadang ya 14 barang per babak, ora mesthi mbak tergantung sing jengklek ana pira.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Kurang luwih ya 50an. Niku sekali tampil perbabak 16 tiyang, nek boten wonten 16 nggih sing maen awal wau maen malih teng babak salajengipun, saling mengisi.” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 08.

“Boten mesthi niku sing penting genep ana pasangane, nek ganjil mangkih bubah.” (CLW 08)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika cacahipun pejengklek utawi *penari* kesenian badui wonten 42 tiyang ingkang dipunperang perbabak. Cacahipun perbabak saged 12 tiyang, 14 tiyang, 16 tiyang utawi langkung. ingkang

asring dipunangge inggih menika 12 tiyang amargi gumantung cacahipun pemain ingkang saged nalika pentas. Ingkang wigati cacahipun kedah genep boten saged menawi ganjil amargi kesenian badui kalebet kesenian ingkang ngginakaken *pola berpasangan*. Gambar pejengklek saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 3. Pejengklek (Dok. Lisa)

Saking cacahipun pejengklek ingkang wonten 42 tiyang, padamelanipun wonten maneka warna. Wonten ingkang dados tani, guru, karyawan, wiraswasta, saha wonten ingkang taksih sekolah. Yuswanipun para pejengklek boten dipunnwatesi amargi sedaya yuswa saged nderek. Yuswanipun para pejengklek wonten ingkang taksih alit, kawula mudha, saha tiyang sepuh. Pejengklek kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan ingkang alit yuswanipun gangsal taun lan SD. Menawi kawula mudha wonten ingkang taksih SMP, SMA, utawi nyambut damel. Pejengklek ingkang sepuh yuswanipun kirang langkung 62 taun. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Akeh, umure ora ditentokake, ana sing alit (5 tahun), kawula muda sing sekolah, nyambut gawe, lan sesepuh (62 tahun)...” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Werna-werna mbak, sing paling alit kuwi 5 taun, ana sing SD, SMP, SMA, wong sing wis kerja, sing sepuh ya ana umure sekitar 60an”. (CLW 02)

“Ya werna-werna ana sing dadi wiraswasta, karyawan, tani, guru.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Nek kene campur mbak, sing tuwa kaya kula ya wonten, sing alit ya wonten. Nek sing alit lak ngge peneruse ngenjing to mbak. Ha piye mbak engko nek ora ana sing nuwani, nek sing tuwa gelem kok sing enom wegah...” (CLW 03)

“Sing paling alit ki 5 taun ana dani, indra, dika, ilham. Nek sing cah cilik ya iseh sekolah, nek cah enom ana sing sekolah, nek paruh baya yo ana sing nyambut gawe dadi wong tani, wiraswasta.” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 04.

“Boten wonten, *kita terbuka saja, na itu seperti Pak Boidi yang seumuran dengan saya*, wis mangga kita tidak batasi sing penting kumpul.” (CLW 04)

“Boten wonten, *terbuka* mawon, kadosta Pak Boidi ingkang yuswanipun meh sami kalih kula, wis mangga mawon boten diwatesi ingkang wigati kempal.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“... umure bebas ora dibatesi ana sing cah cilik tekan wong tuwa kaya kula. Wong tuwa melu ben sing enom do melu tur ora isin...” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Bebas mbak, ana cah cilik, wong enom, sing sepuh barang...” (CLW 07)

“Nek ngriki niku boten beda-bedake mbak, ya ana wiraswasta, karyawan, guru, wong tani. Sing iseh sekolah ya akeh.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika yuswanipun para pejangklek bebas boten dipunwatesi. Wonten ingkang taksih alit yuswanipun gangsal taun lan siswa SD, kawula mudha ingkang taksih SMP, SMA utawi ingkang sampun nyambut damel. Padamelanipun wonten ingkang dados tani, guru, karyawan,

wiraswasta. Menawi ingkang sepuh yuswanipun 62 taun. Ancasipun tiyang sepuh nderek supados ingkang nem-neman purun nderek.

Boten wonten sarat *khusus* menawi badhe dados pejengklek ananging ingkang wigati inggih menika kekiyatan *fisik* utawi badan. Gerakanipun jengklekan kesenian Badui menika *energik* satemah menawi fisikipun boten sehat utawi boten kiyat anggenipun jengklek ugi boten kiyat. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*.

“...Inkang penting fisikipun kuat menawi boten kuat boten saged amargi gerakanipun *energik*.” (CLW 01)

“Inggih amargi remen lan fisikipun kuat nggih nderek. Boten wonten sarat napa-napa.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 02*.

“Ora ana mbak sing penting fisike kuat”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 05*.

“Nggih, niku riyin sekolah teng SLB, teng ngriki nampung sedaya ora milih-milih....” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 08*.

“Boten, bebas asal fisike kuat.” (CLW 08)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika boten wonten sarat kangge paraga ingkang dados pejengklek. Ananging ingkang wigati inggih menika kekiyatan fisikipun. Menawi fisikipun boten kiyat anggenipun jengklek ugi boten kiyat. Salah satunggaling pejengklek wonten ingkang gadhah kekirangan inggih menika tiyang tuna wicara. Ananging sedaya tiyang saged nderek amargi kesenian badui wonten Klawisan menika saking sedaya kalangan lan boten wonten

watesanipun utawi milih-milih amargi ingkang dipungatosaken inggih menika kekiyatan fisikipun.

b. Penabuh

Penabuh ingkang wonten ing kesenian badui cacahipun wonten 4 tiyang ingkang sedaya jaler. 1 tiyang nabuh bedhug, 3 tiyang nabuh genjring utawi rebana. Tiyang ingkang nabuh genjring wonten tiga amargi kesenian badui ngginakaken tigang genjring. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Ora mesti e mbak, kabeh kuwi fleksibel, biasane penabuhe 4, sing bedug 1, sing ngenjring 3, sing nembang 2 utawa luwih, liane pemain”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“... nek sing nggamel yo sing penting ngerti carane ngepaske le nabuh karo gerakane ro lagune. Kabeh kuwi saling melengkapi .” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Penabuhe ana 4. Bedhug kula, genjring 3. Nek sing jingklik nggih tetep nanging pemaine nggih wonten ingkang saged nabuh.” (CLW 07)

“Kadang nggih kula, kula nyambi bedhug lan ngabani nggo sempritan.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika cacahipun penabuh wonten 4 tiyang. 1 tiyang nabuh bedhug, 3 tiyang nabuh genjring. Tiyang ingkang nabuh bedhug kadangkala dados tiyang ingkang ngabani lampahing jengklekan. Anggenipun ngabani ngginakaken sempritan kangge miwiti jengklekan utawi mungkasi jengklekan. Penabuh kesenian Badui saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 4. Penabuh (Dok. Lisa)

Cacahipun tiyang ingkang nabuh bedhug setunggal amargi bedhug dipunginakaken kangge mimpin iringan sanesipun, dados ngginakaken setunggal bedhug. Menawi cacahipun penabuh genjring sampun pakem 3 boten saged dipuntambahi utawi dipunkirangi amargi anggenipun nabuh genjring sampun wonten ketukanipun piyambak. Genjring 1 ketukanipun kaping 2, genjring 2 ketukanipun kaping 3, saha genjring 3 ketukanipun kaping 4.

c. Pambawa

Pambawa wonten kesenian badui cacahipun boten dipuntemtokaken. Saged 2 tiyang, 3 tiyang utawi langkung ingkang sedaya tiyang jaler. Saratipun menawi dados pambawa inggih menika kedah saged maos huruf Arab lan Latin. Tiyang ingkang dados pambawa kedah saged ngepasaken tembangipun kaliyan jengklekan. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“...sing nembang 2 utawa luwih...” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

“Ora mesthi kadang nggih wong 2, utawa 3, utawa luwih Nggih sing penting saged nembang, maca huruf Arab lan latine.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“... nek sing nembang ya sing penting bisa maca Arab karo le ngepaske gerakane. Kabeh kuwi saling melengkapi.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Nggih kadang 2 kadang 3, kadang nggih langkung. Sing penting niku kudu saged maos Arab lan latin” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika cacahipun pambawa boten dipuntemtokaken. Saged 2 tiyang, 3 tiyang utawi langkung. Pambawa kedah saged ngepasaken tembangipun kaliyan iringan musik saha jengklekipun. Cacahipun pambawa boten dipuntemtokaken amargi ingkang wigati tiyangipun kedah saged maos Arab kaliyan Latin satemah boten gumantung cacahipun. Antawisipun pejangklek, penabuh, saha pambawa boten saged dipunpisahaken amargi sedaya wau kalebet paraga kesenian badui. Gambar pambawa kesenian Badui saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 5. Pambawa (Dok. Lisa)

B. Mula Bukanipun Kesenian Badui

1. Cariyos Nabi Muhammad SAW

Miturut Bapak Muji Pawiro ingkang wonten ing Somokaton, Seyegan, Sleman kesenian Badui nyariosaken Nabi Muhammad SAW ingkang dipunbegal dening para pambegal ananging amargi kesaenan Kanjeng Nabi, para pambegal mbalik *takluk* dhumateng Nabi Muhammad SAW. Tumindak pambegal ingkang mbegal Kanjeng Nabi ing kesenian Badui dipunumpamakaken wonten adegan perang-perangan ingkang dipuntindakaken dening para pejengklek ingkang ngginakaken gembel utawi tongkat. Gambar pejengklek ingkang nggambaraken adegan perang-perangan saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 6. Pejengklek nalika adegan perang-perangan (Dol. Lisa)

Andharan saking Bapak Muji Pawiro laras kaliyan andharan teori saking Suharyoso (wonten ing Heddy, 2000:81) ingkang ngandharaken bilih kesenian Badui inggih menika jinising tarian rakyat sholawatan ingkang nggambaraken adegan

peperangan utawi serombongan prajurit ingkang latihan perang. Andharan sanesipun saking Kuntawijoyo (1987:24) ingkang ngandharaken bilih kesenian Badui inggih menika kesenian ingkang nyariosaken tumindakipun tiyang-tiyang ingkang nentang Nabi Muhammad SAW boten sae ananging tiyang menika mbalik dados *takluk* lan nindakaken perintah Nabi mlebet agami Islam. Cariyos kesenian Badui miturut Bapak Muji Pawiro kados wonten ing ngandhap menika.

Kesenian menika asalipun saking carios Nabi Muhammad SAW kaliyan para pambegal. Nalika Nabi Muhammad wonten ing Madinah, kanjeng Nabi ajeng dipunbegal dening para pambegal. Pambegal menika tiyang kafir ingkang wonten ing Arab. Kanjeng Nabi sanjang kaliyan para pambegal supados para pambegal boten begal kanjeng Nabi lan boten nglajengaken tumindakipun. Kanjeng Nabi ajeng nanggung kabutuanipun para pambegal saking pangan dumugi papan. Panganipun ajeng dipunparingi lan papanipun ajeng dipundamelaken ananging kanthi sarat supados para pambegal boten nglajengaken tumindakipun.

Para pambegal nyuwun pirsu dhateng Kanjeng Nabi sajatosipun ingkang dipunbegal menika sinten amargi ajeng dipunbegal ananging maringi sedaya kabutuanipun pambegal. Kanjeng Nabi maringi pirsu menawi ingkang dipunbegal menika Kanjeng Nabi Muhammad SAW. Sanalika para pambegal ajrih lan tundhuk dhumateng Nabi Muhammad SAW. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*

“Nek filosofine ya badui kuwi seni saking Arab ingkang riyin wonten sekelompok kaum kang sifatipun pemukimane pindah-pindah (nomaden). (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 10*.

“Niku kanjeng Nabi Muhammad SAW teng Madinah ajeng dibegal karo wong budha utawa wong alasan ninga boten kena. Kanjeng Nabi muni kowe aja do begal aku, perkara mangan ro omah tak kei. Omah tak gaweke karo pangane yo tak tanggung. Begale takon, jenengan niku sinten kok genahe kaya naten niku, tru Kanjeng Nabi jawab kowe aja do kaget ya, Aku kuwi sing jenenge Kanjeng Nabi. Krungu ngaten niku begale sami do ndingkluk kabeh tek pun ngertos nek niku Kanjeng Nabi. Mulane nggon badui niku kabeh ndingkluk, nglambangke begale sing do hormat.” (CLW 10)

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian badui menika nyariosaken Nabi Muhammad SAW ingkang dipunbegal kaliyan para pambegal. Kanjeng Nabi boten ajrih nalika dipunbegal anaging ajeng nanggung pangan dumugi papanipun kangge para pambegal menawi pambegal boten nglajengaken tumindakipun. Para pambegal mangertos menawi ingkang dipunbegal Nabi Muhammad SAW lajeng ajrih lan tundhuk utawi kurmat kaliyan Kanjeng Nabi. Kangge ngormati kanjeng Nabi para pambegal ngawontenaken kesenian Badui.

2. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman

Kesenian Badui asalipun saking Arab, wonten tiyang Watucongol utawi langkung dipunkenal daerah Kedu ingkang tindak haji wonten ing Arab. Nalika wonten ing ngrika, tiyang ingkang tindak haji menika mangertos kesenian-kesenian Arab, salah satunggalipun inggih menika kesenian Badui. Amargi remen kaliyan kesenian menika, nalika wangsul saking Arab, tiyang menika ngajaraken kesenian Badui ingkang dipunpirsani saking Arab nalika tindak haji dhumateng masyarakat ing Watucongol. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 08.

“Nek riyin-riyine niku kesenian badui asline saking Arab, tiyang Watucongol utawi Kedu wonten ingkang tindak haji teng ngrika, dangu teng rika mbasan

mulih beta kesenian niku. Trus saking ngriku ditular-tularke tekan sakniki.” (CLW 8)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

“Waune saking Arab trus wonten wong Watucongol sing teng ngrika pas bali ngajarke kesenian kuwi.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika mula bukanipun kesenian Badui asalipun saking tiyang Watucongol ingkang tindak haji wonten ing Arab. Nalika wonten ing Arab tiyang menika ningali kesenian-kesenian ingkang wonten ing Arab. Sasampunipun wangsul saking Arab, tiyang Watucongol menika ngajaraken kesenian Badui ingkang dipuntingali dhumateng masarakat Watucongol.

Saking daerah Watucongol, kesenian badui ngrembaka dumugi daerah Bakalan, Nguwar, Magelang. Taun 1970-an kesenian Badui saking Bakalan dipunundang ing Somokaton, Seyegan, Sleman wonten acara ngarak mustaka. Masarakat Somokaton remen kaliyan kesenian Badui lajeng nyuwun tulung kaliyan pelatih Kesenian Badui saking Bakalan supados nularaken utawi ngajaraken kesenian menika. Saking Dhusun Somokaton, nularaken ing Desa sanesipun inggih menika Dhukuh, Pundong, Kamal, Jumeneng, Kadilangu, Jonggrangan. Nalika tiyang Somokaton inggih menika Bapak Muji Pawiro ngajaraken kesenian Badui ing Dhukuh, boten namung tiyang Dhukuh kemawon ananging wonten ugi saking Nglengis. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 08.

“Biyen ki kene sing nglatih Pak Muji Pawiro wong Somokaton mbak. Biyen ki sing mbadui teng ngriki kathah mbak wonten tiyang Nglengis ugi.” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10

“Niku awale tek Somokaton ngriki ngarak mustaka taun 1970-an. Kula ngundang kesenian Badui saking Bakalan niku, trus tiyang ngriki do seneng,

kula jaluk tulung kanca kula sing saking Bakalan niku nglatih teng ngriki.” (CLW 10)

“Suwe-suwe nek kesenian ki lak ditular-tularke to mbak, lha kuwi tekan Bakalan Nguwar Magelang trus tekan kene. Kula nggih mulang teng Dhukuh, Pundong, Kamal, Jumeneng, Kadilangu, Jonggrangan.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kesenian badui wonten ing daerah Sleman mliginipun wonten ing daerah Seyegan dipunwiwiti kirang langkung taun 1970. Tiyang ingkang nglatih inggih menika Bapak Muji Pawiro ingkang asalipun saking Somokaton Seyegan Sleman. Bapak Muji Pawiro ugi ngajarakaren kesenian Badui wonten ing Desa sanesipun inggih menika Dhukuh, Pundong, Kamal, Jumeneng, Kadilangu, Jonggrangan. Nalika Bapak Muji Pawiro ngajaraken kesenian Badui ing Dhukuh, boten namung tiyang Dhukuh kemawon ananging wonten ugi ingkang saking Nglengis. Kesenian Badui wonten ing Somokaton asalipun saking Bakalan, Nguwar, Magelang ingkang dipunundang ing Somokaton wonten acara ngarak mustaka masjid. Amargi masarakat Somokaton remen, lajeng ngundang pelatih Badui saking Bakalan.

Taun 1985 masarakat Dhusun Klawisan mliginipun kawula muda inggih menika Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat gadhah gagasan ngawontenaken kagiyatan ing Masjid Baiturrohman. Nalika taun 1985 jamaah ingkang wonten masjid frekuensinipun mandhap. Kagiyatanipun kangge “perkumpulan” masarakat masjid supados jamaah wonten masjid kathah lan masjid wonten kagiyatan. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Mulabukane riyin taun 90-an sampun wonten.” (CLW 01)

“Riyin diwontenaken badui tekne didirikan masjid Baiturrrahman lajeng pemuda kalebet kula gadhah ide supados ngawontenaken badui kangge perkumpulan masarakat sekitar masjid.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 02*

“Nek baduine ki wis ket jaman biyen mbak, ket taun 90-an.” (CLW 02)

“Ya rada suwe mbak niku, le ana sekitar taun 1980 trus leren sekitar taun 1990.” (CLW 02)

“Riyin ki tekne masjid Baiturrohman kok ora ana kegiatan, apa ta sing marai supaya jamaah masjid kuwi akeh, trus warga duwe krenteg nganakake kesenian badui. pokoke awal mulane badui ki bareng kalih masjid Baiturrohman.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 03*

“Biyen ki wis tau ana mbak taun 1985 (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 04*

“Ya Pak Boidi niku sebagai takmir masjid.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*

“Nggih rada dangu wong taun 1985 wis ana trus macet tekne arang latihan tur wonge do entek ra ana sing neruske.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipunwiwiti taun 1985 ingkang dipunrintis kaliyan Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat. Ancasipun dipunwontenaken kesenian Badui amargi masjid Baiturrohman wonten Klawisan jamaahipun boten kathah. Kangge ngisi kagiyatan ing masjid lajeng dipunwontenaken kesenian Badui.

Pelatihipun kesenian Badui saking Nglengis ingkang sampun dipunwulang saking Somokaton. Anggotanipun Badui wonten ing Klawisan ugi wonten ingkang sampun saged mbadui amargi wonten ingkang asalipun saking Somokaton. Nalika mbadui boten namung saking Klawisan kemawon ananging ugi wonten ingkang saking Nglengis lan Dhukuh. Klawisan latihan wonten ing Nglengis, Nglengis nggih latihan wonten ing Klawisan, Dhukuh ugi nggabung. Kesenian Badui ugi nderek

FKY (Festival Kesenian Yogyakarta). Nalika taun 1990 kesenian Badui vakum amargi kathah anggotanipun ingkang nyambut damel wonten luar daerah saha sampun krama. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*.

“Riyin pelatihe saking nglengis. Taun 90-an niku kesenian badui ngriki nggih tampil teng pundi-pundi. Sasampune aktif dangu niku vakum amargi boten wonten penerusipun.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 02*

“Badui riyin saking nglengis gabungan kaliyan dhukuh, dhukuh latihan mriki, mriki latihan teng dhukuh. Ten ngriki nganakake badui amargi kathah nem-neman.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 03*

“Riyin ki ngriki gabungan karo nglengis, mrika nggih mriki, sing mriki nggih latihan teng nglengis. Dhukuh nggih nggabung. (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 04*

“*Ini pemainnya juga banyak yang mantan-mantan dulu pernah main taun 90an. Dulu pernah ikut di FKY (Festival Kesenian Yogyakarta) trus tiba-tiba hilang ada yang menikah kemudian pindah tempat dan sekarang kita hidupkan lagi*.” (CLW 04)

“Niki pemaine nggih kathah ingkang mantan-mantan pemain taun 90an. Riyin nggih nate nderek FKY (Festival Kesenian Yogyakarta) ananging ngilang amargi wonten ingkang rabi lan pindah.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 06*

“Niku ben neng mesjid ki ana kegiatan nggo organisasi, nek sakniki mung kanton baleni mawon wong riyin pun nate wonten.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*

“Riyin niku mbarengi mesjid baiturrohman ben ana kagiatan trus Somokaton lak pun wonten trus ngriki ya nganake ninga pelatihe saka Nglengis” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kesenian Badui wonten ing Klawisan dipunlatih saking tiyang Nglengis ingkang sampun dipunlatih tiyang Somokaton. Anggotanipun Badui Klawisan ugi wonten ingkang sampun saged

mbadui amardi asalipun saking Somokaton. Nalika tahun 1990-an kesenian Badui ugi nderek FKY (Festival Kesenian Yogyakarta). Anggotanipun boten namung tiyang Klawisan kemawon anaging saking Nglengis kaliyan Dhukuh. Papanipun latihan ugi gantosan, Klawisan latihan wonten ing Nglengis, Nglengis ugi latihan wonten ing Klawisan, Dhukuh ugi nggabung latihan. Nalika taun 1990-an kesenian Badui vakum amargi anggotanipun kathah ingkang nyambut damel ing luar daerah lan sampun krama.

Surya kaping 4 November 2012 kesenian Badui dipunwontenaken malih. Ingkang ngawontenaken saking takmir masjid inggih menika Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat Dhusun Klawisan. Ancasipun kangge ngawontenaken “perkumpulan” wonten ing masjid Baiturrohman. Wonten masjid Baiturrohman sampun wonten kagiyatan TPA saha pangaosan, ananging ingkang nderek *frekuensipun* mandhap. Ancasipun Bapak Boidi ngawontenaken kesenian Badui dipunsarujuki kaliyan masyarakat. Ancasipun boten meksa masarakat supados ngaji ananging supados masjid wonten kagiyatan ingkang *positif*. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Dipunwontenaken malih taun 2012 tepatipun wulan November 2012. Tujuan liyane badui dianakake meneh ben kesenian badui ki aktif malih”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Ninga nek sing grup Alimababa iki iseh anyar tanggal 4 November 2012.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 04.

“O itu pertamanya karena kevakuman kegiatan, pertama dari TPA ada pengajian remaja masjid kok akhir-akhir ini vakum, jadi bukan hilang sama sekali, frekuensinya turun. Akhirnya takmir masjid punya ide mengadakan

kesenian badui lagi, mereka yang tadinya tidak ing ke masjid jadi ikut ke masjid. Kita tidak mengharuskan mereka untuk ikut mengaji, jadi kita motivasinya seni saja dan dulu kesenian badui pernah ada.” (CLW 04)

“O wiwitane amargi *kevakuman* kagiyatan, saking TPA wonten pangaosan remaja masjid ananging boten kathah, frekuensipun mandhap. Takmir masjid gadhah gagasan ngawontenaken kesenian Badui malih, tiyang ingkang awale boten dhateng masjid amargi wonten badui nderek wonten masjid. Ancasipun boten kedah nderek pangaosan ananging kangge seni mawon amargi riyin sampun nate wonten.” (CLW 04)

“Perintisnya tetap Pak Boidi yang didukung oleh masyarakat.” (CLW 04)

“Perintisipun tetep Pak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“Saderengipun taun baru, bulan November.” (CLW 7)

“Nggih sakjane sami, riyin pemuda kados Pak Boidi nika, sakniki nggih sami mawon takmir masjid termasuk Pak Boidi niku.” (CLW 7)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kesenian Badui dipunwontenaken malih surya kaping 4 November 2012. Perintisipun utawi ingkang gadhah ide sami kaliyan perintis Badui taun 1985 inggih menika Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat. Masjid Baiturrohman sampun wonten kagiyatan TPA lan pangaosan ananging *frekuensipun* sekedhik. Awit saking menika takmir masjid ngawontenaken kagiyatan kangge perkumpulan utawi organisasi masjid. Ancas sanesipun amargi kangge ngawontenaken malih kesenian Badui ingkang riyin sampun nate wonten.

Kesenian Badui wonten ing Klawisan dipunlatih saking Dhukuh inggih menika Bapak Dalimin kangge nglanyahke kemawon amargi kathah anggota ingkang sampun saged. Anggotanipun kesenian Badui boten namung saking Klawisan ananging ugi saking Dhukuh. Amargi anggotanipun kekathahen lajeng Dhukuh

kaliyan Klawisan dipunpisah ananging taksih latihan sareng, Klawisan teng Dhukuh utawi Dhukuh teng Klawisan. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 03*

Sakniki dhukuh karo klawisan digabung amargi dhukuh kirang tiyange, nek nriki kathah. Ninga ya sakniki riki kerep le pentas dhewe ora gabungan.” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“Nek sakniki lak tek takmir masjid pengen nganake malih trus masyarakat ya setuju, ninga nek badui sakniki sing nglatih saking Dhukuh. Kuwi ya mung nggo nglanyahke wae wong biyen ya wis tau ana.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika pelatihipun kesenian Badui asalipun saking Dhukuh ananging namung kangge nglancarakake utawi nglanyahake kemawon amargi sampun wonten anggota ingkang saged mbadui. Anggotanipun boten namung tiyang Klawisan kemawon ananging saking Dhukuh. Amargi tiyangipun kathah, Klawisan kaliyan Dhukuh dipunpisah.

Naminipun grup kesenian Badui inggih menika Alimababa. Alimababa dipungayutaken kaliyan tokoh Arab inggih menika Alibaba. Tegesipun Alimababa wonten kalih. Ingkang sepisan, Alimababa menika singkatan saking Ali tegese kulawarga, ma tegese masjid, ba tegese badui, ba tegese baiturrohman. Dados Alimababa tegesipun kulawarga masjid Baiturrohman. Masarakat nggayutaken tembung masjid lan Baiturrohman amargi anggenipun ngawontenaken latihan kesenian Badui wonten ing masjid Baiturrohman. Ancas sanesipun, masarakat ngawontenaken kesenian Badui kangge ngawontenaken kagiyatan ing masjid Baiturrohman. Ngginakaken tembung Badui amargi dipunpendhet saking naminipun

kesenian inggih menika kesenian Badui. Sinaosa masarakat boten mangertos tegesipun tembung Badui.

Teges ingkang kaping kalih inggih menika, Alima tegesipun *pengajaran*, baba tegesipun *pintu*. Dados tegesipun Alimababa inggih menika sarana (*pintu*) ingkang dipuntujukaken kangge pengajaran agami Islam. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*.

“Wonten gegayutane karo tokoh ing Arab yaiku Alibaba. Ali tegese kulawarga, mababa tegese masjid badui baiturrohman. Dadi artine kulawarga masjid baui baiturrohman. Nanging ana arti liyane, alima tegese pengajaran, baba tegese pintu. Nek diartike dadi suatu pintu (sarana) sing ditujukan kangge pengajaran agama”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 02*.

“Ana, sing sepisan Alimababa dijikuk saka tokoh Alibaba saking Arab, mababa tegese masjid badui Baiturrohman. Ana teges liya yaiku membuka pintu surga” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 04*.

“Beda mbak, nek saiki lak Alimababa, Ali ki kulawarga, ma=masjid, ba=badui, ba=Baiturrohman.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“Niku sakjane singkatan mawon, ali = kulawarga, ma = masjid, ba = badui, ba = baiturrohman.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika namanipun grup kesenian Badui ingkang wonten ing Klawisan inggih menika Alimababa. Tegesipun Alimababa wonten kalih inggih menika ingkang sepisan kalebet singkatan. Ali tegese kulawarga, ma tegese masjid, ba tegese badui, ba tegese baiturrohman. Alimababa tegesipun kulawarga masjid Baiturrohman. Teges sanesipun inggih menika teses ingkang kaping kalih. Alima tegesipun *pengajaran*, baba tegesipun *pintu*. Tegesipun

Alimababa inggih menika sarana (*pintu*) ingkang dipuntujukaken kangge pengajaran agami Islam. Alimababa ugi dipungayutaken kaliyan tokoh Arab Alibaba.

C. Lampahing Kesenian Badui

1. Cecawis

Cecawis ingkang dipuntindakaken inggih menika latihan ingkang dipuntindakaken dening paraga kesenian Badui wonten ing latar masjid Baiturrohman. Cecawis sanesipun inggih menika nata piranti saha *perlengkapan* kesenian Badui.

a. Latihan

Cecawis saderengipun pentas kesenian badui ingkang wigati inggih menika latihan. Latihan dipuntindakaken malem selasa ananging menawi ajeng pentas latihan dipunrutinaken setunggal minggu kaping kalih inggih menika malem selasa lan setu. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Latihan terus, riyin 1 minggu ping 2 yaiku malem selasa lan setu. Nek sakniki 1 minggu sepisan pendak malem selasa. Ninga nek pas arep pentas ya dirutinke meneh ping 2”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Biasane mung latihan mbak”. (CLW 02)

“Malem selasa, ninga nek pas arep pentas 1 minggu sakdurunge latihan rutin seminggu ping kalih”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 04.

“Biasane latihan mbak.” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Latihan, gladhi bersih.” (CLW 07)

“Sakniki kaping setunggal ninga nek meh pentas latihan ping 2 seminggu pendhak malem Selasa karo setu, jam wolunan lekas.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika latihan badui dipuntindakaken rutin nalika ajeng pentas. Latihan dipuntindakaken setunggal minggu kaping kalih inggih menika malem Selasa lan setu. Ancasipun dipunwontenaken latihan supados ngompakaken antawisipun jengklekan, tabuhan, lan tembangipun.

Latihan badui dipunwontenaken ing latar Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan. Latihan dipuntindakaken kirang langkung tabuh 20.00 WIB dumugi 22.00 WIB. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*.

“Neng ngarep masjid Baiturrahman, ya jam-jam 20.00 WIB tekan jam 22.00 WIB.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 02*.

“Neng ngarep masjid kuwi Mbak.” (CLW 02)

“Kira-kira ya jam wolu tekan sepuluh bengi.” (CLW 02)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika latihan seni badui dipunwontenaken ing latar masjid Baiturrohman. Dipunwontenaken ing latar masjid amargi gegayutan kaliyan mula bukanipun kesenian Badui. Kesenian Badui dipunwontenaken kangge ngisi kagiyatan Masjid Baiturrohman. Latihan badui dipuntindakaken kirang langkung tabuh 20.00 WIB dumugi 22.00 WIB.

Dinten Senen, surya kaping 20 Mei 2013 tabuh wolu langkung seprapat dalu warga ngawontenaken latihan Badui wonten ing latar Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan. Latihan Badui dipuntindakaken rutin saben malem Selasa nalika ajeng pentas. Paraga badui wonten ingkang dados pambawa, penabuh saha pejangklek.

Pambawa wonten setunggal. Menawi ingkang dados penabuh wonten sekawan tiyang. Wonten ingkang nabuh bedhug utawi jedhor setunggal tiyang, ingkang nabuh genjring wonten tigang tiyang. Gambar penabuh saha pambawa saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 7. Penabuh saha Pambawa nalika latihan (Dok. Lisa)

Tiyang ingkang dados pambawa utawi penabuh boten pakem amargi sipatipun gantosan. Wonten pejengklek ingkang boten namung saged jengkek kemawon ananging ugi saged nabuh. Dados paraga kesenian Badui wonten ingkang ngrangkep dados pejengklek saha penabuh. Posisinipun penabuh saha pambawa wonten ing serambi masjid lan wonten ing sangajengipun para pejengklek.

Yuswanipun paraga maneka warna wonten ingkang taksih alit, kawula mudha, saha tiyang sepuh. Anggenipun latihan badui sedaya pejengklek sareng-sareng jengklek saking pejengklek alit dumugi tiyang sepuh. Ancasipun supados sedaya anggota saged jengklekipun Badui. Ananging menawi ingkang taksih alit anggenipun nderek jengklek boten dumugi pungkasan amargi dereng sedaya jengklekan kesenian

Badui saged apal saha fisikipun dereng kiyat. Gambar pejengklek alit saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 8. Pejengklek Alit (Dok. Lisa)

Pejengklek alit anggenipun nderek limrahipun nalika wiwitan jengklekan dumugi tengah-tengah. Menawi nderek jengklek dumugi pungkasan fisikipun dereng kiyat amargi gerakanipun kathah saha beda-beda saengga dereng sedaya gerakan saged apal. Nalika latihan posisinipun adhep-adhepan kaliyan pejengklek sanesipun.

Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh ugi nderek latihan. Posisinipun campur antawisipun kawula mudha saha tiyang sepuh. Anggenipun latihan posisinipun adhep-adhepan kaliyan pejengklek sanesipun sami kaliyan pejengklek alit. Gambar pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh saged dipuntingali ing ngandhap menika.

**Gambar 9. Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh
(Dok. Lisa)**

Nalika latihan rasukan ingkang dipunangge bebas boten wonten pathokan kadosta nalika pentas. Wonten ingkang ngangge kaos, kathok cendhak, kathok dawa, saha sarung. Para pejengklek boten ngginakaken sepatu kadosta nalika pentas ananging wonten ingkang ngangge sandal utawi boten ngginakaken *alas kaki*.

Sasampunipun jengklek kirang langkung setunggal jam latihan dipunsigeg sawetawis kangge sumene. Para paraga ngunjuk unjukan ingkang sampun dipunsamektakaken dening salah satunggaling paraga. Ingkang bekta unjukan menika bebas boten dipuntemtokaken. Sinten kemawon ingkang purun beta, dados sipatipun sukarela. Anggenipun sumene wonten ing serambi utawi lataripun masjid. Gambar sumene saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 10. Sumene (Dok. Lisa)

Sasampunipun sumene kirang langkung gangsal welas menit latihan dipunlajengaken malih. Sedaya paraga wonten ing posisinipun piyambak-piyambak. Wonten ingkang nabuh, ingkang mbawa, saha ingkang jengklek. Penabuhipun wonten ingkang nabuh bedhug, genjring 1, genjring 2, saha genjring 3. Pambawa nembang miturut tembang ingkang sampun dipunsamektakaken. Pejengklek ngepasaken antawisipun gerakan jengklekan kaliyan musik saha tembangipun. Latihan dipunpungkasi tabuh sedasa.

Dinten rebo, surya kaping 22 Mei 2013 tabuh wolu langkung seprapat warga Dhusun Klawisan ngawontenaken latihan kesenian badui wonten ing masjid Baiturrohman. Latihan malem kemis menika minangka gladhi resik sakderengipun pentas wonten ing acara pangaosan rutinan malem setu wage. Saderengipun latihan dipunwiwiti, Bapak Widarto paring pengarahen anggenipun jengklek saha sedaya anggota nggatosaken. Sasampunipun anggenipun paring pengarahen pungkasan,

latihan badui dipunwiwiti. Gambar salah satunggaling anggota ingkang paring pengarahane saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 11. Salah satunggaling anggota paring pengarahane (Dok. Lisa)

Tabuh wolu langkung selangkung latihan badui dipunwiwiti. Wonten ingkang dados penabuh, pambawa, saha pejangklek. Sedaya anggota latihan kados biasanipun ananging bedanipun menawi gladhi resik sampun dipuntemtokaken sinten kemawon ingkang pentas saha posisinipun. Gambar pejangklek nalika latihan saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 12. Pejengklek nalika latihan (Dok. Lisa)

Latihan badui sampun kalaksanan kirang langkung 1 jam saha dipunlajengaken malih sasampunipun sumene. Nalika sumene sinambi para anggota ngunjuk, salah satunggaling anggota inggih menika Bapak Widarto musyawarah kaliyan pambawa. Musyawarahipun ngrembag tembang menapa kemawon ingkang dipunginakaken kangge pentas.

Gambar 13. Sumene saha Musyawarah (Dok. Lisa)

Sasampunipun sumene saha musyawarah, latihan dipunlajengaken malih. Sedaya anggota wonten ing posisinipun piyambak-piyambak. Latihan dipunpungkasi tabuh sedasa langkung seprarat. Sasampunipun latihan pungkasan, wonten paraga ingkang langsung wangsul utawi taksih leyehe-leyeh wonten ing serambi masjid Baiturrohman.

b. Nata Piranti saha *Perlengkapan* Kesenian Badui

1) Nata Papan kangge Pentas

Dinten Jemuah surya kaping 24 Mei 2013 tabuh wolu enjing warga ngawontenaken persiapan pentas ingkang awujud masang tendha wonten ing latar masjid Baiturrohman. Warga ingkang nderek masang tenda boten kathah amargi wonten ingkang nyambut damel saha wonten ingkang sekolah. Anggenipun masang tenda dipunkoordinir dening Bapak Widarto. Gambar masang tendha saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 14. Masang tenda (Dok. Lisa)

Masang tendha dipuntindakaken dening masarakat Dhusun Klawisan. Wonten ingkang ngedekaken wesi, masang terpal wonten nginggil, masang tali. Anggenipun nyawisaken tendha ing wayah enjing amargi kangge cecawis saderengipun pentas ing wayah dalu.

Sasampunipun masang tendha pungkasan, dipunlajengaken cecawis papan kangge para penabuh saha pambawa. Papanipun awujud kadosta meja alit-alit ingkang dipunsusun dados setunggal. Gambar nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 15. Nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa (Dok. Lisa)

Sasampunipun papan kangge para penabuh saha pambawa dipuncawisaken lajeng dipunlambari karpet warni ijem. Salejengipun masang spanduk kesenian Badui Alimababa wonten ing nginggil sisih wingking papan kangge para penabuh saha pambawa. Gambar masang spanduk saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 16. Masang spanduk (Dok. Lisa)

Sasampunipun tenda dipunpasang, nyamektakaken papan kangge penabuh saha pambawa, sarta masang spanduk badui para warga sumene sawetawis. Warga sareng-sareng nyengkuyung anggenipun persiapan pentas Badui boten wonten unsur paksaan. Masang tenda dipunpungkasi tabuh sedasa amargi kasigeg wekdal kangge sholat jumat. Cecawis salejengipun dipuntindakaken malih wayah sonten.

Tabuh setengah gangsal sonten warga masang lampu ing tendha ingkang sampun dipuncawisaken wayah enjing dening masarakat. Tiyang ingkang nderek nyamektakaken papan kangge pentas langkung kathah wayah sonten menawi dipuntandhingaken kaliyan wayah enjing. Amargi menawi sonten masarakat ingkang nyambut damel utawi sekolah sampun wangsul. Anggenipun masang lampu dipuntindakaken wayah sonten amargi sareng kaliyan check sound. Wonten warga ingkang masang kabel, wonten ugi ingkang nyamektakaken lampu. Gambar masang lampu saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 17. Masang lampu (Dok. Lisa)

Sinambi wonten warga ingkang nyawisaken lampu, wonten warga ingkang *check sound*. Masang lampu saha *check sound* dipunpungkasi tabuh gangsal langkung seprapat sonten. Gambar masang lampu saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 18. *Check Sound* (Dok. Lisa)

2) Nata Piranti Musik

Piranti musik ingkang dipunginakaken wonten ing kesenian Badui inggih menika setunggal bedhug, tigang genjring, lan setunggal sempritan. Nata piranti musik dipuntindakaken nalika cecawis papan kangge pentas sampun pungkasan. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 02.

“Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1. Mung werna sithik we wis rame kok Mbak, ket jaman riyin nggih namung ngaten niku”. (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

“Ana bedhug 1, genjring 3, sempritan 1.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“Ana bedhug 1, genjring 3, karo sempritan 1.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 08.

“Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1.” (CLW 08)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika piranti musik ingkang dipunginakaken kangge ngiringi seni Badui inggih menika bedhug, genjring, lan sempritan. Cacahipun bedhug wonten setunggal, genjring tiga, lan sempritan setunggal.

Ancasipun ngginakaken sempritan kangge ngompakaken jengklekan saking miwiti dumugi mungkasi jengklekan. Menawi boten ngginakaken sempritan saged ndadosaken menawi tembangipun sampun telas ananging jengklekipun taksih.

Kangge ngawekani supados anggenipun miwiti, mandhegipun jengklekan sami ngginakaken sempritan. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 08.

“Nggih taksih asli ngoten niku boten wonten tambahan, wonten bedhug, genjring, sempritan. Asline sempritan niku mung ngge ngompake le mandeg, nek boten disukane sepritan kadang wis entek lagune iseh do jenglek, kuwi ming nggo ngendheg karo ngompakke wae. Nek asline pas kula dilatih nggih awale ngge sempritan ning mbasan wis apal karo lagune lan jengkleke trus boten ngangge sempritan. Mbasan sakniki menawi boten ngge sempritan wis entek lagune iseh do jenglek. Menawa disemprit lak iso mandheg grek, nek boten ngge sempritan mangkih beda-beda, pemain nika boten mesthi sedaya apal kalih lagu lan jingklake, kangge ngantisipasi supados kompak ngangge sempritan.” (CLW 08)

Dudutan saking andharan ing ngingil inggih menika sempritan dipunginakaken kangge ancas supados kompak. Kompak saking segi jengklekan, tabuhanipun, saha tembangipun. Menawi jaman rumiyin menawi sampun apal gerakanipun boten ngginakaken sempritan. Jaman samenika taksih ngginakaken sempritan amargi kangge ngepasaken antawisipun jengklekan, tabuhan saha tembang. Gambar piranti musik sempritan saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 19. Sempritan (Dok. Lisa)

Sempritan kalebet salah satunggaling alat musik wonten kesenian Badui. Alat musik sanesipun inggih menika bedhug. Bedhug utawi jedor dipundamel saking kayu ingkang salah satunggalipun sisi dipuntutup ngginakaken kulit kewan (kulit lembu). Bedhug dipunginakaken kangge ngiringi kesenian Badui ingkang mupangatipun kangge nyepetaken, ngalonaken, saha ngendhekaken irama utawi tembang. Bedhug ingkang dipunginakaken kangge ngiringi kesenian Badui saged dipuntingali saking gambar ngandhap menika.

Gambar 20. Bedhug (Dok. Lisa)

Alat musik sanesipun inggih menika genjring utawi rebana utawi terbang. Wonten Dhusun Klawisan langkung dipunsebat genjring. Kesenian Badui ngginakaken genjring ingkang cacahipun wonten tiga, boten saged dipunkirangi utawi dipuntambahi. Anggenipun nabuh tigang genjring menika beda-beda ketukanipun. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 08.

“Nggih namung ngoten niku, genjring 3 niku kan ketukane enten sing 22, 33, 44. Nek sitambahi po dikurangi malah ora dadi. Niku wonten sing ngerang-rangi, sedengan, kerepan. ” (CLW 08)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika genjring ingkang dipunginakaken cacahipun wonten tiga. Ancasipun ngginakaken tigang genjring amargi ketukanipun beda. Wonten ingkang ketukanipun kaping 2, kaping 3 saha kaping 4. Ketukanipun wonten ingkang kangge ngerang-rangi utawi ketukanipun arang, sedengan, saha kerepan. Cacahipun genjring boten saged dipuntambahi utawi dipunkurangi amargi sampun ngginakaken ketukan ingkang baku. Menawi dipuntambahi utawi dipunkurangi boten saged dadosaken swanten ingkang pas. Genjring ingkang cacahipun tiga saged dipuntingali saking gambar ngandhap menika.

Gambar 21. Genjring (Dok. Lisa)

Katrangan:

1. Lulang

2. Beji
3. Urung
4. Kempyang

Bedhug kaliyan genjring utawi terbang ngginakaken bahan ingkang meh sami inggih menika lulang utawi kulit kewan, beji, urung lan kayu. Bedanipun boten namung saking ukuran ananging ugi saking peranganipun. Menawi genjring wonten perangan ingkang dipunsebut kempyang. Kempyang bahanipun saking kuningan, amargi menawi boten ngginakaken kuningan boten saged ngasilaken swanten genjring. Menawi beji inggih menika piranti kangge ngunci urung utawi mantek urung supados boten geser. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 10.

“Ana lulang, beji, kempyang, urung. Nek bedhug boten enteng kempyange.” (CLW 10)

“Nek kempyang saka kuningan, nek boten kuningan boten muni. Nek beji ming palstik nika ninga sing asline bahane timbel.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika perangan saking bedhug inggih menika lulang, beji, urung, lan kayu. Menawi genjring ngginakaken lulang, beji, urung, kayu, lan kempyang. Ingkang bedakaken bedhug kaliyan genjring saking ukuranipun kaliyan salah satunggaling perangan ingkang dipunwastani kempyang. Bahanipun kempyang kedah ngginakaken kuningan amargi menawi sanesipun kuningan swantenipun boten muni. Menawi beji inggih menika piranti kangge ngunci urung utawi mantek urung supados boten geser. Beji dipundamel saking bahan plastik utawi timbel.

3) Tembang kangge Ngiringi Pentas Badui

Cacahipun sedaya tembang kangge ngiringi Badui wonten 39 tembang. Majulah Alimababa, Kita Kemajuan, Lekas Main, Tegak dan Tertib, Yahlal wathon, Umat Islam, Wahai Teman, Ghoda nanaku, Kuro isal, Billadi, Halumaya, Salam Kita, Waminassalam, Halu muhalu, Tangalau bina, Man man aman, Limauidin, Baladi, Marhaban, Shodaqta, Sufti, Kasitabe, Man aman, Tujuh Belas, Yaumata Lislam, Yamaimati, Lazatat, Iqtasimu, Indonesia Billadi, Allah ya Nabi, Ya Nabi, Hafizhol, Sholabat, Mantaman, Siti musa, Srokal, Marilah Kawan, sholawat badar, saha Ya Kafi. Anggenipun nembangaken limrahipun perbabak 12 tembang dumugi 15 tembang. Tembangipun sampun wonten urutanipun. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Ana 39 tembang”. (CLW 01)

“Ya antarane 12-14 tembang”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Kurang luwih 14 tembang, babak setunggal 14 lagu, babak kaping kalih tembang terusane. Ninga ya ndelok-ndelok mbak nek pas latihan tembang kuwi wis apal yo ditinggal ninga nek rung apal-apal yo dibaleni. Cacahe tembang ana 39 tembang, saking jam 20.00 - 00.30 sampun rampung”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Nggih sami, wong lagune ana 30an lagu niku gonta-ganti.” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Wonten 39 tembang.” (CLW 07)

“Antarane 13-15 tembang.” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 08.

“Ada 38 syair. Masing-masing syair beda gerakannya. Satu syair satu gerakan (ragam), satu syair nek pun rampung dimandhegke trus satu syair

mandeg malih, satu syair dibaca empat kali karena satu leyek satu variasi joged.” (CLW 08)

“...Misale sing pisanan ana sing alit-alit boten mesthi kadang nggih 10 lagu, ninga nek sing remaja utawa tiyang sepuh 12-15 lagu” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“Ana meh 40an tembang.” (CLW 09)

“Ping 22, dados setunggal tembang ping sekawan, mangkih bawane, jengkleke, bawa, jengklek dados ping sekawan.” (CLW 09)

“Ora mesti, biasane 12.” (CLW 09)

“Wis ana mbak, mung sing lain ki kaya 17agustus kui tambahan ninga sing gawe sapa ya ra ngerti wong ket biyen wis ana.” (CLW 09)

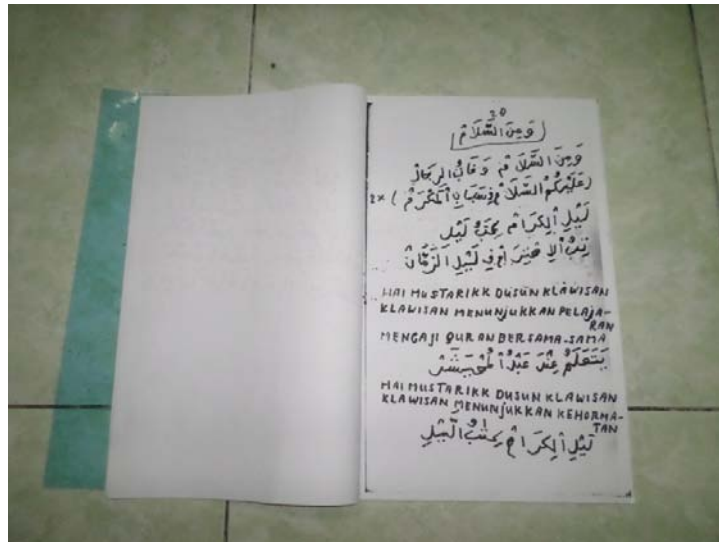
Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

Kabeh qosidah niku wonten gegayutane ninga ana sing engsel nggen 17 Agustus.” (CLW 10)

“Niku sakploke jamane Bung Karno, Presiden Bung Karno niku bijaksana.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika cacahipun sedaya tembang kangge ngiringi kesenian Badui wonten 39 tembang. Anggenipun nembangaken limrahipun boten sedaya tembang ananging 10 tembang dumugi 15 tembang perbabak. Syair ingkang dipuntembangaken gumantung *kesepakatan* paraga Badui nalika latihan, dados boten sedaya syair dipuntembangaken.

Syair tembangipun Badui wonten gegayutan antawisipun tembang setunggal kaliyan sanesipun. Ananging wonten tembang ingkang boten wonten gegayutanipun inggih menika tembang 17 Agustus. Tembangipun boten asli gabungan kaliyan tembang sanesipun ananging kalebet tembang tambahan ingkang dipunciptakaken dipundhasari saking kahanan Indonesia nalika merdika jaman rumiyin. Gambar tembang kangge ngiringi seni Badui saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 22. Tembang (Dok. Lisa)

Tembang ingkang dipunginakaken kangge ngiringi kesenian badui boten dipunngertosi asal-usulipun. Tembangipun sampun wonten saking jaman rumiyin. Amargi kesenian badui kalebet seni kangge dakwah Islam dados syairipun kathah ingkang ngginakaken Basa Arab. Ananging boten namung Arab kemawon, wonten ugi ingkang ngginakaken basa Indonesia. Pangriptanipun tembang ugi boten dipunmangertosi sumberipun. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Nggih saking kitab nanging sakniki pun wonten campuran tembang kadosta 17 Agustusan, wonten sholawat badui, lan liya-liyane”. (CLW 01)

“Boten ngertose, ket jaman riyin kitabe sampun wonten”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Campur niku mbak, ana sing Arab, ana sing Jawa, ana sing basa Indonesia”. (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

“Ket riyin ki wis ana e, kula nggih boten ngertos.” (CLW 05)

“Boten, niku campuran Arab karo latin.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“Boten, nika campuran ana Arabe ana latine.” (CLW 09)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

“Boten ngertos nek niku wong kula nggih ming critani guru kula.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika mula bukanipun tembang seni Badui boten dipunmangertosi. Asalipun saha pangriptanipun boten dipunmangertosi sumberipun. Tembangipun ngginakaken basa Arab lan Latin. Ingkang Latin ngginakaken basa Indonesia. Tembangipun kathah ingkang ngginakaken basa Arab katimbang basa Indonesia amargi kesenian menika dipundasari kangge sarana dakwah agami Islam.

4) Busana

Dinten Jemuah, surya kaping 24 Mei 2013 tabuh pitu dalu anggota kesenian Badui ngempal wonten ing dalemipun Bapak Supardi. Ancasipun kangge cecawis kostum saderengipun pentas. Kostumipun dipunbeta saking griyanipun Bapak Widarto. Kostumipun para pejangklek wonten kupluk, klambi pethak lengen dawa, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, jarit, kathok panji, sepatu, lan kaos kaki. Kostum ingkang dipunangge dening pejangklek ingkang taksih alit kaliyan ingkang kawula mudha utawi tiyang sepuh meh sami. Bedanipun saking ukuran kemawon. *Perlengkapan* sanesipun ingkang dipunginakaken dening pejangklek kejawi kostum inggih menika gembel utawi tongkat. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Kupluk (ciri khas kesenian Arab), klambi putih, rompi, celana panji, jarit, stagen, sampur, sepatu, kaos kaki, kaos tangan.” (CLW 01)

“Ya mung kuwi mau karo ana sempritan nggo ngabani lan tongkat utawa gembel nggo pemain”. (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Kupluk, baju putih lengan panjang, kaos tangan, kaos kaki, sepatu putih, jarit, sampur, stagen, rompi”. (CLW 02)

“Klambi-klambine sing seko kene, sore po bar magrib nek kira-kira pemudane wis siap yo digawa neng nggon pentas. Le dandang barang ki yo dangu, nek jam 8 lekas ya bar magrib pun do kumpul dandan”. (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Kupluk nika, sabuk, sampur, klambi dawa warna putih, rompi, kendit, sepatu, kaos kaki, kaos tangan”. (CLW 03)

“Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

Werna-werna ana kupluk, klambi putih lengen dawa, rompi, stagen, jarit, kathok cendak, kaos tangan, kaos kaki, sepatu.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“Ana kupluk, klambi purih, rompi, stagen, sampur, kaos tangan, jarit, kathok cendak, kaos kaki, sepatu, tongkat.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Nggih kupluk, kemeja putih, rompi, sarung tangan, jarit, sampur, stagen, kaos kaki, sepatu, tongkat.” (CLW 07)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kostum ingkang dipunginakaken para pejangklek wonten kupluk, klambi pethak lengen dawa, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, jarit, kathok panji, sepatu, lan kaos kaki. Kostumipun boten sedaya dipunsamektakaken kaliyan paguyuban ananging wonten ingkang dipunbeta piyambak dening pejangklek. Ingkang dipunbeta piyambak inggih menika klambi pethak lengen dawa, jarit, sepatu, lan kaos kaki. Sanesipun dipunsamektakaken dening paguyuban. *Perlengkapanipun* boten namung kostum

kemawon anaging wonten gembel utawi tongkat. Gembel dipundamel saking kayu ingkang bentukipun silinder. Ukuranipun kirang langkung 30 cm. Gambar kostum pejengklek saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 23. Kostum Pejengklek Ageng (Dok. Lisa)

Katrangan:

1. Kupluk
2. Klambi pethak lengen dawa
3. Rompi
4. Stagen
5. Sabuk timang
6. Kaos tangan
7. Sampur

8. Jarit
9. Kathok panji
10. Sepatu
11. Kaos kaki
12. Gembel

Gambar 24. Kostum Pejengklek Alit (Dok. Lisa)

Kostum ingkang dipunangge pejengklek beda kaliyan penabuh saha pambawa. Menawi kostum kangge penabuh saha pambawa sami inggih menika peci, klambi lengen dawa, saha sarung. Rasukanipun menika seragam ananging menawi boten gadhah saged ngginakaken rasukan sanesipun. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Niku nggih wonten, peci, klambi pink, lan sarung. Ninga ya nek ra nduwe bebas boten napa-napa wong boten wonten aturane.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 02.

“Nggo sarung, kemeja, sing penting nganggo pecis.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“Sing penting ki nganggo pecis. Nek klambine ya nganggo lengen dawa karo sarung.” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

“Sing penting pecisan.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“Ya ana kui mbak, sing penting nggo peci.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Niku sing penting nggo peci.” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“Nggih wonten ninga ya ra mesthi dinggo sing penting nggo pecis.” (CLW 09)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika kostum ingkang dipunginakaken dening para penabuh saha pambawa sami. Kostumipun inggih menika klambi lengen dawa, sarung, saha pecis. Ingkang wigati ngginakaken pecis. Anggenipun ngginakaken rasukan boten kedah sami sedaya ananging ingkang wigati ngginakaken peci kangge ciri khas kesenian Islam kadosta kesenian Badui Alimababa. Gambar busana penabuh saha pambawa saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 25. Busana Penabuh saha Pambawa (Dok. Lisa)

Sasampunipun paraga badui ngempal wonten dalemipun Bapak Supardi, para pejengklek, penabuh, saha pambawa ngginakaken kostum ingkang sampun dipunsamektakaken utawi dipunbeta piyambak. Nalika ngginakaken kostum wonten ingkang saged ngangge piyambak, wonten ugi ingkang dipunbiyantu anggota sanes ingkang saged. Gambar pejengklek ingkang ngangge kostum saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 26. Pejengklek ingkang ngangge kostum (Dok. Lisa)

Pejengklek ingkang main kesenian Badui wonten ingkang ngginakaken kostum piyambak saha wonten ingkang dipunbiyantu paraga sanesipun. Pejengklek ingkang dereng saged ngginakaken kostum piyambak limrahipun paraga alit utawi kawula mudha ingkang taksih dipunbiyantu tiyang sanes. Kawula mudha limrahipun dipunbiyantu nalika ngginakaken jarit, stagen, sabuk timang saha sampur.

2. *Pelaksanaan*

a. Atur Pambagyaharja

Kirang langkung tabuh wolu kesenian Badui dipunwiwiti wonten ing latar masjid Baiturrohman kanthi atur pambagyaharja. Atur pambagyaharja dipunandharaken dening Bapak Dhukuh Klawisan inggih menika Bapak Wiyono. Wosipun atur pambagyaharja inggih menika ngaturaken sugeng rawuh dhumateng masarakat ingkang sampun tindak wonten ing masjid Baiturrohman kangge ngawontenanken pengajian rutinane malem setu wage.

b. Pentas Kesenian Badui

Sasampunipun atur pambagyaharja dipunlajengaken pentas kesenian Badui. Sedaya pejengklek ngginakaken kostum lengkap. Pentasipun dipuntindakaken wonten ing latar masjid Baiturrohman Klawisan, papanipun wonten sangajengipun griyanipun Bapak Supardi ingkang kangge cecawis kostum. Para penabuh saha pambawa sampun samekta wonten ing papanipun. Penabuhipun wonten ingkang nabuh bedhug, genjring 1, genjring 2, genjring 3. Gambar penabuh saha pambawa saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 27. Penabuh saha Pambawa nalika pentas (Dok. Lisa)

Pentas kesenian Badui dipunwiwiti kanthi nabuh bedhug kaping tiga ingkang dipunlajengaken kaliyan tabuhan tigang genjring. Posisinipun penabuh saha pambawa dados setunggal papan wonten ing sangajenging serambi masjid Baiturrohmah. Nalika nabuh dipunsarengi kaliyan tembangipun. Tembang pambuka dipuntembangaken kangge pratandha menawi pejangklek siap-siap ajeng mlebet ing papan pentasipun kesenian Badui. Sasampunipun setunggal syair pungkasan lajeng pejangklek mlebet arena pentas. Anggenipun mlebet sepasang-sepasang, lajeng ngangge gerakan kurmat kanthi sirah nundhuk lajeng miwiti jengklek. Gambar pejangklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat saged dipuntingali ing ngandhap menika.

Gambar 28. Pejengklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat (Dok.Lisa)

Tembang pambuka inggih menika ingkang irah-irahanipun *Majulah Alimababa*
 kados ing ngandhap menika.
Kita para muda Alimababa
suka berjuang dan berkarya
dengan hati yang amat gembira
melakukan kewajiban kita
Klawisan itulah tempatnya
berbuat yang baik bekerja yang mulia
Klawisan ingatlah setia
pada tanah air dan bangsa

Cacahipun tembang babak sepisan wonten sedasa tembang ingkang irah-irahaipun *Majulah Alimababa*, *Lekas Main*, *Tegak dan Tertib*, *Yahlal wathon*, *Umat Islam*, *Wahai Teman*, *Ghoda nanaku*, *Kuro isal*, *Billadi*, *saha Ya Kafi*. Anggenipun

nemtokaken tembang dipunsepakati nalika latihan tembang pundi kemawon ingkang dipunginakaken.

Sasampunipun kirang langkung satunggal jam pentas, kesenian badui ingkang pejengklekipun tiyang alit kaliyan kawula muda menika pungkasan. Para paraga tumuju wonten ing dalemipun Bapak Supardi malih kangge sumene. Pejengklek sanesipun ingkang badhe tampil ing babak salajengipun ugi siap-siap ngginakaken kostum ingkang sampun dipunsamektakaken. Gambar pejengklek ingkang sumene saged dipuntingali ing ngandhap menika.

Gambar 29. Pejengklek ingkang sumene (Dok. Lisa)

Sasampunipun paraga siap sampun ngginakaken kostum lajeng tumuju wonten ing arena pentas Badui. Anggenipun miwiti ugi sami inggih menika dipuntandai kanthi tabuhan bedhug kaping tiga lan para pejengklek mlebet ing arena kanthi *berpasangan*. Gambar paraga ingkang jengklek nalika pentas saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 30. Pejengklek nalika pentas (Dok. Lisa)

Cacahipun tembang babak kaping kaping wonten 14 tembang inggih menika Kasitabe, Man aman, Tujuh Belas, Yaumata Lislam, Yamaimati, Allah ya Nabi, Ya Nabi, Hafizhol, Sholabat, Mantaman, Marilah Kawan, Wahai Teman, Ghoda nanaku, saha Ya Kafi. Nalika mungkasi jengklekan kesenian Badui ngginakaken tembang ingkang irah-irahanipun Ya kafi kados ing ngandhap menika.

Ya kafi 4x

Akfina sara dholimin

Ya gholibu 3x

Unsurna ngalal kafirin

Layusillumman ngalaina ila rahmati robbina

Robbi zidni min quwati

Yaila hal ngalamin

Anggenipun nutup seni badui boten wonten acara khusus ananging kanthi matur nuwun dhumateng para pamirsa ingkang sampun ningali kesenian Badui. Kesenian Badui dipunpungkasi kanthi gerakan pejengklek ingkang kurmat

dhumateng para penonton. Anggenipun kurmat boten sepasang ananging kalih pasang, dadosipun sekawan tiyang. Gambar pejengklek ingkang medal saking arena kanthi kurmat saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 31. Pejengklek medal saking arena kanthi gerakan kurmat (Dok.Lisa)

D. Paedahipun Kesenian Badui

Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan gadhah paedah kangge masarakat pendukungipun. Paedahipun kesenian Badui wonten enem kados ing ngandhap menika.

1. Paedah Religius

Paedah religius gegayutan kaliyan *penghormatan* dhumateng Tuhan utawi leluhuripun ingkang saged nuwuhaken raos aman utawa tentrem. Saking kesenian Badui saged dipuntingali saking paraga ingkang maos sholawat. Ancasipun maos sholawat boten namung kangge ngiringi pentas seni Badui ananging ugi pikantuk

pahala. Tiyang ingkang maos sholawat dadosaken tiyangipun tentrem ing pagesangan. Paedah sanesipun ugi kangge dakwah Islam kanthi sholawat.

Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 01*.

“Saged kangge cinta rosul wong tembange kangge sholawatan.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 03*.

“...Liyane kuwi kangge ngibadah sholawatan. Sholawatane kuwi saka tembang sing digunake nggo ngiringi seni Badui niku. Nek wong Islam niku sholawatan lakyo etuk ganjaran barang Mbak...” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 04*.

“*Itu kan termasuk salah satu dari kesenian agama Islam yang dikemas, ada pesan sholawat, doa, cara dakwah Islam ...*” (CLW 04)

“Menika kalebet salah satunggaling kesenian agami Islam ingkang dipunkemas, wonten pesen sholawat, donga, caranipun dakwah Islam...” (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 05*.

“Ngge syiar agama, tembang pengiringe niku lak kathah sing ngangge basa Arab, turna alat musike lak ana bedhug, genjring kuwi ciri khas seni nggo syiar agama Islam...” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 06*.

“...Pokoke kesenian Badui niku ngge agama Islam saka tembang sholawate kuwi...” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“... Saking segi agama nggih ngge syiar agama.” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 08*.

“... Gandeng kula tiyang Islam, maos sholawat menika remen; kok ketingale daripada bengi-bengi do kluyuran mending badui nggo kegiatan, angsal pahala dari bacaan solawat niku, kula pribadhi rasane seneng mawon nambah kebugaran ati; maos sholawat niku ketingale *cari rizki itu mudah karena itu*

berkat ridho Allah napa pripun nggih, jarene sing seneng maos sholat niku nggih digampangke golek rizki, napa doane dikabulke ...” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“Ya kui salah siji kesenian Islam sholat sing marai sehat wong pemaine do olahraga, nggo hiburan, kui ya nggo nglestariake kesenian barang.” (CLW 09)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika paedah religius saking seni Badui kangge sarana dakwah agami Islam kanthi maos sholat. Sholat boten namung syair kangge ngiringi pentasipun Badui ananging ugi gadhah paedah kangge tiyangipun. Paedahipun kangge tiyang ingkang maos sholat utawi mirengaken sholat pikantuk pahala, raos aman lan tentrem.

2. Paedah Nglestantunaken Tradhisi

Kesenian Badui menika kalebet salah satunggaling warisan budaya Jawa ingkang awujud kesenian. Kanthi dipunwontenaken pentas kesenian Badui saged ndadosaken kesenian tradisional mliginipun kesenian Badui tetep lestantun.

Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 01.

“Nggih wonten wong niku ki warisan leluhur ingkang kedah dipunjagi supados boten ical.” (CLW 01)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 03.

“...Manfangat sanese ya supaya kesenian badui ki ra ilang to mbak. Kesenian Badui niku lak warisan nenek moyang dadi kudu dilestarekake supaya ora ilang. Nek udu awak dhewe arep sapa meneh...” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 04.

“... *Sebenarnya kesenian itu kan untuk nguri-nguri budaya to Mbak supaya bisa tetap ada tidak hilang termakan jaman.*” (CLW 04)

“...Sajatosipun kesenian menika kangge nguri-nguri budaya to Mbak supados boten ical awit ewah gingsiripun jaman. (CLW 04)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 05.

“...Sing terakhir supaya badui kui ra ilang to mbak tetep lestari. Sakniki lak jaman ki wis ra kaya mbiyen, nek saiki teknolgi wis maju.” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 06.

“...Ana meneh kanggo pelestarian tradisi barang ben Badui ki ra mati.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 08.

“Nek kula akeh nggih ngge melestarikan budaya wong niku ki peninggalane mbah-mbah jaman riyin ...” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“... kui ya nggo nglestarekake kesenian barang supaya ora ilang.” (CLW 09)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

“Nggih keseniane wong Islam sing wis turun temurun ana. Kuwi lakyo nggo nglestarikake budaya ta.” (CLW 10)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika paedah nglestantunaken tradisi saged dipuntingali saking wontenipun pentas kesenian Badui ingkang dipuntindakaken dening masarakat. Kesenian menika dados warisan budaya saking leluhur ingkang kedah dipunuri-uri supados boten ical amargi ewah gingsiripun jaman.

3. Paedah Hiburan

Pentaspun seni Badui gadhah paedah kangge masarakat pendukungipun. Masarakat ingkang mirsani pentas kesenian Badui limrahipun saking sakiwa

tengenipun papan *pementasan*. Paedah hiburan saking seni Badui saged dipuntingali saking masarakat ingkang dhateng wonten papan *pementasan* kangge mirsani seni Badui.

Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan* 06.

“Nggih ngge hiburan niku, wong nek ning desa ki arang ana hiburan. Nek masarat desa lak akeh-akehe dadi petani, dadi nek ana hiburan lak do seneng.” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 07.

“Nggih ngge tontonan, kesenian Badui niku intine lak ngge tontonan masarakat.” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 09.

“... bisa nggo tontonan utawa hiburan masarakat ...” (CLW 09)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan* 10.

“Nggih wonten, bisa nggo hiburan masarakat. Tujuane dianake seni Badui niku nggih ngge ngibur.” (CLW 10)

Saking andharan ing nginggil menika saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian Badui gadhah paedah hiburan kangge masarakat pendukungipun. Paedah menika saged dipuntingali saking masarakat ingkang mirsani pentas Badui. Masarakat saged *menikmati* jengklekipun, musikipun, saha tembangipun ingkang awujud sholawatan.

4. Paedah Sosial

Pentaspun kesenian Badui boten saged dipunpisahaken saking peranipun paraga seni Badui lan warga masarakat. Paraga lan masarakat gotong royong paring pambiyantu nalika damel papan kangge pentas Badui. Paedah sosial ugi saged

dipuntingali saking warga masarakat ingkang ngrangkul para kawula mudha supados nderek kesenian Badui kangge kagiyatan ingkang positip. Supados para kawula mudha boten *terjerumus* wonten tumindak ingkang negatip utawi boten sae kadosta *hura-hura* utawi ingkang gegayutan kaliyan *minuman keras*. Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 02*.

“Kathah mbak, ngge kekompakan masarakat; ngedohke pemuda saking hal-hal negatip, biasane nek pemuda ora ana kegiatan pelariane hura-hura po minuman keras; jamaah masjid dadi akeh, sing biyen ora tau neng masjid dadi do kerep neng masjid.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 01*.

“Kangge sosial saged ngempalaken masarakat. Nalika latihan nika saged kangge pasrawungan antawisipun masarakat. Wonten ingkang taksih alit, kawula muda, saha tiyang sepuh.” (CLW 01)

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih kesenian Badui dipunginakaken kangge nyiptakaken kerukunan, kebersamaan, lan sipat gotong royong antawisipun warga. Boten beda-bedakaken pangkat utawi ekonomi. Kanthi gotong royong saged ndadosaken warga guyup rukun saeka kapti nindakaken gotong royong.

5. Paedah Ekonomi

Paedah ekonomi wonten kesenian Badui boten dipunginakaken kangge ningkataken *pendapatan* paraga Badui, amargi kesenian Badui wonten Desa Klawisan boten nemtokaken dana menawi pentas. Dados sipatipun saikhlasipun.

Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 02*.

“Nek ngriki dana boten nentokake, ewodene sekedhik sing penting kita ngge syiar agama.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“Nek kuwi ra ana pathokane Mbak, ra ditentoke kudu pira.” (CLW 07)

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih paguyuban kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan boten nemtokaken dana menawi ajeng ngundhang. Bayaran utawi dananipun boten kangge ningkataken *pendapatan* paraga Badui ananging artanipun mlebet kas. Amargi ancas utamanipun kesenian Badui boten kangge pados arta ananging kangge syiar agami.

6. Paedah Kesehatan

Kesenian Badui nuwuhaken paedah kesehatan kangge para pejangklek amargi kalebet kesenian ingkang jengklekipun utawi gerakan tarinipun *energik*. Jengklekipun *energik* dadosaken badan tiyang ingkang jengklek sehat. Tiyang ingkang nderek jengklek Badui sampun kadosta tiyang ingkang olahraga lan ndadosaken tiyangipun *bugar*.

Andharan menika jumbuh kaliyan pratelanipun *informan 02*.

“Kangge olahraga, niku lak gerakane *energik* dadi nek marai sehat.” (CLW 02)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 03*.

“...Kathah saged manfaate, saged ngge olahraga. Nek melu kesenian badui niku khusus sing jengklek lak kudu fisike kuat amarga gerakane *energik*. Saka kuwi lakyo bisa kanggo olahraga sisan...” (CLW 03)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 05*.

“Ngge olahraga ben do sehat, wong gerakane nika ki pun kados wong olahraga. Jengklekane niku lak *energik*...” (CLW 05)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 06*.

“Ngge olahraga amarga jingklikake wis kaya wong olahraga...” (CLW 06)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 07*.

“Kangge olahraga. Kesenian Badui niku mari sehat tekne gerakane niku lak *energik*...” (CLW 07)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 08*.

“... Badui menika ngge olahraga marai sehat, wong bar badui nika kringete metu kabeh dadi rasane awake penak. Niku istimewaane mbokyo badui tekan jam 01.00 bengi, enjinge nggih bugar mawon boten kesel utawa lemes. Padahal nek jagong sugi jam 24.00 nika enjinge pun ngantuk.” (CLW 08)

Andharan menika dipunsengkuyung dening pratelanipun *informan 09*.

“Ya kui salah siji kesenian islam solawatan sing marai sehat wong pemaine wis kaya olahraga ...” (CLW 09)

Dudutan saking andharan ing nginggil inggih menika tiyang ingkang nderek kesenian Badui gadhah paedah kangge kesehatanipun. Tiyang ingkang jengklek Badui ndadosaken badanipun sehat lan bugar amargi gerakanipun utawi jengklekipun *energik* kadosta tiyang ingkang olahraga.

Saking andharan ing nginggil saged dipunpendhet dudutan bilih paedahing kesenian Badui kaperang dados enem, inggih menika paedah religius, paedah nglestantunaken tradhisi, paedah hiburan, paedah sosial, paedah ekonomi, saha paedah kesehatan. Kesenian tradhisional saged tetep lestantun awit gadhah paedah kangge masarakat pendukungipun. *Terlebih lagi* menawi pendukungipun generasi enem nderek nglestantunaken kesenian tradhisional saged dadosaken kesenian tetep lestantun ing wekdal ingkang dangu.

Saking asiling pirembagan ing nginggil saged kadudut bilih mula bukanipun kesenian Badui asalipun saking tiyang Watucongol ingkang tindak haji wonten ing Arab ingkang ningali kesenian-kesenian ingkang wonten ing Arab. Sasampunipun wangsul saking Arab, tiyang Watucongol menika ngajaraken kesenian Badui ingkang dipuntingali dhumateng masarakat Watucongol. Saking daerah Watucongol ngrembaka dumugi Bakalan Magelang. Pelatih Kesenian Badui ing Bakalan nularaken ing daerah Somokaton Seyegan kirang langkung taun 1970. Tiyang ingkang saking Somokaton inggih menika Bapak Muji Pawiro nularaken kesenian Badui ing Desa sanesipun inggih menika Dhukuh, Pundong, Kamal, Jumeneng, Kadilangu, Jonggrangan. Nalika Bapak Muji Pawiro ngajaraken kesenian Badui ing Dhukuh, boten namung tiyang Dhukuh kemawon ananging wonten ugi ingkang saking Nglengis.

Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipunwiwiti taun 1985 ingkang dipunrintis kaliyan Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat. Ancasipun dipunwontenaken kesenian Badui amargi masjid Baiturrohman wonten Klawisan jamaahipun boten kathah. Kangge ngisi kagiyatan ing masjid lajeng dipunwontenaken kesenian Badui. Pelatihipun kesenian Badui saking Nglengis ingkang sampun dipunwulang saking Somokaton Anggotanipun boten namung tiyang Klawisan kemawon anaging saking Nglengis kaliyan Dhukuh. Nalika taun 1990-an kesenian Badui vakum amargi anggotanipun kathah ingkang nyambut damel ing luar daerah lan sampun krama.

Surya kaping 4 November 2012 kesenian Badui dipunwontenaken malih. Ingkang ngawontenaken saking takmir masjid inggih menika Bapak Boidi ingkang

dipunsengkuyung kaliyan masarakat Dhusun Klawisan. Ancasipun kangge ngawontenaken “perkumpulan” wonten ing masjid Baiturrohman. Wonten masjid Baiturrohman sampun wonten kagiyatan TPA saha pangaosan, ananging ingkang nderek *frekuensipun* tambah sekedhik. Ancasipun boten meksa masarakat supados ngaji ananging supados masjid wonten kagiyatan ingkang *positif*. Kesenian Badui wonten ing Klawisan dipunlatih saking Dhukuh kangge nglanyahke kemawon amargi kathah anggota ingkang sampun saged. Anggotanipun boten namung tiyang Klawisan kemawon ananging saking Dhukuh. Amargi tiyangipun kathah, Klawisan kaliyan Dhukuh dipunpisah.

Naminipun grup kesenian Badui inggih menika Alimababa ingkang dipungayutaken kaliyan tokoh Arab inggih menika Alibaba. Tegesipun Alimababa wonten kalih. Inggih sepisan, Alimababa menika singkatan saking Ali tegese kulawarga, ma tegese masjid, ba tegese badui, ba tegese baiturrohman. Dados Alimababa tegesipun kulawarga masjid Baiturrohman. Tegesipun ingkang kaping kalih inggih menika, Alima tegesipun *pengajaran*, baba tegesipun *pintu*. Dados tegesipun Alimababa inggih menika sarana (*pintu*) ingkang dipuntujukaken kangge pengajaran agami Islam.

Lampahing kesenian Badui angiliputi kalih *tahapan* inggih menika cecawis lan *pelaksanaan*. Cecawis angiliputi latihan kaliyan nata piranti saha *perlengkapan* Badui. latihan badui dipuntindakaken rutin nalika ajeng pentas. Latihan dipuntindakaken setunggal minggu kaping kalih inggih menika malem selasa lan setu. Ancasipun dipunwontenaken latihan supados ngompakaken antawisipun jengklekan, tabuhan, lan tembangipun. Nata piranti saha *perlengkapan* Badui

kaperang dados sekawan inggih menika nata papan kangge pentas, nata piranti musik, tembang kangge ngiringi pentas Badui saha Busana. Papan ingkang kangge pentas inggih menika wonten ing latar masjid Baiturrohman ingkang kangge ngisi acara pangaosan. Piranti musik ingkang dipunginakaken inggih menika setunggal bedhug, tigang genjring, lan setunggal sempritan. Cacahipun sedaya tembang kangge ngiringi Badui wonten 39 tembang. Syair ingkang dipuntembangaken gumantung *kesepakatan* paraga Badui nalika latihan, dados boten sedaya syair dipuntembangaken. Kostumipun para pejangklek beda kaliyan penabuh saha pambawa. Menawi pejangklek ngginakaken kupluk, klambi pethak lengen dawa, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, jarit, kathok panji, sepatu, lan kaos kaki. Kostum ingkang dipunangge dening pejangklek ingkang taksih alit kaliyan ingkang kawula mudha utawi tiyang sepuh meh sami. Bedanipun saking ukuran kemawon. Menawi kostum ingkang dipunginakaken dening para penabuh saha pambawa sami. Kostumipun inggih menika klambi lengen dawa, sarung, saha pecis. Ingkang wigati ngginakaken pecis. Anggenipun ngginakaken rasukan boten kedah sami sedaya ananging ingkang wigati ngginakaken peci kangge ciri khas kesenian Islam kadosta kesenian Badui Alimababa. *Perlengkapan* sanesipun ingkang dipunginakaken dening pejangklek kejawi kostum inggih menika gembel utawi tongkat

Tahapan ingkang kaping kalih inggih menika *pelaksanaan*. *Pelaksanaan* angliputi atur pambagyaharja lan pentasipun kesenian Badui. Atur pambagyaharja dipunandharaken dening Bapak Dhukuh Klawisan inggih menika Bapak Wiyono. Wosipun atur pambagyaharja inggih menika ngaturaken sugeng rawuh dhumateng masarakat ingkang sampun tindak wonten ing masjid Baiturrohman kangge

ngawontenanken pengajian rutinane malem setu wage. Pentas kesenian Badui dipunwiwiti kanthi nabuh bedhug kaping tiga ingkang dipunlajengaken kaliyan tabuhan tigang genjring. Anggenipun pejengklek mlebet sepasang-sepasang, lajeng ngangge gerakan kurmat kanthi sirah nundhuk lajeng miwiti jengklek. Kesenian Badui dipunpungkasi kanthi gerakan pejengklek ingkang kurmat dhumateng para penonton.

Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan gadhah paedah kangge masarakat inggih menika paedah religius, paedah nglestantunaken tradhisi, paedah hiburan, paedah sosial, paedah ekonomi, saha paedah kesehatan. Paedah religious kangge sarana dakwah agami islam kanthi maos sholawat saha ndadosaken tiyang ingkang maos utawi mirengaken sholawat pikantuk pahala kaliyan raos tentrem. Paedah nglestantunaken tradhisi saking masarakat ingkang nguri-uri kesenian Badui supados boten ical amargi ewah gingsiripun jaman. Paedah hiburan saking masarakat ingkang dhateng wonten papan *pementasan* kangge mirsani kesenian Badui. Paedah sosial saking paraga lan masarakat gotong royong paring pambiyantu nalika damel papan kangge pentas Badui saha warga masarakat ingkang ngrangkul para kawula mudha supados nderek kesenian Badui kangge kagiyatan ingkang positif. Paedah ekonomi saking arta ingkang pikantuk nalika pentas ananging artanipun boten kangge ningkataken *pendapatan* paraga Badui amargi artanipun mlebet kas. Paedah kesehatan saking tiyang ingkang jengklek ndadosaken badanipun sehat lan bugar amargi gerakanipun utawi jengklekipun *energik* kadosta tiyang ingkang olahraga.

BAB V PANUTUP

A. Dudutan

Panaliten Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman menika gadhah ancas ngandharaken mula bukanipun kesenian Badui, lampahing kesenian Badui, saha paedah kesenian Badui.

Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung dipunwiwiti taun 1970 ingkang dipunrintis (ingkang gadhah ide) dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat. Ancasipun dipunwontenaken kesenian Badui kangge ngawontenaken kagiyatan ing masjid Baiturrohman amargi *frekuensi* jamaah mandhap. Dipunwontenaken kesenian Badui boten wajibaken para paraga kedah sholat wonten masjid ananging kangge ngempalaken masarakat saha masjid wonten kagiyatan ingkang *positif*.

Lampahing kesenian Badui angiliputi *tahapan-tahapan*. *Tahapan* ingkang sepisan inggih menika cecawis. Cecawis angliputi latian kaliyan nata piranti saha *perlengkapan* Badui. Nata piranti saha *perlengkapan* Badui kaperang dados sekawan inggih menika nata papan kangge pentas, nata piranti musik, tembang kangge ngiringi pentas Badui saha busana. *Tahapan* ingkang kaping kalih inggih menika *pelaksanaan*. *Pelaksanaan* angliputi atur pambagyaharja saha pentasipun kesenian Badui ingkang paraganipun wonten pejangklek, penabuh, saha pambawa.

Paedah kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kabupaten Sleman kangge masarakat inggih menika paedah religius, paedah nglestantunaken tradhisi, paedah hiburan, paedah sosial, paedah ekonomi, saha

paedah kesehatan. Paedah religius saking kesenian Badui kangge sarana dakwah agami Islam kanthi maos sholawat saha ndadosaken tiyang ingkang maos utawi mirengaken sholawat pikantuk pahala kaliyan raos tentrem. Paedah nglestantunaken tradhisi saking masarakat ingkang nguri-uri kesenian Badui supados boten ical amargi ewah gingsiripun jaman. Paedah hiburan saking masarakat ingkang dhateng wonten papan *pementasan* kangge mirsani kesenian Badui. Paedah sosial saking paraga lan masarakat gotong royong paring pambiyantu nalika damel papan kangge pentas Badui saha warga masarakat ingkang ngrangkul para kawula mudha supados nderek kesenian Badui kangge kagiyatan ingkang positip. Paedah ekonomi saking arta ingkang pikantuk nalika pentas Badui ananging artanipun boten kangge ningkataken *pendapatan* paraga Badui amargi artanipun mlebet kas. Paedah kesehatan saking tiyang ingkang jengklek Badui ndadosaken badanipun sehat lan bugar amargi gerakanipun utawi jengklekipun energik kadosta tiyang ingkang olahraga.

B. Pamrayogi

Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman kalebet salah satunggaling warisan budaya saking leluhur kanthi turun temurun. Awit saking menika kedah dipunlestantunaken supados tetep lestantun boten ical amargi ewah gingsiripun jaman. Pramila panaliti paring suka pamrayogi bilih kesenian Badui menika dipundamel buku supados saged dipunginakaken kangge nambahi referensi babagan kesenian Badui wonten Sleman

saha supados masarakat mliginipun generasi penerus saged mangertos ngengingi kesenian Badui.

C. Implikasi

Asiling panaliten menika gadhah ancas kangge ngandharaken mula bukanipun kesenian Badui, lampahing kesenian Badui saha paedahipun kesenian Badui kangge masarakat. Kesenian Badui ingkang taksih dipuntindakaken dumugi samenika ingkang ngemot paedah-paedah tartamtu minangka *usaha* nglestantunaken kabudayan.

DAFTAR PUSTAKA

- Danandjaja, James. 1994. *Folklor Indonesia*. Jakarta: PT Temprint.
- Endraswara, Suwardi. 2006a. *Metodologi Penelitian Kebudayaan*. Yogyakarta: Gadjah Mada University Press.
- _____. 2006b. *Metode, Teori, Teknik Penelitian Kebudayaan*. Yogyakarta: Pustaka Widyatama
- _____. 2009. *Metodologi Penelitian Folklor; Konsep, Teori, dan Aplikasi*. Yogyakarta: MedPress.
- _____. 2010. *Folklor Jawa; Bentuk, Macam, dan Nilainya*. Jakarta: Penaku.
- Gazalba, Sidi. 1968. *Pengantar Kebudayaan sebagai Ilmu*. Djakarta: Pustaka Antara.
- Kayam, Umar. 1981. *Seni Tradisi Masyarakat*. Jakarta: Sinar Harapan.
- Koentjaraningrat. 1984. *Kebudayaan Jawa*. Jakarta: Balai Pustaka.
- _____. 1990. *Pengantar Ilmu Antropologi*. Jakarta: PT Rineka Cipta.
- _____. 1994. *Kebudayaan Mentalis dan Pembangunan*. Jakarta: PT Gramedia.
- Kuntawijoyo dan kanca-kanca. 1987. *Tema Islam dalam Pertunjukan Rakyat Jawa: Kajian Aspek Sosial, Keagamaan, dan Kesenian*. Yogyakarta: Javanologi.
- Pratiwi, Ari. 2011. Kearifan Lokal dan Fungsi Kesenian Rodat di Desa Bateh, Kecamatan Candimulyo, Kabupaten Magelang, Jawa Tengah. *Skripsi S1*. Yogyakarta: Program Studi Pendidikan Bahasa Jawa, FBS UNY.
- Rohidi, Tjeptep Rohendi. 2000. *Kesenian dalam Pendekatan Kebudayaan*. Bandung: STISI Press.
- Sedyawati, Edi. 1981. *Pertumbuhan Seni Pertunjukan*. Jakarta: Pustaka Jaya.
- Soedarsono. 1986. *Kesenian, Bahasa dan Folklor Jawa*. Yogyakarta: Javanologi.
- Suharyoso. 2000. "Teater Tradisional di Sleman, Yogyakarta: Jenis dan Persebarannya" dalam Heddy (ed). *Ketika Orang Jawa Nyeni*. Yogyakarta: Galang Press.

Sutiyono. 2009. *Puspawarna Seni Tradisi dalam Perubahan Sosial-Budaya*. Yogyakarta: Kanwa Publisher

Widyosiswoyo, Supartono. 2004. *Ilmu Budaya Dasar*. Jakarta: Ghalia Indonesia.

LAMPIRAN

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 1 (CLO 1)

Dinten, surya kaping : Senin, 6 Mei 2013

Wekdal : 16.00 WIB

Papan : Dalemipun Bapak Dhusun (Bapak Wiyono)

Subyek : Gambaran Dhusun Klawisan saha Papan Panaliten

A. Gambaran Papan Panaliten

Ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman wonten kesenian Badui. Desa Margoagung kaperang dados kalih welas Dhusun, inggih menika Dhusun Watukarung, Dusun Dukuh, Dhusun Banyuurip, Dhusun Beteng, Dhusun Somorai, Dhusun Tegal Gentan, Dhusun Nganggrung, Dusun Gondang, Dhusun Krapyak, Dhusun Barepan, Dhusun Klawisan saha Dhusun. Dhusun menika kanthi administratif gadhah wates kaliyan Dhusun sanesipun. Watesan Dhusun Klawisan inggih menika mekaten.

1. Sisih eleripun dipunwatesi kaliyan Dhusun Gondang Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
2. Sisih wetanipun kanthi dipunwatesi kaliyan Dhusun Krapyak Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
3. Sisih kidulipun kanthi dipunwatesi kaliyan Desa Margokaton, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.
4. Sisih kilenipun kanthi dipunwatesi kaliyan Dhusun Ngino Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

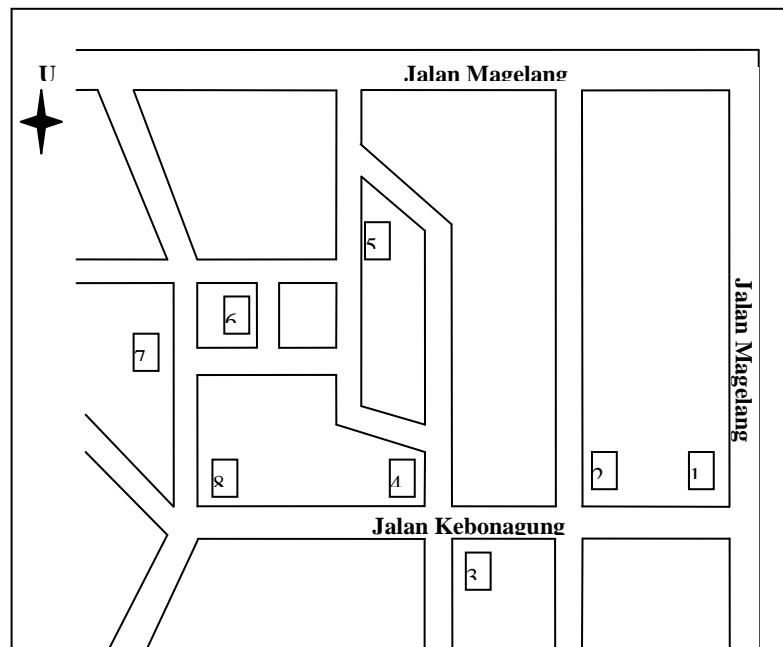
Dhusun Klawisan wiyaripun inggih menika kirang langkung 349.149 ha ingkang kaperang dados pemukiman kaliyan sabin. Wiyaripun ingkang kangge pemukiman kirang langkung 138.606 ha saha kangge sabin wiyaripun 210.543. Jarakipun Dhusun Klawisan \pm 2 km saking Desa Margoagung, \pm 4 km saking Kecamatan Seyegan saha \pm 10 km saking Kabupaten Sleman. Dhusun Klawisan kaperang dados 9 RT. Sedaya RT ingkang wonten ing Dhusun Klawisan derek nyengkuyung kesenian Badui.

Supados langkung gampil anggenipun mangertosi papan panaliten kesenian Badui saged dipuntingali saking peta ing ngandhap menika.

Gambar 1. Peta Desa Margoagung

Denah papan kesenian badui wonten ing Dhusun Klawisan, saged dipuntingali wonten ing gambar *denah* ngandhap menika.

Gambar 2. Denah Papan Kesenian Badui (Dok. Lisa)

Katrangan:

1. Terminal Jombor
2. Pasar Cebongan
3. SMP N 1 Seyegan
4. Kecamatan Seyegan
5. Kelurahan Margoagung
6. Masjid Baiturrohman Klawisan
7. Pasar Ngino
8. Pasar Srikaton

B. Kependhudhukan

Cacahipun pendhudhuk Dhusun Klawisan miturut data monografi taun 2013 wonten 1070 tiyang ingkang kaperang 518 jaler saha 552 estri. KK utawi Kepala Keluarga wonten ing Dhusun Klawisan inggih menika 337 KK.

C. Padamelan Warga

Padamelan warga wonten ing Dhusun Klawisan wonten 8 jinis inggih menika PNS, dagang, wiraswasta, TNI, POLRI, karyawan, buruh tani, saha guru. Masarakat *mayoritas* nyambut damel dados buruh tani.

D. Tingkat Pendidikan Penduduk

Pendidikan warga Dhusun Klawisan wonten maneka warna saking dereng sekolah dumugi lulus Perguruan Tinggi. Masyarakat mayoritas lulusan Sekolah Dasar utawi sederajat. Satemah saking tingkat pendidikan saged katingal pola pikir masarakat taksih tradisional. Masarakat taksih nguri-uri kesenian badui, ewodene samenika jaman sampun modern *pengaruh* teknologi saha globalisasi.

E. Sistem Religi

Sistem religi ingkang dipunanut masarakat Dhusun Klawisan *mayoritas* ngarus agami Islam. Cacahipun warga ingkang ngrasuk agami Islam 1043, agami Katolik 26, saha agami Kristen 1. Warga masarakat taksih *menjunjung tinggi* agaminipun.

Buktinipun warga taksih nindakaken aturan agama Islam kadosta shalat. Upami saking bukti fisik saged katingal saking papan ibadahipun. Wonten 1 masjid (masjid Baiturrohman) saha 3 mushola (Al Mudakir, Al Falah, Ar Rohman).

CATHETAN *REFLEKSI*

1. Desa Margoagung kaperang dados kalih welas Dhusun, salah satunggalipun inggih menika Dhusun Klawisan
2. Sisih eler Dhusun Klawisan dipunwatesi kaliyan Dhusun Gondang, sisih wetan dipunwatesi kaliyan Dhusun Krapyak, sisih kidul dipunwatesi kaliyan Desa Margokaton, saha sisih kilen dipunwatesi kaliyan Dhusun Ngino.
3. Ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman wonten kesenian rakyat Badui

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 2 (CLO 2)

Dinten, surya kaping :Senen, 20 Mei 2013

Wekdal : 20.15 WIB

Papan : Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan

Subyek : Latian Badui

Dinten Senen, surya kaping 20 Mei 2013 tabuh wolu langkung seprapat dalu warga ngawontenaken latian badui wonten ing latar Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan. Badui ingkang dipunpimpin dening Bapak Supardi ngawontenaken latian rutin saben malem selasa. Anggota badui kaperang dados tigang perangan inggih menika pambawa, penabuh saha wonten ingkang jengklek.

Pambawa wonten setunggal. Menawi ingkang dados penabuh wonten sekawan tiyang. Wonten ingkang nabuh bedhug utawi jedhor setunggal tiyang, ingkang nabuh genjring wonten tigang tiyang. Gambar penabuh saha pambawa saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 3. Penabuh saha Pambawa nalika latihan (Dok. Lisa).

Yuswanipun maneka warna wonten ingkang taksih alit, kawula mudha, saha tiyang sepuh. Anggenipun latian badui sedaya anggota sareng-sareng jengklek saking alit dumugi tiyang sepuh. Ancasipun supados sedaya anggota saged jengklekipun badui, ananging menawi ingkang taksih alit anggenipun derek boten dumugi pungkasan amargi dereng sedaya gerakan badui saged apal saha fisikipun dereng kiyat. Gambar anggota ingkang jengklek saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 4. Pejengklek Alit (Dok. Lisa).

Pejengklek alit anggenipun nderek limrahipun nalika wiwitan jengklekan dumugi tengah-tengah. Menawi nderek jengklek dumugi pungkasan fisikipun dereng kiyat amargi gerakanipun kathah saha beda-beda saengga dereng sedaya gerakan saged apal. Nalika latian posisinipun adhep-adhepan kaliyan pejengklek sanesipun.

Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh ugi nderek latian. Posisinipun campur antawisipun kawula mudha saha tiyang sepuh. Anggenipun latian posisinipun adhep-adhepan kaliyan pejengklek sanesipun sami kaliyan pejengklek alit. Gambar pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh saged dipuntingali ing ngandhap menika.

**Gambar 5. Pejengklek kawula mudha saha tiyang sepuh
(Dok. Lisa)**

Sasampunipun jengklek kirang langkung setunggal jam latihan dipunsigeg sawetawis kangge sumene. Para anggota ngunjuk unjukan ingkang sampun dipunsamektakaken dening salah satunggaling anggota. Ingkang bekta unjukan menika bebas boten dipuntemtokaken. Sinten kemawon ingkang purun beta, dados sipatifun sukarela. Gambar sumene saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 6. Sumene (Dok. Lisa).

Sasampunipun sumene kirang langkung gangsal welas menit latian dipunlajengaken malih. Sedaya paraga wonten ing posisinipun piyambak-piyambak. Wonten ingkang nabuh, ingkang mbawa, saha ingkang jengklek. Latian dipunpungkasi tabuh sedasa.

CATHETAN *REFLEKSI*

1. Latian kesenian badui dipunwontenaken ing latar masjid Baiturrohman.
2. Yuswanipun anggota maneka warna, wonten ingkang alit, kawula mudha, saha tiyang sepuh.
3. Anggota kesenian badui kaperang dados tigang perangan, inggih menika penabuh, pambawa, saha pejengklek.
4. Latian kesenian Badui dipuntindakaken sareng-sareng boten perbabak.

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 3 (CLO 3)

Dinten, surya kaping : Rebo, 22 Mei 2013

Wekdal : 20.15 WIB

Papan : Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan

Subyek : Latian Badui Gladhi Resik

Dinten rebo, surya kaping 22 Mei 2013 tabuh wolu langkung seprapat warga Dhusun Klawisan ngawontenaken latian kesenian badui wonten ing masjid Baiturrohman. Latian malem kemis menika minangka gladhi resik sakderengipun pentas wonten ing acara pangaosan rutinane malem setu wage. Saderengipun latian dipunwiwiti, Bapak Widarto paring pengarahane anggenipun jengklek saha sedaya anggota nggatosaken. Sasampunipun anggenipun paring pengarahane pungkasan, latian badui dipunwiwiti. Gambar salah satunggaling anggota ingkang paring pengarahane saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 7. Salah satunggaling anggota paring pengarahane (Dok. Lisa).

Tabuh wolu langkung selawe latian badui dipunwiwiti. Wonten ingkang dados penabuh, pambawa, saha pejengklek. Sedaya anggota latian kados biasanipun

ananging bedanipun menawi gladhi resik sampun dipuntemtokaken sinten kemawon ingkang pentas saha posisinipun. Gambar pejangklek saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 8. Pejengklek nalika latihan (Dok. Lisa).

Latian badui sampun kalaksanan kirang langkung 1 jam saha dipunlajengaken malih sasampunipun sumene. Nalika sumene sinambi para anggota ngunjuk, salah satunggaling anggota inggih menika Bapak Widarto musyawarah kaliyan pambawa. Musyawarahipun ngrembag tembang menapa kemawon ingkang dipunginakaken kangge pentas.

Gambar 9. Sumene saha Musyawarah (Dok. Lisa).

Sasampunipun semene saha musyawarah, latian dipunlajengaken malih. Sedaya anggota wonten ing posisinipun piyambak-piyambak. Latian dipunpungkasi tabuh sedasa langkung seprarat.

CATHETAN REFLEKSI

1. Latian badui malem kemis dipunwontenaken kangge gladhi resik saderengipun pentas wonten acara pangaosan setu wage.
2. Saderengipun latian dipunwiwiti, salah satunggaling anggota paring pengarahan.
3. Latian gladhi resik kangge nglancaraken paraga ingkang main saha kangge nemtokaken tembangipun kaliyan paraganipun.

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 4 (CLO 4)

Dinten, surya kaping : Jemuah, 24 Mei 2013

Wekdal : 08.00 WIB

Papan : Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan

Subyek : Persiapan pentas (masang tendha)

Dinten Jemuah surya kaping 24 Mei 2013 tabuh wolu enjing warga ngawontenaken persiapan pentas ingkang awujud masang tendha wonten ing latar masjid Baiturrohman. Warga ingkang derek masang tenda boten kathah amargi wonten ingkang nyambut damel saha wonten ingkang sekolah. Anggenipun masang tenda dipunkoordinir dening Bapak Widarto. Gambar masang tenda saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 10. Masang tenda (Dok. Lisa).

Sasampunipun masang masang tendha pungkasan, dipunlajengaken cecawis papan kangge para penabuh saha pambawa. Papanipun awujud kadosta meja alit-alit ingkang dipunsusun dados setunggal. Gambar nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 11. Nyawisaken papan kangge penabuh saha pambawa (Dok. Lisa)

Sasampunipun papan kangge para penabuh saha pambawa dipuncawisaken lajeng dipunlambari karpet warni ijem. Salejengipun masang spanduk kesenian Badui Alimababa wonten ing nginggil sisih wingking papan kangge para penabuh saha pambawa. Gambar masang spanduk saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 12. Masang spanduk (Dok. Lisa)

Sasampunipun tenda dipunpasang, nyamektakaken papan kangge penabuh saha pambawa, saha masang spanduk badui para warga sumene sawetawis. Masang tenda dipunpungkasi tabuh sedasa amargi kasigeg wekdal kangge sholat jumat. Cecawis salejengipun dipuntindakaken malih wayah sonten.

CATHETAN REFLEKSI

1. Masang tenda dipuntindakaken wayah enjing ingkang dipunkoordinir dening Bapak Widarto.
2. Tenda dipunpasang para warga wonten ing latar masjid Baiturrohman.
3. Cecawisipun boten namung masang tenda ananging ugi masang spanduk Badui, nyamektakaken papan kangge para penabuh.

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 5 (CLO 5)

Dinten, surya kaping : Jemuah, 24 Mei 2013

Wekdal : 16.30 WIB

Papan : Masjid Baiturrohman Dhusun Klawisan

Subyek : Persiapan pentas (Masang lampu saha check sound)

Dinten Jemuah, surya kaping 24 Mei 2013 tabuh setengah gangsal sonten warga masang lampu ing tendha ingkang ajeng dipunginakaken kangge pentas badui. Wonten ingkang masang kabel, wonten ugi ingkang nyamektakaken lampu. Gambar masang lampu saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 13. Masang lampu (Dok. Lisa)

Sinambi wonten warga ingkang nyawisaken lampu, wonten warga ingkang *check sound*. Masang lampu saha check sound dipunpungkasi tabuh gangsal langkung seprapat sonten. Gambar masang lampu saged dipuntingali saking gambar ing ngandhap menika.

Gambar 14. *Check Sound* (Dok. Lisa)

CATHETAN REFLEKSI

1. Masarakat anggenipun masang lampu saha check sound dipuntindakaken wayah sonten.
2. Cecawis dipunwontenaken ing latar masjid Baiturrohman.

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 6 (CLO 6)

Dinten, surya kaping : Jemuah, 24 Mei 2013

Wekdal : 19.00 WIB

Papan : Dalemipun Bapak Supardi

Subyek : Cecawis busana kesenian badui

Dinten Jemuah, surya kaping 24 Mei 2013 tabuh pitu dalu anggota kesenian badui ngempal wonten ing dalemipun Bapak Supardi. Ancasipun kangge persiapan kostum saderengipun pentas. Kostumipun para pejangklek wonten kupluk warni abrit, klambi pethak lengen dawa, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, jarit, kathok panji, sepatu, kaos kaki. *Perlengkapan* sanesipun ingkang dipunginakaken dening pejangklek kejawi kostum inggih menika gembel utawi tongkat. Gambar kostum pejangklek saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 15. Kostum Pejengklek Ageng (Dok. Lisa)

Katrangan:

1. Kupluk warna abrit
2. Klambi pethak lengen dawa
3. Rompi
4. Stagen
5. Timang
6. Kaos tangan
7. Sampur
8. Jarit
9. Kathok panji
10. Sepatu
11. Kaos kaki
12. Gembel

Gambar 16. Kostum Pejengklek Alit (Dok. Lisa)

Kostum ingkang dipunangge dening pejengklek beda kaliyan penabuh saha pambawa. Menawi kostum kangge penabuh saha pambawa sami inggih menika peci, klambi lengen dawa, saha sarung. Rasukanipun menika seragam ananging menawi boten gadhah saged ngginakaken rasukan sanesipun. Gambar kostum penabuh saha pambawa saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 17. Busana Penabuh saha Pambawa (Dok. Lisa)

Sasampunipun anggota badui ngempal wonten dalemipun Bapak Supardi, para pejengklek, penabuh, saha pambawa ngginakaken kostum ingkang sampun dipunsamektakaken utawi dipunbeta piyambak. Kostum pejengklek ingkang dipunsamektakaken inggih menika kupluk warna abrit, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, saha kathok panji. Menawi kostum ingkang dipunbeta piyambak inggih menika klambi pethak lengen dawa, jarit, sepatu, kaos kaki. Nalika ngginakaken kostum wonten ingkang saged ngangge piyambak, wonten ugi ingkang dipunbiyantu anggota sanes ingkang saged. Gambar pejengklek ingkang ngangge kostum saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 18. Pejengklek ingkang ngangge kostum (Dok. Lisa)

Pejengklek ingkang main kesenian Badui wonten ingkang ngginakaken kostum piyambak saha wonten ingkang dipunbiyantu paraga sanesipun. Pejengklek ingkang dereng saged ngginakaken kostum piyambak limrahipun paraga alit utawi kawula mudha ingkang taksih dipunbiyantu tiyang sanes.

CATHETAN REFLEKSI

1. Paraga kesenian Badui ngempal wonten ing dalemipun Bapak Supardi kangge cecawis kostum.
2. Kostumipun para pejengklek inggih menika kupluk warni abrit, klambi pethak lengen dawa, rompi, stagen, timang, kaos tangan, sampur, jarit, kathok panji, sepatu, kaos kaki saha gembel.
3. Kostum kangge penabuh saha pambawa sami inggih menika peci, klambi lengen dawa, saha sarung.

CATHETAN LAPANGAN OBSERVASI 7 (CLO 7)

Dinten, surya kaping : Jemuah, 24 Mei 2013
Wekdal : 20.00 WIB
Papan : Latar masjid Baiturrohman
Subyek : Pentas kesenian badui

Sasampunipun sedaya pejengklek babak sepisan ngginakaken kostum lengkap, pentas badui dipunwiwiti. Pentasipun dipuntindakaken wonten ing latar mesjid Baiturrohman, papanipun wonten sangajengipun griyanipun Bapak Supardi. Para penabuh saha pambawa sampun samekta wonten ing papanipun. Penabuhipun wonten ingkang nabuh bedhug, genjring 1, genjring 2, genjring 3. Gambar penabuh saha pambawa saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 19. Penabuh saha Pambawa nalika pentas (Dok. Lisa)

Pentas kesenian Badui dipunwiwiti kanthi nabuh bedhug kaping tiga ingkang dipunlajengaken kaliyan tabuhan tigang genjring. Nalika nabuh dipunsarengi kaliyan tembangipun. Sasampunipun setunggal syair pungkasan lajeng pejengklek mlebet arena pentas. Anggenipun mlebet sepasang-sepasang, lajeng ngangge gerakan kurmat kanthi sirah nundhuk lajeng miwiti jengklek. Gambar pejengklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat saged dipuntingali ing ngandhap menika.

Gambar 20. Pejengklek mlebet arena kanthi gerakan kurmat (Dok.Lisa)

Cacahipun tembang babak sepisan wonten sedasa tembang ingkang irah-irahaipun Majulah Alimababa, Lekas Main, Tegak dan Tertib, Yahlal wathon, Umat Islam, Wahai Teman, Ghoda nanaku, Kuro isal, Billadi, saha Ya Kafi. Anggenipun nemtokaken tembang dipunsepakati nalika latian tembang pundi kemawon ingkang dipunginakaken.

Sasampunipun kirang langkung satunggal jam pentas, kesenian badui ingkang pejengklekipun tiyang alit kaliyan kawula muda menika pungkasan. Para paraga tumuju wonten ing dalemipun Bapak Supardi kangge sumene. Pejengklek sanesipun ingkang badhe tampil ing babak salajengipun ugi siap-siap ngginakaken kostum ingkang sampun dipunsamektakaken. Gambar pejengklek ingkang sumene saged dipuntingali ing ngandhap menika.

Gambar 21. Pejengklek ingkang sumene (Dok. Lisa)

Sasampunipun paraga siap sampun ngginakaken kostum lajeng tumuju wonten ing arena pentas Badui. Anggenipun miwiti ugi sami inggih menika dipuntandai kanthi tabuhan bedhug kaping tiga lan para pejengklek mlebet ing arena kanthi *berpasangan*. Gambar paraga ingkang jengklek saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 22. Pejengklek nalika pentas (Dok. Lisa)

Sasampunipun kirang langkung satunggal jam pentas, badui ingkang pejengklekipun tiyang alit kaliyan kawula muda menika pungkasan. Pejengklek

ingkang badhe tampil ing babak salajengipun ugi siap-siap ngginakaken kostum ingkang sampun dipunsamektakaken.

Cacahipun tembang babak kaping kaping wonten 14 tembang inggih menika Kasitabe, Man aman, Tujuh Belas, Yaumata Lislam, Yamaimati, Allah ya Nabi, Ya Nabi, Hafizhol, Sholabat, Mantaman, Marilah Kawan, Wahai Teman, Ghoda nanaku, saha Ya Kafi.

Kesenian Badui dipunpungkasi kanthi gerakan pejengklek ingkang kurmat dhumateng para penonton. Anggenipun kurmat boten sepasang ananging kalih pasang, dadosipun sekawan tiyang. Gambar pejengklek ingkang medal saking arena kanthi kurmat saged dipuntingali wonten ing ngandhap menika.

Gambar 23. Pejengklek medal saking arena kanthi gerakan kurmat (Dok.Lisa)

CATHETAN REFLEKSI

1. Pentas kesenian Badui dipuntindakaken wonten ing latar masjid Baiturrohman.
2. Paraganipun wonten pejengklek, penabuh saha pambawa.
3. Tembangipun cacahipun beda gumantung *kesepakatan* para paraga.
4. Pentas kesenian Badui wonten kalih babak ingkang kaperang dados paraga ingkang taksih alit lan kawula mudha saha tiyang sepuh.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 01 (CLW 01)

Asma : Bapak Boidi

Yuswa : 54 taun

Padamelan : PNS

Tanggal : 5 Mei 2013

Lisa : “Kesenian Badui menika menapa?”

Bapak Boidi : “Seni tradhisi ingkang sampun wonten saking jaman rumiyin. Seni ingkang wonten jengkleke, musike, tembange.”

Lisa : “Mula bukaning kesenian badui wonten ing klawisan menika kados pundi?”

Bapak Boidi : “Mulabukane riyin taun 90-an sampun wonten nanging ngalami kevakuman lan dipunwontenaken malih taun 2012 tepatipun wulan November 2012. Riyin diwontenaken badui tekne didirikan masjid Baiturrahman lajeng pemuda gadhah ide supados ngawontenaken badui kangge perkumpulan masarakat sekitar masjid. Tujuan liyane badui dianakake meneh ben kesenian badui ki aktif malih.”

Lisa : “Lajeng ingkang nglatih sinten?”

Bapak Boidi : “Riyin pelatihe saking nglengis. Taun 90-an niku kesenian badui ngriki nggih tampil teng pundi-pundi. Sasampune aktif dangu niku vakum amargi boten wonten penerusipun.”

Lisa : “Kesenian badui menika wonten filosofinipun boten?”

Bapak Boidi : “Nek filosofine ya badui kuwi seni saking Arab ingkang riyin wonten sekelompok kaum kang sifatipun pemukimane pindah-pindah (nomaden). Kelompoke pindah-pindah dadosaken gerakanipun ganti-ganti boten monoton. Menawi rumiyin badui namung murni kesenian ananging sakniki nggih gadhah paedah kangge kesehatan. Riyin dereng wonten nama ingkang spesifik namung badui baiturrahman,

nek sakniki sampun wonten yaiku Alimababa. Kesenian Arab sampun langka dados sakniki dianakake malih.”

Lisa : “Kenging menapa Alimababa?”

Bapak Boidi : “Wonten gegayutane karo tokoh ing Arab yaiku Alibaba. Ali tegese keluarga, mababa tegese masjid badui baiturrahman. Dadi artine keluarga masjid baui baiturrahman. Nanging ana arti liyane, alima tegese pengajaran, baba tegese pintu. Nek diartike dadi suatu pintu (sarana) sing ditujukan kangge pengajaran agama.”

Lisa : “Kesenian badui saniki wonten ingkang saking Dhukuh, cariosippun kados pundi?”

Bapak Boidi : “Pelatihipun saniki saking Dhukuh ananging teng mriki sampun do saged amargi rumiyin sampun nate wonten. Penabuhipun ingkang vakum dados nglibatke Dhukuh.”

Lisa : “Anggota kesenian badui menika sinten mawon?”

Bapak Boidi : “Akeh, umure ora ditentokake, ana sing alit (5 tahun), kawula muda, sepuh (62 tahun). Ingkang penting fisikipun kuat menawi boten kuat boten saged amargi gerakanipun energik.”

Lisa : “Anggotanipun biasanipun derek piyambak utawi kados pundi?”

Bapak Boidi : “Inggih amargi remen lan fisikipun kuat nggih nderek. Boten wonten sarat napa-napa sedaya umur saged nderek.”

Lisa : “Cacahipun pemain wonten pinten?”

Bapak Boidi : “Kurang luwih 50 pemain karo sing nembang lan penabuhe.”

Lisa : “Lha niku pemaine pinten, penabuhe pinten?”

Bapak Boidi : “Ora mesti e mbak, kabeh kuwi fleksibel, biasane penabuhe 6, sing bedug 1, sing ngenjring 3, sing nembang 2 utawa luwih, liane pemain.”

Lisa : “Cacahipun pemain perbabak pinten?”

Bapak Boidi : “Biasane 16 wong, 8 pasang.”

Lisa : “Ingkang nembang menika wonten sebutan ingkang spesifik boten?”

- Bapak Boidi : “Ora, mung sinten sing saged lan swantene saged dipertanggungjawabke.”
- Lisa : “Asalipun syair saking pundi?”
- Bapak Boidi : “Nggih saking kitab nanging sakniki pun wonten campuran tembang kadosta 17 Agustus, wonten sholawat badui, lan liya-liyane.”
- Lisa : “Lha ingkang damel kreasi tembang kados 17 Agustus niku sinten?”
- Bapak Boidi : “Boten ngertos e, riyin nggih pun wonten.”
- Lisa : “Menawi asalipun kitab saking pundi?”
- Bapak Boidi : “Boten ngertose, ket jaman riyin kitabe sampun wonten.”
- Lisa : “Cacahipun tembange wonten pinten?”
- Bapak Boidi : “Ana 39 tembang.”
- Lisa : “Menawi perbabak pinten tembang?”
- Bapak Boidi : “Ya antarane 12-14 tembang.”
- Lisa : “Persiapanipun menawi wonten pentas menapa mawon?”
- Bapak Boidi : “Latian terus, riyin 1 minggu ping 2 yaiku malem Selasa lan Setu. Nek sakniki 1 minggu sepisan pendak malem Selasa. Ninga nek pas arep pentas ya dirutinke meneh ping 2.”
- Lisa : “Latianipun wonten pundi lan tabuh pinten?”
- Bapak Boidi : “Neng ngarep masjid Baiturrahman, ya jam-jam 20.00 WIB tekan jam 22.00 WIB.”
- Lisa : “Biasanipun kesenian badui dipentaske kangge menapa mawon?”
- Bapak Boidi : “Ya warna-warna ana selapanan bayi, syukuran, perayaan pengaosan.”
- Lisa : “Biasanipun anggenipun pentas jamipun dipuntemtokaken boten?”
- Bapak Boidi : “Biasane didakeke 3 babak, kelompok alit, kelompok pemuda, lan kelompok tua”.
- Lisa : “Perbabak pinten menit?”
- Bapak Boidi : “Kurang luwih ya 45 menit.”
- Lisa : “Anggenipun pentas menika mesti dalu?”

- Bapak Boidi : “Nggih boten, nek dalu niku amargi masarakat boten sibuk pun wangsul saking makarya, menawi siang dibutuhake nggih boten napa-napa.”
- Lisa : “Rasukanipun pemain badui menapa mawon?”
- Bapak Boidi : “Kupluk (ciri khas kesenian Arab), klambi putih, rompi, celana panji, jarit, stagen, sampur, sepatu, kaos kaki, kaos tangan.”
- Lisa : “Sedaya niku wonten maknanipun boten?”
- Bapak Boidi : “Boten namung kangge aksesoris supaya narik perhatian wong.”
- Lisa : “Wonten piranti sanesipun boten?”
- Bapak Boidi : “Ya mung kuwi mau karo ana sempritan nggo ngabani lan tongkat utawa gembel nggo pemain.”
- Lisa : “Rasukan ingkang nembang menapa?”
- Bapak Boidi : “Niku nggih wonten, peci, klambi lengen dawa warni pink, lan sarung. Ninga ya nek ra nduwe bebas boten napa-napa wong boten wonten aturane.”
- Lisa : “Paedahipun kesenian badui menika menapa?”
- Bapak Boidi : “Kangge sosial saged ngempalaken masarakat. Nalika latian nika saged kangge pasrawungan antawisipun masarakat. Wonten ingkang taksih alit, kawula muda, saha tiyang sepuh.”
- Lisa : “Sanesipun wonten boten?”
- Bapak Boidi : “Saged kangge cinta rosul wong tembange kangge salawatan.”
- Lisa : “Menawi saking paedah pelestarian tradhisi wonten boten?”
- Bapak Boidi : “Nggih wonten wong niku ki warisan leluhur ingkang kedah dipunjagi supados boten ical.”

CATHETAN REFLEKSI 01

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian tradhisional ingkang sampun wonten kanthi turun-temurun saha gabungan antawisipun jengklekan, musik, saha tembang.

2. Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipundhasari kangge ngisi kagiyatan wonten ing masjid Baiturrahman
3. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Badui dipunrintis dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat.
4. Paraga wonten kesenian Badui boten dipunwatesi yuswa ananging ingkang wigati *fisik*ipun kiyat.
5. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.
6. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
7. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latian.
8. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk (ciri khas kesenian Arab), klambi putih, rompi, celana panji, jarit, stagen, sampur, sepatu, kaos kaki, kaos tangan.
9. Rasukan ingkang dipunangge ingkang nembang saha nabuh inggih menika peci, klambi lengen dawa warni pink, saha sarung.
10. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah sosial, religius, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 02 (CLW 02)

Asma : Bapak Widarto

Yuswa : 33 taun

Padamelan : Swasta

Tanggal : 7 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika nyariosaken menapa?”

Bapak Widarto : “Nggih niku namung kangge syariat agama.”

Lisa : “Sanesipun ngge syariat agami nyariosaken menapa?”

Bapak Widarto : “Nek nyarioske menapa boten ngertos mbak, ananging kesenian badui menika kesenian ingkang sipatipun kelompok. Nika menawi jengklek perkelompok ninga cacahé kudu genep amarga seni badui menika kesenian ingkang berpasangan.”

Lisa : “Kados pundi mula bukanipun kesenian badui?”

Bapak Widarto : “Badui riyin saking nglengis gabungan kaliyan dhukuh, dhukuh latian mriki, mriki latian teng dhukuh. Ten ngriki nganakake badui amargi kathah nem-neman.”

Lisa : “Menawi badui nglengis kaliyan mampir riyin pundi?”

Bapak Widarto : “Riyin mampir mbak.”

Lisa : “Kesenian badui teng ngriki wonten gegayutanipun kaliyan suku Badui teng Arab boten?”

Bapak Widarto : “Wah ra ngerti nek niku mbak, badui niku lak nggo syiar agama to mbak.”

Lisa : “Nggih Pak, grup kesenian menika wonten naminipun boten?”

Bapak Widarto : “Ana, saiki jenenge Alimababa.”

Lisa : “Wonten tegese boten niku?”

Bapak Widarto : “Ana, sing sepisan Alimababa dijikuk saka tokoh Alibaba saking Arab, mababa tegese masjid badui Baiturrahman. Ana teges liya yaiku membuka pintu surga.”

- Lisa : “Kapan dipunwontenaken kesenian badui?”
- Bapak Widarto : “Nek baduine wis ket jaman biyen mbak, ket taun 90-an ninga nek sing grup Alimababa iki iseh anyar tanggal 4 Nvember 2012.”
- Lisa : “Ingkang gadhah ide ndirikaken kesenian badui sinten?”
- Bapak Widarto : “Nggih warga, kula trus ngomong kaliyan takmir masjid trus do setuju.”
- Lisa : “Badui ingkang taun 90-an niku aktife dangu menapa boten?”
- Bapak Widarto : “Ya rada suwe mbak niku, le ana sekitar taun 1980 trus leren sekitar taun 1990.”
- Lisa : “Niku leren kengin menapa?”
- Bapak Widarto : “Niku tek dasare wong-wonge entek trus ana sing kerja neng luar daerah barang.”
- Lisa : “Menawi riyin dipunwontenaken kesenian badui kenging menapa?”
- Bapak Widarto : “Riyin ki tekne masjid Baiturrahman kok ora ana kegiatan, apa ta sing marai supaya jamaah masjid kuwi akeh, trs warga duwe krenteg nganakake kesenian badui. pokoke awal mulane badui ki bareng kalih masjid Baiturrahman.”
- Lisa : “O ngaten, menawi cacahipun pemain niku pinten?”
- Bapak Widarto : “Jumlahe ki total ana 47.”
- Lisa : “Yuswane pinten mawon niku?”
- Bapak Widarto : “Werna-werna mbak, sing paling alit kuwi 5 taun, ana sing SD, SMP, SMA, wong sing wis kerja, sing sepuh ya ana umure sekitar 60an.”
- Lisa : “Menawi padamelanipun ingkang sampun kerja menapa?”
- Bapak Widarto : “Ya werna-werna ana sing dadi wiraswasta, karyawan, tani, guru.”
- Lisa : “Wonten sarate boten menawi badhe derek?”
- Bapak Widarto : “Ora ana mbak sing penting fisike kuat.”
- Lisa : “Ingkang derek kesenian badui menika namung saking dhusun mriki napa wonten saking dhusun sanesipun?”

Bapak Widarto : “Akeh mbak ana saka ngriki, jambon, topadan, ngino. Pokoke sakiwa tengene masjid Baiturrohman.”

Lisa : “Perbabak cacahipun pemain pinten?”

Bapak Widarto : “Biasane 16 wong ninga ya kadang 12 wong, tergantung ana sing melu ora. Biasane nek wis main pisan wis kesel dadi ra melu meneh, ninga nek iseh kuat ya melu meneh.”

Lisa : “Paragane sinten kemawon niku?”

Bapak Widarto : “Ana catetane niku mbak ninga ilang e.”

Lisa : “Dangune perbabak niku pinten menit?”

Bapak Widarto : “1 jam 15 menit kurang luwih 15 lagu.”

Lisa : “Persiapanipun kangge pentas menapa mawon?”

Bapak Widarto : “Biasane mung latian mbak.”

Lisa : “Angenipun latian menika kapan?”

Bapak Widarto : “Malem selasa, ninga nek pas arep pentas 1 minggu sakdurunge latian rutin seminggu ping kalih.”

Lisa : “Latianipun wonten pundi Pak?”

Bapak Widarto : “Neng ngarep masjid kuwi Mbak.”

Lisa : “Tabuh pinten Pak?”

Bapak Widarto : “Kira-kira ya jam wolu tekan sepuluh bengi.”

Lisa : “Ancasipun ngawontenaken latian menapa?”

Bapak Widarto : “Kangge kekompakan, latian sareng-sareng boten bedakaken umur wonten anak-anak, remaja, dewasa, sepuh. Boten bedakaken tiyang, ewodene wonten ingkang kirang sampurna boten saged mireng lan ngendika.”

Lisa : “Kesenian Badui niku dipunpentasaken pas napa kemawon?”

Bapak Widarto : “7 bulanan, lapanan bayi, pengajian, penganten, supitan.”

Lisa : “Rasukanipun penari menapa mawon?”

Bapak Widarto : “Kupluk, baju putih lengan panjang, kaos tangan, kaos kaki, sepatu putih, jarit, sampur, stagen, rompi.”

Lisa : “Menawi rasukanipun ingkang nembang wonten boten?”

- Bapak Widarto : “Wonten nanging arang dingge.”
- Lisa : “Menapa Pak rasukanipun?”
- Bapak Widarto : “Nggo sarung, kemeja, sing penting nganggo pecis.”
- Lisa : “Alat musikipun menapa mawon?”
- Bapak Widarto : “Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1.”
- Lisa : “Ingkang nabuh menika sinten kemawon?”
- Bapak Widarto : “Biasane sing nabuh bedhug Pak Pardi, genjring 1 kula, genjring 2 Pak Agus, genjring 3 Pak Waridi.”
- Lisa : “Menawi ingkang nembang sinten?”
- Bapak Widarto : “Pak Mulyana, Pak Sutarman.”
- Lisa : “Syairipun Arab sedanten boten?”
- Bapak Widarto : “Arab nanging tunggale pun dijawake.”
- Lisa : “Kitabipun asale saking pundi?”
- Bapak Widarto : “Saking tahun 90an pun wonten niku, kitabe teng pundi-pundi sami.”
- Lisa : “Kitabe sakniki teng pundi?”
- Bapak Widarto : “Waune teng ngriki nanging sakniki pun teng masjid.”
- Lisa : “Sholawat nggen badui menika nyariosaken menapa?”
- Bapak Widarto : “Sami kaliyan hadroh nika lho mbak.”
- Lisa : “Tembangipun perbabak wonten pinten?”
- Bapak Widarto : “Kurang luwih 14 tembang, babak setunggal 14 lagu, babak kaping kalih tembang terusane. Ninga ya ndelok-ndelok mbak nek pas latian tembang kuwi wis apal yo ditinggal ninga nek rung apal-apal yo dibaleni. Cacahe tembang ana 39 tembang, saking jam 20.00 - 00.30 sampun rampung.”
- Lisa : “Persiapane sakderengipun pentas biasane kados pundi?”
- Bapak Widarto : “Klambi-klambine sing seko kene, sore po bar magrib nek kira-kira pemudane wis siap yo digawa neng nggon pentas. Le dandang barang ki yo dangu, nek jam 8 lekas ya bar magrib pun do kumpul dandan.”

Lisa : “Instrumene nggih dibeta saking mriki?”

Bapak Widarto : “Nggih, pas nggawa klambi barang ya ana sing gawa bedhug ro genjringe.”

Lisa : “Menawi ngundang kesenian Badui biasane diparingi danane pinten?”

Bapak Widarto : “Nek ngriki dana boten nentokake, ewodene sekedhik sing penting kita ngge syiar agama.”

Lisa : “Artane mlebet kas utawi kados pundi?”

Bapak Widarto : “Nggih artane mlebet kas.”

Lisa : “Paedahipun badui menapa mawon?”

Bapak Widarto : “Kathah mbak, ngge kekompakan masarakat; ngedohke pemuda saking hal-hal negatif, biasane nek pemuda ora ana kegiatan pelariane hura-hura po minuman keras; jamaah masjid dadi akeh, sing biyen ora tau neng masjid dadi do kerep neng masjid.

Lisa : “Paedah sanesipun wonten boten?”

Bapak Widarto : “Kangge olahraga, niku lak gerakane energik dadi nek marai sehat.”

CATHETAN REFLEKSI 02

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian kangge syariat agama ingkang kalebet kesenian *berkelompok* saha kalebet kesenian ingkang pejangklekipun kedah berpasangan saengga cacahipun kedah genep.
2. Mula bukanipun kesenian Badui amargi wonten Dhusun Klawisan kathah kawula mudha saha kangge kagiyatan ing masjid Baiturrahman.
3. Boten wonten syaratipun menawi ajeng dados paraga ananging fisikipun kedah kiyat.
4. Yuswanipun maneka warna, ingkang paling alit 5 taun, wonten ingkang SD, SMP, SMA, tiyang ingkang sampun makarya saha tiyang sepuh yuswanipun kirang langkung 60 taun.

5. Persiapan saderengipun pentas inggih menika latian ingkang ancasipun kangge ngompakaken anggenipun mbadui saha kangge ngompakaken antawisipun warga.
6. Alat musik ingkang dipunginakaken wonten kesenian Badui inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha sempritan 1.
7. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
8. Rasukan ingkang dipunangge pejengklek utawi *penari* inggih menika kupluk, baju putih lengan panjang, kaos tangan, kaos kaki, sepatu putih, jarit, sampur, stagen, rompi.
9. Rasukan ingkang dipunangge paraga sanesipun pejengklek inggih menika sarung, kemeja, ingkang wigati ngangge pecis.
10. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah sosial, paedah ekonomi, saha paedah kesehatan.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 03 (CLW 03)

Asma : Bapak Warkoni

Yuswa : 55 taun

Padamelan : Tani

Tanggal : 9 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Warkoni : “Kesenian Islam, nggo sholawat.

Lisa : “Kesenian badui wonten ngriki mula bukanipun kados pundi?”

Bapak Warkoni : “Biyen ki wis tau ana mbak taun 85 pas aku pindah kene seka somokaton.”

Lisa : “Menawi kaliyan somokaton riyin pundi?”

Bapak Warkoni : “Ya somakaton riyin wong aku pindah kene, klawisan gek lekas kok. Nek mbiyen lak sing mulang saka nglengis.”

Lisa : “Menawi kaliyan nglengis riyin pundi?”

Bapak Warkoni : “Riyin ki ngriki gabungan karo nglengis, mrika nggih mriki, sing mriki nggih latian teng nglengis. Dhukuh nggih nggabung. Sakniki dhukuh karo klawisan digabung amargi dhukuh kirang tiyange, nek nriki kathah. Ninga ya sakniki riki kerep le pentas dhewe ora gabungan.”

Lisa : “Menawi sejarahipun kesenian badui kados pundi?”

Bapak Warkoni : “Nggih nek niku lak sakjane nggo agama mbak boten gabungan liya-liyane. Nek pengajian kae lak sok ana badui ninga ya kadang nggo nek ana hajatan barang”.

Lisa : “Menawi badui sakniki kaliyan badui riyin sami boten?”

Bapak Warkoni : “Nggih sami mawon, lagu-lagune sami, jengleke nggih sami.”

Lisa : “Menawi paraganipun saged sinten kemawon?”

Bapak Warkoni : “Nek kene campur mbak, sing tuwa kaya kula ya wonten, sing alit ya wonten. Nek sing alit lak ngge peneruse ngenjing to mbak. Ha piye mbak engko nek ora ana sing nuwani, nek sing tuwa gelem kok sing

- enom wegah. Badui lakyo ana manfaate nggo olahraga barang mbak dadi sedaya umur saged nderek.”
- Lisa : “Cacahipun anggota pinten mbah?”
- Bapak Warkoni : “Ana 50an mbak, tujuane ben mejid ki kambah to.”
- Lisa : “Dados awale wonten kesenian badui niku sareng kaliyan masjid niku?”
- Bapak Warkoni : “Nggih, pokoke kuncine neng masjid, riyin sing badui gabungan ya le latian teng masjid.”
- Lisa : “Riyin gabungan, kok sakniki kepecah kados pundi?”
- Bapak Warkoni : “Tek kakean wong to mbak.”
- Lisa : “Ingkang badui sakniki, paraga paling alit umure pinten, lajeng ingkang dewasa padamelanipun menapa mawon?”
- Bapak Warkoni : “Sing paling alit ki ana 5 taun ana dani, indra, dika, ilham. Nek sing cah cilik ya iseh sekolah, nek cah enom ana sing sekolah, nek paruh baya yo ana sing nyambut gawe dadi wong tani, wiraswasta.”
- Lisa : “Biasanipun perbabak pinten menit?tiyangipun pinten?”
- Bapak Warkoni : “Kurang luwih 1 jam, 16 wong per babak, dadi 16 x 3 nek medal ping 3”.
- Lisa : “Menawi pengaosan nika nggih 3 babak?”
- Bapak Warkoni : “Nggih boten, nek niku mung nggo nyelingi pengajian mbak ben do remen le do ngaji. Biasane mung 1 jam po 1,5 jam, nek pengajian lak acarane werna-werna to mbak.”
- Lisa : “Menawi latian saben dinten napa?”
- Bapak Warkoni : “Nek riyin saben malem selasa lan setu, nanging sakniki mung ping pisan pendhak malem selasa.”
- Lisa : “Menawi pas latian menika kathah ingkang derek boten?”
- Bapak Warkoni : “Yo biasane akeh mbak, biasane kaya pas pentas nika, wonten sing bedhug, genjring, jingklik, qosidahan barang.”
- Lisa : “Menawi nggenjring ingkang nglatih sinten?”
- Bapak Warkoni : “Nek riyin nggih wonten sing nglatih wong Dhukuh, ha nggenjring ki angel we mbak le ngepaske iramane karo gerakane.”

- Lisa : “Ingkang nabuh menika sinten?”
- Bapak Warkoni : “Pak Pardi, Pak Karman, Agus, Waridi nggih genti genten.”
- Lisa : “Menawi ingkang nyempurit menika sinten?”
- Bapak Warkoni : “Nek sing nyempurit nyambi karo bedhug kuwi Pak Widarto, nyambi kalih jengklek ugi. Sing bawa wonten piyambak, sing nyempurit, sing nabuh sedaya sampun wonten piyambak-piyambak nanging saged gentenan.”
- Lisa : “Kesenian badui menika dipentasaken pas menapa kemawon?”
- Bapak Warkoni : “Werna-werna mbak ana lapanan bayi, supitan, manten. Nek pas selapanan bayi mangke sholawatan trus kendel riyin dileboke bayine, diubengke nika.”
- Lisa : “Rasukan ingkang dipunagem menapa mawon?”
- Bapak Warkoni : “Kupluk nika, sabuk, sampur, klambi dawa werna putih, rompi, kendit, sepatu, kaos kaki, kaos tangan.”
- Lisa : “Menawi rasukan ingkang nembang?”
- Bapak Warkoni : “Sing penting ki nganggo pecis. Nek klambine ya nganggo lengen dawa karo sarung.”
- Lisa : “Menawi ingkang nembang sinten kemawon?”
- Bapak Warkoni : “Nggih Pak Mulyono, Pak Sutarman.”
- Lisa : “Alate manapa mawon?”
- Bapak Warkoni : “Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1. Mung werna sithik we wis rame kok mbak, ket jaman riyin nggih namung ngaten niku.”
- Lisa : “Tembange sami kaliyan hadroh nika boten?”
- Bapak Warkoni : “Nggih boten, nek niki lak khusus nggen badui.”
- Lisa : “Menawi syairipun sami boten kaliyan riyin?”
- Bapak Warkoni : “Nggih sami, wong lagune ana 30an lagu niku gonta-ganti. Cara wong ngaji ana urutane kaya seka Al-fatehah tekan katam.”
- Lisa : “Menika lagune Arab sedanten boten?”
- Bapak Warkoni : “Campur niku mbak, ana sing Arab, ana sing Jawa, ana sing basa Indonesia.”
- Lisa : “Manfangatipun kesenian badui kangge menapa mawon?”

Bapak Warkoni : “Kathah saged manfaate, saged ngge olahraga. Nek melu kesenian badui niku khususe sing jengklek lak kudu fisike kuat amarga gerakane energik. Saka kuwi lakyo bisa kanggo olahraga sisan. Liyane kuwi kangge ngibadah sholawatan. Sholawatane kuwi saka tembang sing digunake nggo ngiringi seni Badui niku. Nek wong Islam niku sholawatan lakyo etuk ganjaran barang Mbak. Manfangat sanese ya supaya kesenian badui ki ra ilang to mbak. Kesenian Badui niku lak warisan nenek moyang dadi kudu dilestarekake supaya ora ilang. Nek udu awak dhewe arep sapa meneh.”

CATHETAN REFLEKSI 03

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian Islam ingkang dipunginakaken kangge sholawat.
2. Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipunwiwiti taun 1985.
3. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Badui dipunrintis dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat.
4. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latian.
5. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.
6. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
7. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk, sabuk, sampur, klambi dawa werna putih, rompi, kendit, sepatu, kaos kaki, saha kaos tangan.
8. Rasukan ingkang dipunangge ingkang nembang saha nabuh inggih menika klambi lengen dawa, sarung saha ingkang wigati pesis.
9. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah kesehatan, religius, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 04 (CLW 04)

Asma : Bapak Suparyono

Yuswa : 54 taun

Padamelan : Swasta

Tanggal : 10 Mei 2013

Lisa : “Menawi kesenian badui menika menapa?”

Bapak Paryono : *“Selama ini isinya doa saja mbak, doa yang dilantunkan dengan seni suara, nyanyian, tarian. Saya terus terang ndak tahu ya kronologinya seperti apa, seperti Amin billadzi yang artinya amankanlah negaraku.”*

Lisa : “Mula bukanipun kesenian Badui menika kados pundi?”

Bapak Paryono : *“O itu pertamanya karena kevakuman kegiatan, pertama dari TPA ada pengajian remaja masjid kok akhir-akhir ini vakum, jadi bukan hilang sama sekali, frekuensinya turun. Akhirnya takmir masjid punya ide mengadakan kesenian badui lagi, mereka yang tadinya tidak datang ke masjid jadi ikut ke masjid. Kita tidak mengharuskan mereka untuk ikut mengaji, jadi kita motivasinya seni saja dan dulu kesenian badui pernah ada. Itu juga lama-lama hilang termakan waktu, ini pemainnya juga banyak yang mantan-mantan dulu pernah main taun 90an, dulu pernah ikut di FKY (Festival Kesenian Yogyakarta) trus tiba-tiba hilang ada yang menikah kemudian pindah tempat dan sekarang kita hidupkan lagi. Jadi kronologinya dulu pernah ada trus hilang dan sekarang timbul lagi.”*

Lisa : “Ingkang kesenian badui riyin jenengan derek boten?”

Bapak Paryono : *“Saya juga pengurus dulu, tapi saya sendiri tidak ikut jadi penarinya. Pak Boidi itu yang sekarang ikut untuk menyemangati yang muda, wong sing tuwa gelem ikut kok yang muda gk mau.*

Sekarang ada yang dewasa dan anak kecil, itu ada yang 5 taunan. Kemarin itu pas taun baru dianakake pentas kesenian badui supaya tidak usah trompet-trompetan.”

Lisa : “Menawi sakniki diwontenaken amargi kavakuman, menawi riyin kados pundi?”

Bapak Paryono : “*Sebenarnya sama saja, orang-orang itu kalo disuruh ngaji lak susah mbak tapi saya sama Pak Boidi juga mikir sing penting wonge do kumpul sik to mbak.”*

Lisa : “Dados menawi riyin perintise sinten?”

Bapak Paryono : “*Ya saya sama Pak Boidi niku sebagai takmir masjid. Takmir niku kan tidak ganti-ganti mbak.”*

Lisa : “Menawi sakniki kesenian Badui Klawisan piyambak, Dhukuh nggih piyambak. Menawi riyin kados pundi?”

Bapak Paryono : “*Ha dunia kesenian itu biasane jika ada dua dhusun yang berbeda trus ada seni yang sama itu kadang subsidi silang mbak dalam hal personil. Kadang Dhukuh pentas sini ikut, sini pentas Dhukuh ikut, seperti sekarang ini kan sama terutama pemain musik. Nek dulu pelatihnya bukan Dhukuh tapi dari Nglengis. Dhukuh itu sekarang kan macet tapi pelaku seninya masih ada. Kalau ngomong masalah badui sebenarnya nenek moyang badui itu Somokaton, Semampir. Tapi Nglengis sendiri itu sebetulnya tutor tapi sing dadi malah sing ditutori. Di sana tidak begitu intens tapi ada kesenian lain juga.”*

Lisa : “Menawi sakniki tasih wonten boten?”

Bapak Paryono : “*Gak tau ya tapi secara peran tidak kelihatan ya, di sana ada pelatihnya juga. Somokaton sendiri sekarang juga vakum padahal dulu pernah jadi juara nasional. Ya beginilah dunia kesenian ada kembang kempisnya.”*

Lisa : “Menawi teng ngriki ingkang paling tuwa pundi?”

- Bapak Paryono : *“Nek menurut saya paling tuwa itu Somokaton. Semampir, Nglengis kuwi malah keru.”*
- Lisa : *“Naminipun grup ingkang riyin kaliyan sakniki sami boten?”*
- Bapak Paryono : *“Beda mbak, nek saiki lak Alimababa, Ali kan keluarga, ma=masjid, ba=badui, ba=Baiturrrahman.”*
- Lisa : *“Kronologi saged wonten teng klawisan kados pundi?”*
- Bapak Paryono : *“Kita yang minat mbak, Cuma jagong-jagongan nek saguh tak carikan pelatih, Cuma gitu aja, kita gak buat pengumuman. Perintisnya tetap Pak Boidi yang didukung oleh masyarakat.”*
- Lisa : *“Menawi syarat dados paraga wonten boten?”*
- Bapak Paryono : *“Boten wonten, kita terbuka saja, na itu seperti Pak Boidi yang seumuran dengan saya, wis mangga kita tidak batasi sing penting kumpul.”*
- Lisa : *“Ingkang nembang menika wonten sebutane boten?”*
- Bapak Paryono : *“Gak ada mbak.”*
- Lisa : *“Saderengipun pentas biasane wonten persiapan menapa?”*
- Bapak Paryono : *“Biasane latihan mbak.”*
- Lisa : *“Dangune pentas mesti boten?”*
- Bapak Paryono : *“O gak ada tergantung acaranya.”*
- Lisa : *“Dados perbabak kinten-kinten pinten menit?”*
- Bapak Paryono : *“Kurang luwih 45 menit.”*
- Lisa : *“Kesenian Badui dipentaske pas napa kemawon?”*
- Bapak Paryono : *“Lapangan bayi, aqiqohan, pengajian.”*
- Lisa : *“Asalipun tembang saking pundi?”*
- Bapak Paryono : *“Gak tahu saya mbak kok bisa urut seperti itu.”*
- Lisa : *“Wonten ing tembang sedaya Arab boten?”*
- Bapak Paryono : *“Boten, campuran kui mbak”*
- Lisa : *“Paedahipun badui menapa?”*
- Bapak Paryono : *“Itu kan termasuk salah satu dari kesenian agama Islam yang dikemas, ada pesan sholawat, doa, cara dakwah Islam. Sebenarnya*

kesenian itu kan untuk nguri-nguri budaya to Mbak supaya bisa tetap ada tidak hilang termakan jaman.”

CATHETAN REFLEKSI 04

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian ingkang isinipun donga ingkang dipunsajikan kanthi seni swara ingkang wonten jengklipun.
2. Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan inggih menika dipundhasari ngisi kagiyatan amargi kevakuman kagiyatan wonten masjid Baiturrahman.
3. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Badui dipunrintis dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat.
4. Boten wonten sarat menawi badhe nderek kesenian Badui amargi boten dipunwatesi yuswa utawi kalangan.
5. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
6. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latian.
7. Paedahipun kesenian Badui kangge paedahreligius, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 05 (CLW 05)

Asma : Bapak Pujo Wiyono

Yuswa : 59 taun

Padamelan : Tani

Tanggal : 12 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Pujo : “Kesenian daerah, kula nggih namung melu-melu ngge nglestarikake mawon karo niku kan ngge syiar agama Islam.”

Lisa : “Mula bukaning kesenian badui kados pundi?”

Bapak Pujo : “Taun pira ya mbak, anakku lair taun 1976, anane badui pas anakku lulus SD, khitanan kula undangke badui, niku baduine taksih enggal.”

Lisa : “Cariosipun kados pundi saged wonten badui teng ngriki?”

Bapak Pujo : “Riyin kan kula nderek badui teng somokaton, trus ngriki nggih nganakake, nggih kula trus melu, mbarengi masjid Baiturrohman mbak.”

Lisa : “Menawi riyin sampun wonten nama grupe dereng?”

Bapak Pujo : “Kesupen mbak ninga nek saiki Alimababa.”

Lisa : “Tegese menapa pak?”

Bapak Pujo : “Kui ki kayane seka Alibaba tokoh Arab kui lho mbak, mababa ki masjid badui baiturrahman.”

Lisa : “Menawi riyin le wonten badui pinten taun?”

Bapak Pujo : “Wah pirang taun ya mbak, lali e. Riyin ki tiap taun teng alun-lun pentas pas muludan nika.”

Lisa : “Menawi kronologine saged wonten badui teng ngriki kados pundi?gegayutanipun kaliyan ingkang teng Dhukuh.”

Bapak Pujo : “Nek riyin ngriki sing nglatih saking Nglengis, nek saniki lak saking Dhukuh. Ninga ya kene wis akeh sing iso wong biyen wis tau, kui ming nggo nglancarke wae nek ana gerakan sing lali. Pas pentas nggih

kadang gabungan saling melengkapi. Nek kula le nderek ben sing enom ki semangat melu, ben ra do isin. ”

- Lisa : “Cacahipun pemain wonten pinten?”
- Bapak Pujo : “Sekitar 40an.”
- Lisa : “Menawi cacahipun per babak pinten?”
- Bapak Pujo : “Biasane 16 wong, ana 3 babak dadi 16 x 3.”
- Lisa : “Wonten syarate boten menawi badhe nderek dados pemain?”
- Bapak Pujo : “ Boten.”
- Lisa : “Menawi ingkang nembang wonten pinten lan wonten syarate boten?”
- Bapak Pujo : “Ora mesthi kadang nggih wong 2, utawa 3, utawa luwih. Nggih sing penting saged nembang, maca huruf Arab lan latine.”
- Lisa : “Persiapanipun menawi ajeng pentas kados pundi?”
- Bapak Pujo : “Biasane sakdurunge pentas latian rutin disik, nek ajeng pentase jam 8 nggih bar magrib ngumpul, le dandan lakyo suwe to mbak.”
- Lisa : “Menawi pentas mesthi ndalu boten?”
- Bapak Pujo : “Nggih nek bengi lak ana wonge pun ra ana tanggungan gawean utawa sekolah, nek awan lak do sibuk dhewe-dhewe.”
- Lisa : “Per babak pinten jam?”
- Bapak Pujo : “Kurang luwih ya 1 jam.”
- Lisa : “Menawi ngge pengajian pinten babak?”
- Bapak Pujo : “Paling 2 babak, niku lak mung nggo nyelingi.”
- Lisa : “Menawi latian prosese kados pundi?”
- Bapak Pujo : “Nek latian niku boten wonten babake, mung langsung mawon sing kuat nggih terus nek boten kuat mandeg riyin. Nek ajeng pentas lagi dibagi si A,B,C main babak pinten.”
- Lisa : “Saking paraga wonten tiyang ingkang tuna wicara menika leres boten?”
- Bapak Pujo : “Nggih, niku riyin sekolah teng SLB, teng ngriki nampung sedaya ora milih-milih. Sakniki wonge niku malah dadi guru teng sekolahane niku.”

- Lisa : “Rasukanipun menapa mawon?”
- Bapak Pujo : “Werna-werna ana kupluk, klambi putih lengen dawa, rompi, stagen, jarit, kathok cendak, kaos tangan, kaos kaki, sepatu.”
- Lisa : “Rasukan ingkang nembang menapa?”
- Bapak Pujo : “Sing penting pecisan.”
- Lisa : “Alat musikipun menapa?”
- Bapak Pujo : “Ana bedhug 1, genjring 3, sempritan 1.”
- Lisa : “Menawi lagune asale saking pundi?”
- Bapak Pujo : “Ket riyin ki wis ana e, kula nggih boten ngertos.”
- Lisa : “Menawi pas pentas biasane setunggal kitab sedaya lagune saged rampung boten?”
- Bapak Pujo : “Ora mesthi, nek pengajian nggih boten kedah rampung, ninga nek pas wonten hajatan nggih biasane koplit, niku mangkih pun wonten urutane.”
- Lisa : “Tembange menika sedaya Arab boten?”
- Bapak Pujo : “Boten, niku campuran Arab karo latin.”
- Lisa : “Paedahipun kesenian badui menika menapa?”
- Bapak Pujo : “Ngge olahraga ben do sehat, wong gerakane nika ki pun kados wong olahraga. Jengklekane niku lak energik. Ngge syiar agama, tembang pengiringe niku lak kathah sing ngangge basa Arab, turna alat musike lak ana bedhug, genjring kuwi ciri khas seni nggo syiar agama Islam. Sing terakhir supaya badui kui ra ilang to mbak tetep lestari. Sakniki lak jaman ki wis ra kaya mbiyen, nek saiki teknolgi wis maju.”

CATHETAN REFLEKSI 05

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian daerah ingkang dipunginakaken kangge syiar agami Islam.
2. Boten wonten saratipun menawi nderek kesenian Badui amargi boten dipunwatesi.
3. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.

4. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
5. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latihan.
6. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk, klambi putih lengen dawa, rompi, stagen, jarit, kathok cendak, kaos tangan, kaos kaki, saha sepatu.
7. Rasukan ingkang dipunangge ingkang nembang saha nabuh inggih menika kedah ngginakaken pecis.
8. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah kesehatan, religius, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 06 (CLW 06)

Asma : Bapak Adi Parno

Yuswa : 62

Padamelan : Tani

Tanggal : 12 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Adi Parno : “Nggih kesenian ngge agama Islam niku, wong ana sholawate barang.”

Lisa : “Kesenian badui menika nyariosaken menapa?”

Bapak Adi Parno : “Wah ra ngerti nek kuwi, wong kula nggih namung neruske mawon.”

Lisa : “Mula bukanipun kesenian badui kados pundi?”

Bapak Adi Parno : “Nek riyin ki barengi karo mesjid tahun 1975 pas kula gadhah putra nika, niku ben neng mesjid ki ana kegiatan nggo organisasi, nek sakniki mung kantun baleni mawon wong riyin pun nate wonten.”

Lisa : “Menawi riyin kaliyan sakniki ingkang nglatih sami boten?”

Bapak Adi Parno : “Ya beda, nek biyen ki saka Nglengis ninga nek sakniki saka Dhukuh, ninga ya mung nglayahke wong biyen wis tau ana dadi nggih pun kathah sing do saged.”

Lisa : “Cacahipun anggota wonten pinten?”

Bapak Adi Parno : “Kurang luwih ya 50an, per babak nika 16.”

Lisa : “Cacahipun perbabak kedah 16?”

Bapak Adi Parno : “Nggih boten, niku sing penting ki genep, kadang ya 14 barang per babak, ora mesthi mbak tergantung sing jengklek ana pira.”

Lisa : “Menawi syaratipun dados anggota kados pundi?”

Bapak Adi Parno : “Boten wonten syarate mbak, sing penting duwe kepinginan melu wae. Nek sing jengklek yo sing penting fisike kuat, umure bebas

ora dibatesi ana sing cah cilik tekan wong tuwa kaya kula. Wong tuwa melu ben sing enom do melu tur ora isin. Nek sing nembang ya sing penting iso maca Arab karo le ngepaske gerakane, nek sing nggamel yo sing penting ngerti carane ngepaske le nabuh karo gerakane. Kabeh kuwi saling melengkapi .”

Lisa : “Menawi latian pendhak napa?”

Bapak Adi Parno : “Nek biyen ping 2 pendhak malem Selasa karo malem Setu, ninga nek rung arep pentas dukurangi dados 1 minggu pisan.”

Lisa : “Menawi sakniki pemaine taksih gabung kaliyan Dhukuh?”

Bapak Adi Parno : “Ya ra mesthi mbak.”

Lisa : “Pesiapanipun saderengipun pentas menapa?”

Bapak Adi Parno : “Ming latian niku mbak.”

Lisa : “Pentasipun mesthi dalu menapa boten?”

Bapak Adi Parno : “Biasane ya bengi wong nek awan lak do kerja.”

Lisa : “Menawi latian jam pinten?”

Bapak Adi Parno : “Jam wolunan nika, bar isyak.”

Lisa : “Biasanipun menawi pentas pinten babak?”

Bapak Adi Parno : “Ya ora mesthi, nek biasane ya 3 babak, ninga nek nggo nyelingi pengajian ya 2 babak, tergantung situasi.”

Lisa : “Menawi pas latian nggih perbabak?”

Bapak Adi Parno : “Boten, nek latian bareng-bareng kabeh, mangkih sing kuat fisike ya saged dugi rampung ninga nek kados kula niki nggih kadang kuat kadang boten. Jengkleke lak ana sing gampang rada alon karo ana sing keras nggo jingklik-jingklik barang.”

Lisa : “Kesenian badui dipentaske ngge menapa mawon?”

Bapak Adi Parno : “Pengajian, selapanan, syukuran.”

Lisa : “Rasukanipun ingkang jengklek menapa mawon?”

Bapak Adi Parno : “Ana kupluk, klambi purih, rompi, stagen, sampur, kaos tangan, jarit, kathok cendak, kaos kaki, sepatu, tongkat.”

Lisa : “Menika wonten maknanipun boten?”

Bapak Adi Parno : “Ora ana mbak mung ben meriah wae.”

Lisa : “Seragam anggota sanesipun?”

Bapak Adi Parno : “Ya ana kui mbak, sing penting nggo peci.”

Lisa : “Alat musikipun menapa mawon?”

Bapak Adi Parno : “Ana bedhug 1, genjring 3, karo sempritan 1.”

Lisa : “Cacahipun tembang wonten pinten?”

Bapak Adi Parno : “Akeh mbak, ra apal le.”

Lisa : “Tembange ingkang riyin kaliyan sakniki sami bten?”

Bapak Adi Parno : “Nggih sami mbak, wong kitabe padha.”

Lisa : “Menawi tembange dipunserat Arab sedanten?”

Bapak Adi Parno : “Campuran mbak, ana Arab karo latin.”

Lisa : “Paedahipun kesenian badui menapa?”

Bapak Adi Parno : “Nggih ngge hiburan niku, wong nek ning desa ki arang ana hiburan. Nek masarat desa lak akeh-akehe dadi petani, dadi nek ana hiburan lak do seneng.”

Lisa : “Paedah sanesipun wonten boten?”

Bapak Adi Parno : “Ngge olahraga amarga jingklikake wis kaya wong olahraga. Pokoke kesenian Badui niku ngge agama Islam saka tembang sholawate kuwi. Ana meneh kanggo pelestarian tradisi barang ben Badui ki ra mati.”

CATHETAN REFLEKSI 06

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian kangge agami Islam amargi wonten sholawatipun..
2. Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipundhasari kangge ngisi kagiyatan wonten ing masjid Baiturrahman
3. Paraga wonten kesenian Badui boten dipunwatesi yuswa ananging ingkang wigati *fisik*ipun kiyat.
4. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.

5. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latian.
6. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk, klambi purih, rompi, stagen, sampur, kaos tangan, jarit, kathok cendak, kaos kaki, sepatu, saha tongkat.
7. Rasukan ingkang dipunangge ingkang nembang saha nabuh inggih menika kedah ngginakaken pecis.
8. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
9. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah hiburan, kesehatan, religius, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 07 (CLW 07)

Asma : Bapak Supardi

Yuswa : 43 taun

Padamelan : Swasta

Tanggal : 12 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Supardi: “Nggih kesenian sholawat to niku, tuntunan agami. Badui niku bagian dakwah ukhluwah Islamiah, kan niku sholawat terus lan dipadukan kaliyan jengklekan.”

Lisa : “Mula bukanipun kesenian badui kados pundi?”

Bapak Supardi: “Riyin niku mbarengi mesjid Baiturrohman ben ana kegiatan trus Somokaton lak pun wonten trus ngriki ya nganake ninga pelatihe saka Nglengis. Nek sakniki lak tek takmir masjid pengen nganake malih trus masyarakat ya setuju, ninga nek badui sakniki sing nglatih saking Dhukuh. Kuwi ya mung nggo nglanyahke wae wong biyen ya wis tau ana.”

Lisa : “Menawi ngriki kaliyan Dhukuh, riyin gabung boten?”

Bapak Supardi: “Riyin dereng gabung, ninga undha-undhi wong ngriki ngadeg ngrika nggih muncul.”

Lisa : “Menawi riyin ngrembanipun dangu boten?”

Bapak Supardi: “Nggih rada dangu wong taun 1985 wis ana trus macet tekne arang latian tur wonge do entek ra ana sing neruske. Biyen kurang luwih ya 6 taunan.”

Lisa : “Riyin wonten nami grupe dereng?”

Bapak Supardi: “Wonten, Sababul Fahmi.”

Lisa : “Tegesipun menapa?”

Bapak Supardi: “Kesupen e mbak.”

Lisa : “Riyin jenengan nggih nderek?”

Bapak Supardi: “Nggih pas taksih SMP.”

Lisa : “Menawi sakniki nami grupe menapa?”

Bapak Supardi: “Alimababa.”

Lisa : “Tegese menapa?”

Bapak Supardi: “Niku sakjane singkatan mawon, ali = keluarga, ma = masjid, ba = badui, ba = baiturrahman.”

Lisa : “Kesenian badui menika nyarioasaken menapa?”

Bapak Supardi: “Boten nyritake napa-napa mbak mung nggo kesenian mawon.”

Lisa : “Ingkang enggal dipunwontenaken kapan?”

Bapak Supardi: “Saderengipun taun baru, bulan November.”

Lisa : “Krenteg menapa ingkang dados dasar ngawontenaken badui malih?”

Bapak Supardi: “Nganakake kesenian badui ngge olahraga lan sholawatan, ben ngurangi anak muda le do nongkrong.”

Lisa : “Menawi ingkang ngawontenaken badui ingkag riyin kaliyan sakniki sami boten?”

Bapak Supardi: “Nggih sakjane sami, riyin pemuda kados Pak Boidi nika, sakniki nggih sami mawon takmir masjid termasuk Pak Boidi niku.”

Lisa : “Menawi badui riyin pusate kegiatan wonten pundi?”

Bapak Supardi: “Nggih teng masjid baiturrahman.”

Lisa : “Menawi ngriki kaliyan Nglengis riyin Nglengis?”

Bapak Supardi: “Nggih tiyin Nglengis, rika saking Semampir. Nek sakniki lak pelaihe saking Dhukuh boten Nglengis malih.”

Lisa : “Cacahipun anggota wonten pinten?”

Bapak Supardi: “Kurang luwih ya 50an. Niku sekali tampil perbabak 16 tiyang, nek boten wonten 16 nggih sing maen awal wau maen malih teng babak salajengipun, saling mengisi.”

Lisa : “Gerakanipun perbabak sami boten?”

Bapak Supardi: “Boten, niku pun wonten urutanipun.”

Lisa : “Cacahipun tembang wonten pinten?”

Bapak Supardi: “Wonten 39 tembang.”

Lisa : “Niku biasane saged rampung sedaya boten?”

Bapak Supardi: "Biasane rampung."

Lisa : "Perbabak pinten tembang?"

Bapak Supardi: "Antarane 13-15 tembang."

Lisa : "Ingang saged derek badui menika sinten mawon?"

Bapak Supardi: "Bebas mbak, ana cah cilik, wong enom, sing sepuh barang. Sing penting fisike kuat. Nek sing sepuh dipentaske teng tengah-tengah mesake napase."

Lisa : "Menawi padamelanipun ingkang sampun kerja menapa?"

Bapak Supardi: "Nek ngriki niku boten beda-bedake mbak, ya ana wiraswasta, karyawan, guru, wong tani. Sing iseh sekolah ya akeh."

Lisa : "O, niku wonten tingkatene?"

Bapak Supardi: "Nggih sing tengah-tengah niku kathah jingklikane, sing alit awal taksih alon, tengah sing keras, sing pungkasan rada santai."

Lisa : "Ingang nembang wonten pinten saha wonten saratipun boten?"

Bapak Supardi: "Nggih kadang 2, kadang 3, kadang nggih langkung. Sing penting niku kudu saged maos Arab lan latin."

Lisa : "Menawi ingkang nabuh pinten?"

Bapak Supardi: "Penabuhe ana 4. Bedhug kula, genjring 3. Nek sing jingklik nggih tetep nanging pemaine nggih wonten ingkang saged nabuh."

Lisa : "Ingang ngabani menika sinten?"

Bapak Supardi: "Kadang nggih kula, kula nyambi bedhug lan ngabani nggo sempritan."

Lisa : "Persiapanipun saderengipun pentas menapa mawon?"

Bapak Supardi: "Latian, gladhi bersih."

Lisa : "Anggenipun latian kaping pinten?"

Bapak Supardi: "Sakniki kaping setunggal ninga nek meh pentas latian ping 2 seminggu pendhak malem selasa karo setu, jam 8nan lekas."

Lisa : "Menawi pas pengajian anggenipun pentas nggih 3 babak?"

Bapak Supardi: "Nggih boten, niku pas ngisi nyambut tamu lan pas istirahat, paling boten 2 babak."

Lisa : "Menawi ajeng pentas biasane jam pinten?"

Bapak Supardi: “Nggih jam wolunan mbak.”

Lisa : “Menawi pentas dalu terus?”

Bapak Supardi: “Nggih dalu, nek awan nggih mesake sing do kerja.”

Lisa : “Rasukanipun penari menapa mawon?”

Bapak Supardi: “Nggih kupluk, kemeja putih, rompi, sarung tangan, jarit, sampur, stagen, kaos kaki, sepatu, tongkat.”

Lisa : “Menawi rasukan kangge anggota sanesipun?”

Bapak Supardi: “Niku sing penting ngge peci.”

Lisa : “Menawi ngundang kesenian Badui ngriki, dananipun pinten?”

Bapak Supardi: “Nek kuwi ra ana pathokane Mbak, ra ditentoke kudu pira.”

Lisa : “Paedahipun kesenian badui menika menapa?”

Bapak Supardi: “Nggih ngge tontonan, kesenian Badui niku intine lak ngge tontonan masarakat.”

Lisa : “Paedah sanesipun wonten boten?”

Bapak Supardi: “Kangge olahraga. Kesenian Badui niku mari sehat tekne gerakane niku lak energik. Saking segi agama nggih ngge syiar agama.”

CATHETAN REFLEKSI 07

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawatan kangge tuntunan agami ingkang digabungaken kaliyan jengklekan.
2. Mula bukanipun kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan dipundhasari kangge ngisi kagiyatan wonten ing masjid Baiturrahman
3. Kesenian Badui wonten ing Dhusun Badui dipunrintis dening Bapak Boidi ingkang dipunsengkuyung kaliyan masarakat.
4. Paraga wonten kesenian Badui boten dipunwatesi yuswa ananging ingkang wigati *fisik*ipun kiyat.
5. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3.
6. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
7. Cecawis saderengipun pentas inggih menika latian.

8. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk, kemeja putih, rompi, sarung tangan, jarit, sampur, stagen, kaos kaki, sepatu, daha piranti tongkat.
9. Rasukan kangge tiyang ingkang nembang saha nabuh inggih menika ingkang wigati ngginakaken pecis.
10. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah, hiburan, kesehatan, saha religius.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 08 (CLW 08)

Asma : Bapak Dalimin

Yuswa : 49 taun

Padamelan : Swasta

Tanggal : 16 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Dalimin : “Kesenian sholawatan utawa qosidahan, nek badui niku gerakane keras ora kaya kesenian sholawatan liyane.”

Lisa : “Asal-usulipun kesenian badui menika kados pundi?”

Bapak Dalimin : “Nek riyin-riyine niku kesenian badui asline saking Arab, tiyang Watucongol utawi Kedu wonten ingkang tindak haji teng ngrika, dangu teng rika mbasan mulih beta kesenian niku. Trus saking ngriku ditular-tularke tekan sakniki.”

Lisa : “Badui menika nyariosaken menapa?”

Bapak Dalimin : “Wah boten ngertos nek niku. Riyin kula modale tek sengeng solawat trus mendalami, saged bawa, jengklek. Dangu-dangu nggih wonten manfaate kangge piyambak.”

Lisa : “Mula bukanipun kesenian teng ngriki?”

Bapak Dalimin : “Biyen ki kene sing nglatih Pak Muji Pawiro wong Somokaton mbak. Biyen ki sing mbadui teng ngriki kathah mbak wonten tiyang Nglengis ugi.”

Lisa : “Syairipun solawat menika wonten pinten?”

Bapak Dalimin : “Ada 38 syair. Masing-masing syair beda gerakannya. Satu syair satu gerakan (ragam), satu syair nek pun rampung dimandhegke trus satu syair mandeg malih, satu syair dibaca empat kali karena satu leyek satu variasi joged.”

Lisa : “Syairipun asale saking pundi?”

- Bapak Dalimin : “Nggih saking Arab niku ninga sakniki boten namung basa Arab, ana campurane sing latin kaya 17 agustus.”
- Lisa : “Instrumenipun menapa mawon?”
- Bapak Dalimin : “Bedhug 1, genjring 3, sempritan 1.”
- Lisa : “Niku sampun pakem napa bebas?”
- Bapak Dalimin : “Nggih namung ngoten niku, genjring 3 niku kan ketukane enten sing 22, 33, 44. Nek sitambahi po dikurangi malah ora dadi. Niku wonten sing ngerang-rangi, sedengan, kerepan. ”
- Lisa : “Dados alate saking riyin dumugi sakniki taksih sami?”
- Bapak Dalimin : “Nggih taksih asli ngoten niku boten wonten tambahan, wonten bedhug, genjring, sempritan. Asline sempritan niku mung ngge ngompake le mandeg, nek boten disukane sepritan kadang wis entek lagune iseh do jengklek, kuwi ming nggo ngendheg karo ngompakke wae. Nek asline pas kula dilatih nggih awale ngge sempritan ning mbasan wis apal karo lagune lan jengkleke trus boten ngangge sempritan. Mbasan sakniki menawi boten ngge sempritan wis entek lagune iseh do jengklek. Menawa disemprit lak iso mandheg grek, nek boten ngge sempritan mangkih beda-beda, pemain nika boten mesthi sedaya apal kalh lagu lan jingklake, kangge ngantisipasi supados kompak ngangge sempritan.”
- Lisa : “Wonten kesenian badui menika wonten sebutan khusus boten kangge pemain utawi penari?”
- Bapak Dalimin : “Sing nembang disebut pambawa, sing nggamel disebut penabuh, sing nari disebut pejangklek.”
- Lisa : “Cacahipun ingkan jengklek wonten pinten?”
- Bapak Dalimin : “Boten mesthi niku sing penting genep ana pasangane, nek ganjil mangkih bubrah.”
- Lisa : “Yuswanipun ingkang derek badui pinten mawon? Wonten kriterianipun boten?”
- Bapak Dalimin : “Boten, bebas asal fisike kuat.”

Lisa : “Per babak kinten-kinten pinten menit?”

Bapak Dalimin : “Kurang luwih ya 1 jam tergantung kekuatane bocah. Misale sing pisanan ana sing alit-alit boten mesthi kadang nggih 10 lagu, ninga nek sing remaja utawa tiyang sepuh 12-15 lagu suwene kurang luwih 1 jam, sing sepuh nggih meh sami tapi beda gerakane.”

Lisa : “Wonten tingkatan gerakanipun?”

Bapak Dalimin : “Wonten, nek sing awal biasane ana cah cilike gerakane sing entheng-entheng, nek sing remaja kula pol-polke wong fisike iseh kuat, sing sepuh nek sing kulina melu ora papa ninga nek sing ra kulina iso ngos-ngosan.”

Lisa : “Cacahipun gerakan menika beda-beda nggih, lha menika kados pundi?”

Bapak Dalimin : “Niku delok fisike lare, cah enom sakniki niku kadang kurang olahraga dados pernapasanipun cekak to boten kaya riyin. Kabeh kuwi fleksibel mbak.”

Lisa : “Paedahipun saking kesenian badui menika menapa?”

Bapak Dalimin : “Nek kula akeh nggih ngge melestarikan budaya wong niku ki peninggalane mbah-mbah jaman riyin. Gandeng kula tiyang Islam, maos solawat menika remen; kok ketingale daripada bengi-bengi do kluyuran mending badui nggo kegiatan, angsal pahala dari bacaan solawat niku, kula pribadhi rasane seneng mawon nambah kebugaran ati; nek maos solawat niku ketingale cari rizki itu mudah karena itu berkat ridho Allah napa pripun nggih, jarene sing seneng maos solawat niku nggih digampangke golek rizki, napa doane dikabulke. Badui menika ngge olahraga marai sehat, wong bar badui nika kringete metu kabeh dadi rasane awake penak. Niku istimewaane mbokyo badui tekan jam 01.00 bengi, enjinge nggih bugar mawon boten kesel utawa lemes. Padahal nek jagong sugi jam 24.00 nika enjinge pun ngantuk.”

CATHETAN *REFLEKSI* 08

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawatan utawi qosidahan ingkang gerakanipun keras utawi enerjik.
2. Mula bukanipun kesenian Badui asalipun saking Arab ingkang dipunbeta tiyang Watucongol nalika tindak haji lajeng dipuntular-tularaken dumugi samenika.
3. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
4. Tiyang ingkang nembang dipunsebat pambawa, ingkang nabuh alat musik dipunsebat penabuh, saha ingkang nari dipunsebut pejengklek.
5. Paraga wonten kesenian Badui boten dipunwatesi yuswa ananging ingkang wigati *fisiki*ipun kiyat.
6. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.
7. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah pelestarian tradhisi, religius, sosial, saha kesehatan.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 09 (CLW 09)

Asma : Bapak Mulyana

Yuswa : 55 taun

Padamelan : Buruh Tani

Tanggal : 21 Mei 2013

Lisa : “Kesenian badui menika menapa?”

Bapak Mulyana : “Seni sholawatan sing ana jengkleke.”

Lisa : “Tembangipun wonten pinten?”

Bapak Mulyana : “Ana meh 40an tembang.”

Lisa : “Pertembang biasane dipunwaos ping pinten?”

Bapak Mulyana : “Ping 22, dados setunggal tembang ping sekawan, mangkih bawane, jengkleke, bawa, jingklek dados ping sekawan.”

Lisa : “Maksute kados pundi?”

Bapak Mulyana : “Padane tembang waminassalam nika bawane tok trus jengklek, mangkih bar jengklek lak bawa malih trus jengklek malih trus empun.”

Lisa : “Perbabak biasanipun pinten tembang?”

Bapak Mulyana : “Ora mesti, biasane 12, nek bocah-bocah nika kepareng mung 6 tembang, nek dewasa 12 wing menggeh-menggeh.”

Lisa : “Wonten tingkatanipun gerak boten?”

Bapak Mulyana : “Wonten, sing awal nika mung biasa. Mangkih sing akeh jingklikane kaya tembang khafidhol, waminassalam, billadi.”

Lisa : “Tembangipun menika sedaya Arab?”

Bapak Mulyana : “Boten, nika campuran ana Arabe ana latine.”

Lisa : “Menawi latine nggih riyin sampun wonten?”

Bapak Mulyana: “Wis ana mbak, mung sing lain ki kaya 17 Agustus kui tambahan ninga sing gawe sapa ya ra ngerti wong ket biyen wis ana.”

Lisa : “Ingkang nembang menika wonten seragamipun boten?”

Bapak Mulyana : “Nggih wonten ninga ya ra mesthi dinggo sing penting nggo pecis.”

Lisa : “Miturut jenengan paedahipun kesenian badui menapa?”

Bapak Mulyana : “Ya kui salah siji kesenian islam sholawatan sing marai sehat wong pemaine wis kaya olahraga, bisa nggo tontonan utawa hiburan masarakat, kui ya nggo nglestarekake kesenian barang supaya ora ilang.”

CATHETAN *REFLEKSI* 09

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawat ingkang wonten jengklekipun.
2. Tembangipun asalipun saking kitab anging boten dipunmangertosi sumberipun.
3. Setunggal syair dipuntembangaken kaping sekawan.
4. Rasukan kangge tiyang ingkang nembang saha nabuh inggih menika ingkang wigati ngginakaken pecis.
5. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah kesehatan, hiburan, saha pelestarian tradhisi.

CATHETAN LAPANGAN WAWANCARA 10 (CLW 10)

Asma : Bapak Muji Pawiro

Yuswa : 78

Padamelan : Tani

Tanggal : 29 Mei 2013

Lisa : “Kesenian Badui menika menapa?”

Bapak Muji Pawiro : “Kesenian sholawatan ingkang dipadukan kaliyan jengklekan, tembang lan iringan musik.”

Lisa : “Mula bukanipun kesenian badui menika kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Niku kanjeng Nabi Muhammad SAW teng Madinah ajeng dibegal karo wong budha utawa wong alasan ninga boten kena. Kanjeng Nabi muni kowe aja do begal aku, perkara mangan ro omah tak kei. Omah tak gaweke karo pangane yo tak tanggung. Begale takon, jenengan niku sinten kok genahe kaya ngaten niku, trus Kanjeng Nabi jawab kowe aja do kaget ya, Aku kuwi sing jenenge Kanjeng Nabi. Krungu ngaten niku begale sami do ndingkluk kabeh tek pun ngertos nek niku Kanjeng Nabi. Mulane nggon badui niku kabeh ndingkluk, nglambangke begale sing do hormat.”

Lisa : “Kronologi badui saged dumugi mriki kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Waune saking Arab trus wonten wong Watucongol sing teng ngrika pas bali ngajarke kesenian kuwi. Suwe-suwe nek kesenian ki lak ditular-tularke to mbak, lha kuwi tekan Bakalan Nguwar Magelang trus tekan kene. Kula nggih mulang teng Dhukuh, Pundong, Kamal, Jumeneng, Kadilangu, Jonggrangan.”

Lisa : “Saged dumugi mriki cariose kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Niku awale tek Somokaton ngriki ngarak mustaka taun 1970-an. Kula ngundang kesenian Badui saking Bakalan niku, trus

tiyang ngriki do seneng, kula jaluk tulung kanca kula sing saking Bakalan niku nglatih teng ngriki.”

Lisa : “Menawi teng nggen tembange wonten boten niku?”

Bapak Muji Pawiro : “Ana teng qosidah sing kasitabe. Kasitabe-kasitabe dengan hormat yang punya rumah. Jangan sampai saudara membikin marah kepada kami, asli rombongan Madinah. Lha niku lak pun hormat kaliyan Kanjeng Nabi, seneng ta do digaweke omah barang.”

Lisa : “O, ngaten, menawi tembang sanesipun wonten boten?”

Bapak Muji Pawiro : “Nggon billadi. Billadi aqi billadi 3x, sholatullah ‘ala Nabi, ini malam malam gembira, ini malam malam yang mulia, ini untuk persatuan kita, mari kita bersama-sama, mempertahankan agamanya. Niku tegese sampun wonten Kanjeng Nabi nggen trus diagekke omah. Begale do seneng (gembira) tur mulya. Sawise uriye makmur lan pun duwe omah mung geri mempertahankan agama Islam. Kabeh qosidah niku wonten gegayutane ninga ana sing engsel nggen 17 agustus.”

Lisa : “Ingkang 17 agustus menika sejarane kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Niku sakploke jamane Bung Karno, Presiden Bung Karno niku bijaksana.”

Lisa : “Ingkang damel tembange sinten?”

Bapak Muji Pawiro : “Boten ngertos nek niku wong kula nggih ming citani guru kula.”

Lisa : “Menawi tembange jaman rumiyin nggih pun ngaten niku?”

Bapak Muji Pawiro : “Nggih, pisanan nggen kasitabe, kepindho nggen billadi, sing ketelu wahai teman. Mung bedane nek jaman biyen ki sing jingklik ra do nggo sepatu nek saiki do nggo sepatu. Kabeh badui kuwi lak mesthi ndingkluk.”

Lisa : “Amargi hormat kaliyan Kanjeng Nabi wau nggih?”

Bapak Muji Pawiro : “Nggih tek hormat karo Kanjeng Nabi, gek sandhangan begale do teng slawir, burine ana buntute 2, mula badui saiki ana buntute do teng klawir.”

Lisa : “Kenging napa buntute teng wingking?”

Bapak Muji Pawiro : “Ya tek saka begale mau, ora kena nek ning ngarep.”

Lisa : “Menawi teng nggen kesenian badui nika ngginakaken tongkat menika cariosipun kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Kuwi jenenge gembel, dawane 30 cm. Begale niku nggawa gembel ajeng ngge nggrayak Kanjeng Nabi niku ninga Kanjeng Nabi malah balik ngapiki begale mau ngewei pangan, nggaweke omah. ”

Lisa : “Menawi tembange niku ingkang damel sinten?”

Bapak Muji Pawiro : “Nggih begale niku tek saking senenge trus do bungai jengklek karo solawatan.”

Lisa : “Cariosipun badui ingkang saking Arab saged dugi mriki kados pundi?”

Bapak Muji Pawiro : “Ratek paham Nok nek kuwi.”

Lisa : “Lha kok saged disebut badui kenging menapa?”

Bapak Muji Pawiro : “Lha niku lak saing begale wau, begale niku wong alasan, omahe mung teng ngerong, pinggir kayu, le mangan yo mung woh-wohan.”

Lisa : “Paraga saking kesenian badui dipunsebut menapa?”

Bapak Muji Pawiro : “Ana pejengklek, pambawa, penabuh.”

Lisa : “Menika menapa?”

Bapak Muji Pawiro : “Nek pejengklek ki sing joget utawa nari kuwi, pambawa ki ya sing nembangke syaire, nek penabuh sing nabuh alat musike kuwi.”

Lisa : “Alate (instrumen) menapa mawon?”

Bapak Muji Pawiro : “Jedor 1, genjring 3. Jedore le nabuh kerep boten kados hadroh, gejrung 3 nika tabuhane beda-beda.”

- Lisa : “Biasanipun menawi main badui tiyang pinten?”
- Bapak Muji Pawiro : “Nek badui minimal wong 6. Mangkih bedhug/jedor 1, nggenjring 3, jengklek 2, qosidahan 1. Kula nggih saged jedor, nggenjring, jengklek, qosidahan.”
- Lisa : “Nggen jedor kaliyan genjring nika bagian-bagiane diarani menapa?”
- Bapak Muji Pawiro : “Ana lulang, beji, kempyang, urung. Nek bedhug boten enteng kempyange.”
- Lisa : “Kempyang kaliyan beji niku bahane menapa?”
- Bapak Muji Pawiro : “Nek kempyang saka uningan, nek boten kuningan boten muni. Nek beji ming palstik nika ninga sing asline bahane timbel.”
- Lisa : “Cacahipun ingkang jengklek wonten pinten?”
- Bapak Muji Pawiro : “Bebas niku sing penting genep.”
- Lisa : “Menawi saking yuswa dipuntemtokaken boten?”
- Bapak Muji Pawiro : “Boten, niku nggih bebas.”
- Lisa : “Wayahipun pentas biasanipun yah napa?”
- Bapak Muji Pawiro : “Bebas, awan nggih kena tergantung acara lan saged boten tiyange.”
- Lisa : “Sandangipun ingkang riyin kaliyan sakniki sami boten?”
- Bapak Muji Pawiro : “Nggih sami ana kupluk, rompi, klambi putih, jarit, stagen, katok, kaos tangan, kaos kaki, sepatu. Mung biyen ora nganggo sepatu nek saiki nggo sepatu. Nek wong begal niku lak mung sak-sakke to le nyandang, waton kenceng nggo mlayu ora ucul.”
- Lisa : “Paedahipun kesenian badui menapa?”
- Bapak Muji Pawiro : “Nggih keseniane wong Islam sing wis turun temurun ana. Kuwi lakyo nggo nglestarikake budaya ta.”
- Lisa : “Wonten paedah sanesipun boten?”
- Bapak Muji Pawiro : “Nggih wonten, bisa nggo hiburan masarakat. Tujuane dianake seni Badui niku nggih ngge ngibur.”

CATHETAN REFLEKSI 10

1. Kesenian Badui inggih menika kesenian sholawatan gabungan antawisipun jengklekan, musik, saha tembang.
2. Paraga wonten kesenian Badui boten dipunwatesi yuswa ananging ingkang wigati *fisik*ipun kiyat.
3. Alat musik ingkang dipunginakaken inggih menika bedhug 1, genjring 3, saha 1 sempritan.
4. Rasukan ingkang dipunangge pemain (pejengklek) inggih menika kupluk, rompi, klambi putih, jarit, stagen, katok, kaos tangan, kaos kaki, sepatu. Bedanipun menawi jaman rumiyin boten ngginakaken sepatu.
5. Paedahipun kesenian Badui kangge paedah pelestarian tradhisi saha hiburan.

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : Boidi
Yuswa : 54 tahun
Pedamelan : PHS

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa
NIM : 09205241010
Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembaran saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 5 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(Boidi.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : *Widarto*

Yuswa : *33thr*

Pedamelan : *SW222*

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 7 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....*Widarto*.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : Warkoni

Yuswa : 556h

Pedamelan : Toni

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi
irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung,
Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 9 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....Warkoni.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : SUPARYONO

Yuswa : SETH

Pedamelan : SWASTA

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

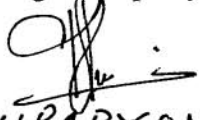
NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 10 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....SUPARYONO.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN INFORMAN

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : Pujo Wiyono
Yuswa : 59 tahun
Pedamelan : Tani

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa
NIM : 09205241010
Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah-irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 12 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....*Pujo*.....)
Pujo Wiyono

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : *Adi Parno*

Yuswa : *62 th*

Pedamelan : *Tani*

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi
irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung,
Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 12 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : *Supardi*

Yuswa : *43 th*

Pedamelan : *Swasta*

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi
irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung,
Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 12 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....*Supardi*.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN INFORMAN

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : DALIMIN

Yuswa : 49TH.

Pedamelan : SWASTA.

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 16 Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(DALIMIN.)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : Mulyono

Yuswa : 55 th

Pedamelan : Buruh Tani

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, 2/ Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....Mulyono.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFORMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : *Muji Pawiro*

Yuswa : *78 taun*

Pedamelan : *Tani*

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa

NIM : 09205241010

Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi
irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung,
Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, *29* Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....)

SERAT KATRANGAN ANDHARAN *INFCRMAN*

Ingkang tapak asma wonten ing ngandhap menika:

Nama : WIYONO
Yuswa : 32 TH
Pedamelan : DUKUH/PERANGKAT DESA

mratelaken bilih mahasiswa ing ngandhap menika:

Nama : Lisa Dewi Nurul Anisa
NIM : 09205241010
Jur/Fak/Universitas : Pendidikan Bahasa Jawa/ Fakultas Bahasa dan Seni/
Universitas Negeri Yogyakarta

sampun nindakaken pirembagan saha *observasi* kangge *Tugas Akhir Skripsi* kanthi irah- irahan Kesenian Badui wonten ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman.

Seyegan, Mei 2013

Ingkang damel *pernyataan*

(.....WIYONO.....)

KEMENTERIAN PENDIDIKAN DAN KEBUDAYAAN

UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA

FAKULTAS BAHASA DAN SENI

Alamat: Karangmalang, Yogyakarta 55281 ☎ (0274) 586168 psw. 519 Fax. (0274) 548207
<http://www.fbs.uny.ac.id//>

FRM/FBS/32-01

10 Januari 2011

Nomor : 237 / UN34.12 / PBD / III / 2013
Lampiran : -
Hal : Permohonan Izin Observasi/Penelitian
Kepada Yth.
Dekan
u.b. Wakil Dekan I
Fakultas Bahasa dan Seni UNY

Yogyakarta, 21 Maret 2013

Bersama ini kami kirimkan nama mahasiswa FBS UNY Jurusan Pendidikan Bahasa Daerah Prodi Pendidikan Bahasa Jawa yang mengajukan permohonan izin observasi/penelitian untuk keperluan penyusunan Tugas Akhir lengkap dengan deskripsi keperluan penelitian tersebut sebagai berikut:

1. Nama	: LISA DEWI NURUL ANISA
2. NIM	: 09205241010
3. Jurusan/Program Studi	: Pendidikan Bahasa Daerah / Pendidikan Bahasa Jawa
4. Alamat Mahasiswa	: Susukan II, Margokaton, Seyegan, Sleman
5. Lokasi Penelitian	: Dusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman
6. Waktu Penelitian	: April – Juni 2013
7. Tujuan dan maksud Penelitian	: Pengambilan data untuk penulisan Skripsi
8. Judul Tugas Akhir	: Kearifan Lokal Kesenian Badui Wonten Ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Seyegan, Kabupaten Sleman
9. Pembimbing	:
1. Dr. Suwardi, M.Hum.
2. Sri Harti Widyastuti, M.Hum.

Demikian permohonan izin tersebut untuk dapat diproses sebagaimana mestinya.

Ketua Jurusan,

Dr. Suwardi, M.Hum.
NIP 19640403 199001 1 002

KEMENTERIAN PENDIDIKAN DAN KEBUDAYAAN
UNIVERSITAS NEGERI YOGYAKARTA
FAKULTAS BAHASA DAN SENI

Alamat: Karangmalang, Yogyakarta 55281 ☎ (0274) 550843, 548207 Fax. (0274) 548207
<http://www.fbs.uny.ac.id/>

FRM/FBS/33-01
10 Jan 2011

22 Maret 2013

Nomor : 0301c/UN.34.12/DT/III/2013
Lampiran : 1 Berkas Proposal
Hal : **Permohonan Izin Penelitian**

Kepada Yth.

Gubernur Daerah Istimewa Yogyakarta
c.q. Kepala Biro Administrasi Pembangunan
Sekretariat Daerah Provinsi DIY
Kompleks Kepatihan-Danurejan,
Yogyakarta 55213

Kami beritahukan dengan hormat bahwa mahasiswa kami dari Fakultas Bahasa dan Seni Universitas Negeri Yogyakarta bermaksud mengadakan **Penelitian** untuk memperoleh data guna menyusun Tugas Akhir Skripsi (TAS)/Tugas Akhir Karya Seni (TAKS)/Tugas Akhir Bukan Skripsi (TABS), dengan judul :

Kearifan Lokal Kesenian Badui Wonten Ing Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Sayegan, Kabupaten Sleman

Mahasiswa dimaksud adalah :

Nama : LISA DEWI NURUL ANISA
NIM : 09205241010
Jurusan/ Program Studi : Pendidikan Bahasa Jawa
Waktu Pelaksanaan : Maret - Mei 2013
Lokasi Penelitian : Dhusun Klawisan, Desa Margoagung, Kecamatan Sayegan, Kabupaten Sleman

Untuk dapat terlaksananya maksud tersebut, kami mohon izin dan bantuan seperlunya.

Atas izin dan kerjasama Bapak/Ibu, kami sampaikan terima kasih.

Kasubbag Pendidikan FBS,
Indira Prihatin Utami, S.E.
NIP 19670704 199312 2 001

PEMERINTAH DAERAH DAERAH ISTIMEWA YOGYAKARTA
SEKRETARIAT DAERAH

Kompleks Kepatihan, Danurejan, Telepon (0274) 562811 - 562814 (Hunting)
YOGYAKARTA 55213

SURAT KETERANGAN / IJIN

070/2562/V/3/2013

Membaca Surat : Dekan FBS UNY

Nomor : 0301c/UN34.12/DT/III/2013

Tanggal : 22 Maret 2013

Perihal : Ijin Penelitian

- Mengingat :
1. Peraturan Pemerintah Nomor 41 Tahun 2006, tentang Perizinan bagi Perguruan Tinggi Asing, Lembaga Penelitian dan Pengembangan Asing, Badan Usaha Asing dan Orang Asing dalam melakukan Kegiatan Penelitian dan Pengembangan di Indonesia;
 2. Peraturan Menteri Dalam Negeri Nomor 33 Tahun 2007, tentang Pedoman penyelenggaraan Penelitian dan Pengembangan di Lingkungan Departemen Dalam Negeri dan Pemerintah Daerah;
 3. Peraturan Gubernur Daerah Istimewa Yogyakarta Nomor 37 Tahun 2008, tentang Rincian Tugas dan Fungsi Satuan Organisasi di Lingkungan Sekretariat Daerah dan Sekretariat Dewan Perwakilan Rakyat Daerah.
 4. Peraturan Gubernur Daerah Istimewa Yogyakarta Nomor 18 Tahun 2009 tentang Pedoman Pelayanan Perizinan, Rekomendasi Pelaksanaan Survei, Penelitian, Pendataan, Pengembangan, Pengkajian, dan Studi Lapangan di Daerah Istimewa Yogyakarta.

DIIJINKAN untuk melakukan kegiatan survei/penelitian/pendataan/pengembangan/pengkajian/studi lapangan kepada:

Nama : LISA DEWI NURUL ANISA NIP/NIM : 09205241010
Alamat : Karangmalang, Yogyakarta.
Judul : KEARIFAN LOKAL KESENIAN BADUI WONTEN ING DHUSUN KRAWISAN, DESA
MARGOAGUNG, KECAMATAN SEYEGAN, KABUPATEN SLEMAN
Lokasi : Seyegan, Sleman Kota/Kab. SLEMAN
Waktu : 25 Maret 2013 s/d 25 Juni 2013

Dengan Ketentuan

1. Menyerahkan surat keterangan/ijin survei/penelitian/pendataan/pengembangan/pengkajian/studi lapangan *) dari Pemerintah Daerah DIY kepada Bupati/Walikota melalui institusi yang berwenang mengeluarkan ijin dimaksud;
2. Menyerahkan soft copy hasil penelitiannya baik kepada Gubernur Daerah Istimewa Yogyakarta melalui Biro Administrasi Pembangunan Setda DIY dalam compact disk (CD) maupun mengunggah (upload) melalui website adbang.jogjapro.go.id dan menunjukkan cetakan asli yang sudah disahkan dan dibubuhi cap institusi;
3. Ijin ini hanya dipergunakan untuk keperluan ilmiah, dan pemegang ijin wajib mentaati ketentuan yang berlaku di lokasi kegiatan;
4. Ijin penelitian dapat diperpanjang maksimal 2 (dua) kali dengan menunjukkan surat ini kembali sebelum berakhir waktunya setelah mengajukan perpanjangan melalui website adbang.jogjapro.go.id;
5. Ijin yang diberikan dapat dibatalkan sewaktu-waktu apabila pemegang ijin ini tidak memenuhi ketentuan yang berlaku.

Dikeluarkan di Yogyakarta

Pada tanggal 25 Maret 2013

A.n Sekretaris Daerah

Asisten Perekonomian dan Pembangunan

Kepala Biro Administrasi Pembangunan

Tembusan :

1. Yth. Gubernur Daerah Istimewa Yogyakarta (sebagai laporan);
2. Bupati Sleman c/q Bappeda

PEMERINTAH KABUPATEN SLEMAN
BADAN PERENCANAAN PEMBANGUNAN DAERAH

Jalan Parasamya Nomor 1 Beran, Tridadi, Sleman, Yogyakarta 55511
Telepon (0274) 868800, Faksimilie (0274) 868800
Website: slemankab.go.id, E-mail : bappeda@slemankab.go.id

SURAT IZIN

Nomor : 070 / Bappeda / 982 / 2013

**TENTANG
PENELITIAN**

KEPALA BADAN PERENCANAAN PEMBANGUNAN DAERAH

Dasar : Keputusan Bupati Sleman Nomor : 55/Kep.KDH/A/2003 tentang Izin Kuliah Kerja Nyata, Praktek Kerja Lapangan, dan Penelitian.
Menunjuk : Surat dari Sekretariat Daerah Pemerintah Daerah Daerah Istimewa Yogyakarta
Nomor : 070/2562/V/3/2013
Hal : Izin Penelitian
Tanggal : 25 Maret 2013

MENGIZINKAN :

Kepada :
Nama : LISA DEWI NURUL ANISA
No.Mhs/NIM/NIP/NIK : 09205241010
Program/Tingkat : S1
Instansi/Perguruan Tinggi : Universitas Negeri Yogyakarta
Alamat instansi/Perguruan Tinggi : Kampus Karangmalang Yogyakarta
Alamat Rumah : Susukan II Margokaton Seyegan Sleman
No. Telp / HP : 085228909924
Untuk : Mengadakan Penelitian / Pra Survey / Uji Validitas / PKL dengan judul
**KEARIFAN LOKAL Kesenian Badui Wonten Ing Dhusun Klawisan
Desa Margoagung Kecamatan Seyegan Kabupaten Sleman**
Lokasi : Dusun Klawisan, Margoagung, Seyegan
Waktu : Selama 3 bulan mulai tanggal: 26 Maret 2013 s/d 26 Juni 2013

Dengan ketentuan sebagai berikut :

1. Wajib melapor diri kepada Pejabat Pemerintah setempat (Camat/ Kepala Desa) atau Kepala Instansi untuk mendapat petunjuk seperlunya.
2. Wajib menjaga tata tertib dan mentaati ketentuan-ketentuan setempat yang berlaku.
3. Izin tidak disalahgunakan untuk kepentingan-kepentingan di luar yang direkomendasikan.
4. Wajib menyampaikan laporan hasil penelitian berupa 1 (satu) CD format PDF kepada Bupati diserahkan melalui Kepala Badan Perencanaan Pembangunan Daerah.
5. Izin ini dapat dibatalkan sewaktu-waktu apabila tidak dipenuhi ketentuan-ketentuan di atas.

Demikian ijin ini dikeluarkan untuk digunakan sebagaimana mestinya, diharapkan pejabat pemerintah/non pemerintah setempat memberikan bantuan seperlunya.

Setelah selesai pelaksanaan penelitian Saudara wajib menyampaikan laporan kepada kami 1 (satu) bulan setelah berakhirnya penelitian.

Dikeluarkan di Sleman

Pada Tanggal : 26 Maret 2013

a.n. Kepala Badan Perencanaan Pembangunan Daerah

Sekretaris

u.b.

Kepala Bidang Pengendalian dan Evaluasi

Dra. SUCI IRIANI SINURAYA, M.Si, M.M

Pembina IV/a

NIP.19630112 198903 2 003

Tembusan :

1. Bupati Sleman (sebagai laporan)
2. Kepala Kantor Kesatuan Bangsa Kab. Sleman
3. Kepala Dinas Budpar Kab. Sleman
4. Kabid. Ekonomi Bappeda Kab. Sleman
5. Camat Seyegan
6. Kepala Desa Margoagung, Seyegan
7. Dukuh Klawisan, Margoagung, Seyegan
8. Dekan Fak. Bahasa & Seni-UNY
9. Yang Bersangkutan